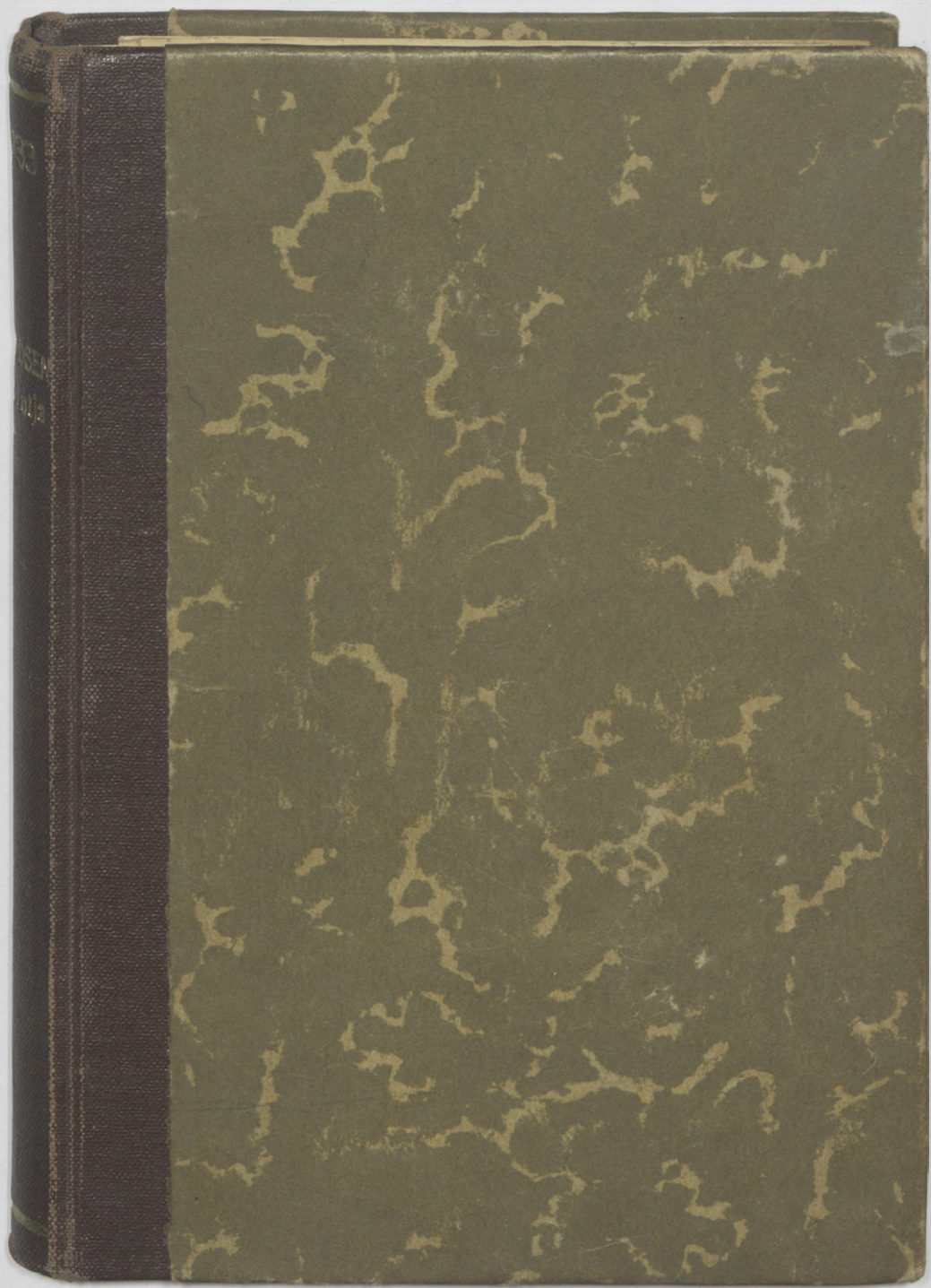

0A733

AMUNDSEN
Szaki Uja

1830

ROBERT
SMITH

104733/1

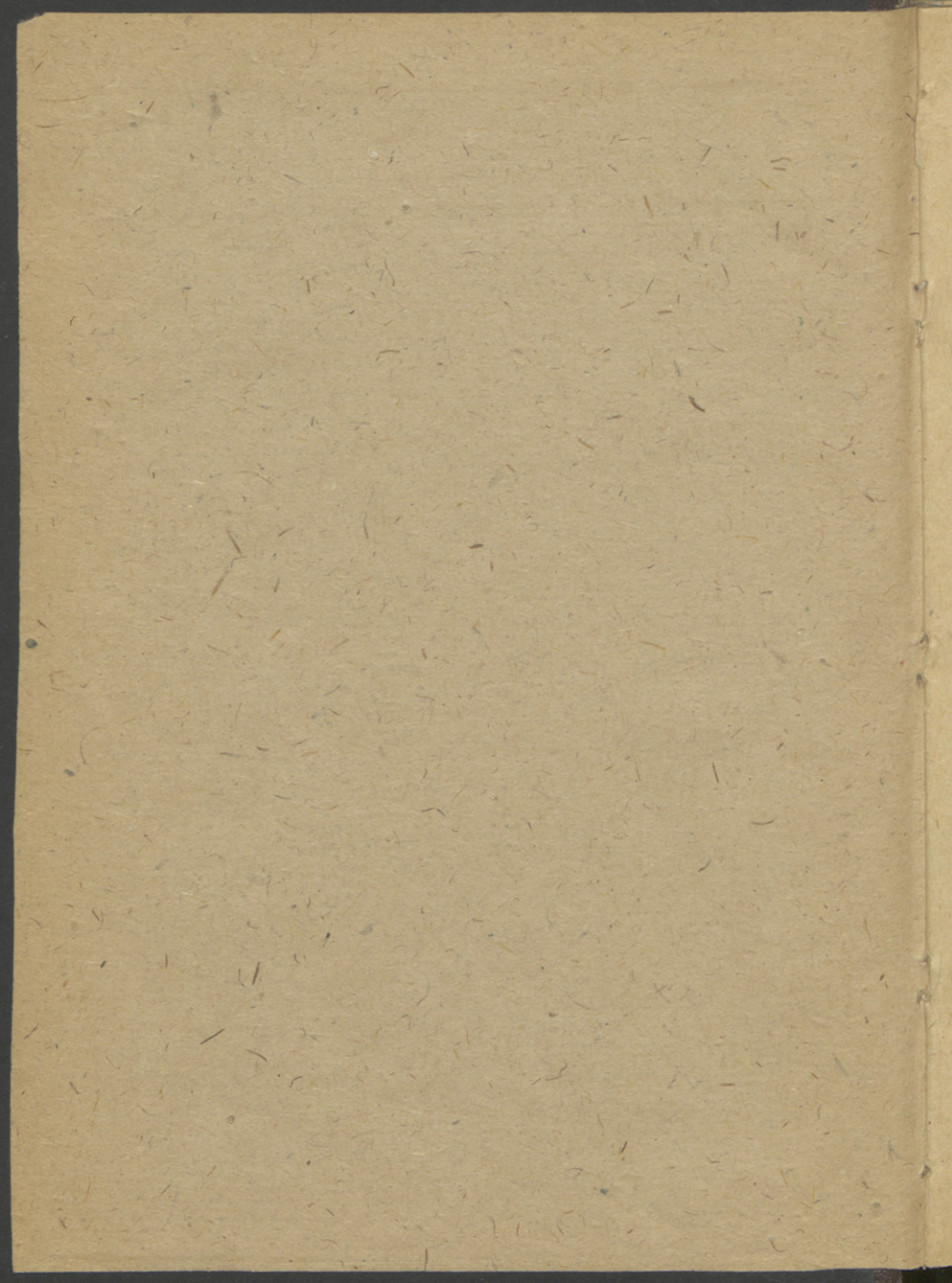
910.4(92)"190"

AMUNDSEN, Roald: Amundsen északi
északnyugati útjáról. / (North-west
Ford. Halász Gyula. - Bp. 1975
(Ottthon ny.) 176 l., 11 +
1A hat világrész. Uta
Csomka: 1 t. ill.
1408/1930

Debreceni Egyetem
Egyetemi és Nemzeti Könyvtár

0 000008 401816

A M U N D S E N
É S Z A K I Ú T J A
(A Z É S Z A K N Y U G A T I Á T J Á R Ó)

IRTA: R O A L D A M U N D S E N

F O R D I T O T T A : H A L Á S Z G Y U L A

ny. boldo

A S Z E R Z Ő A R C K É P É V E L , M Ū M E L L É K L E T E K K E L
É S T É R K É P E K K E L

V I L Á G I R O D A L O M - K I A D Á S

104733 / 1

A SZERZŐ ÁLTAL JOGOSÍTOTT FORDÍTÁS

A tudás vágya, amely rávitte az embert, hogy megmérje az állócsillagok „megmérhetetlen“ távolságát és a szinképelemzés útján meghatározza az égitestek anyagát: előbb-utóbb szükségképpen belecsalagatta, hogy... kikutassa a világmindenségben annak a kis porszemnek a minéműségét, amelynek lakói vagyunk.“
(Nordenskjöld.)

A hat világrész! Mi még ötöt tanultunk az iskolában. A hatodik világrész nagyon fiatal: úgyszólván napjainkban vonult be az iskola könyveibe. Hol van ez a „világrész“, mekkora a kiterjedése, hány lakosa van? Az utóbbi kérdésre a legkönnyebb a felelet: egyetlen lakosa sincs. A hatodik világrész lakatlan. De nem — lakhatatlan. Ahol a fókák és pingvinek százezrei megtalálják élelmüket, előbb-utóbb az ember is meg fog jelenni.

Ha Grönlandról, Amerika, Ázsia jégövezte északi partjairól, Alaska kietlen tájairól olvasunk, méltán kérdezzük magunktól: lehetséges-e, hogy ezeken az elriasztó tájakon emberek élnek, emberek, akik éppen ezeket a kietlen, kegyetlen vidékeket választották otthonukul?! Amily ritka a természet mosolya a komor északon, oly derült és örök-mosolyu a kisszámu igénytelen nép, amely ott vívja áldatlan harcát a mostoha éghajlattal, zajló tengerekkel s a fagyos föld engesztelhetetlen terméketlenségével.

Azokon a szélességeken, ahol fönn a magas északon az emberiség legszélső telepei vonulnak meg, a sarktól idestova ugyanakkora távolságra fut körül a föld másik pólusát, a déli sarkot övező hatalmas déli kontinens partvonala. A gömb-süveg, amelynek a szegélye sok helyütt érinti a déli sarkkör vonalát s amelynek rejtelmes középpontjában van a föld déli pólusa: ez a gömb-süveg az Antarktisz szárazföldje. A hat o-

dik világrész. Kiterjedése, amíg a tengerrel érintkező csipkézett körvonalait nem rajzolhatjuk meg, pontosan még föl nem mérhető. De bátran mondhatjuk, hogy a hatodik világrész területre felülmulja akár Európát (amely nem is igazi világrész), akár Ausztráliát, sőt talán e kettőt együttvéve is. Egy ily hatalmas kiterjedésű földség, amelyet köröskörül tenger határol, méltán megérdemli, hogy önálló földrésznek — „világrész“-nek — nevezzük. A „világrész“ rang elvégre nem a kulturális fontosságon fordul meg: Amerikáról sem sejtették Columbus kortársai, hogy valamikor az ősi Európa versenytársa lesz. Ha valamely földrész rangja vitatható, az csakis Európa lehet — még akkor is, ha kulturális jelentősége alapján különlegesen bíráljuk is el. Mert ennek a művelődési tekintetben talán felsőbbbrangu területnek a keleti határa nem terjed az Uralig, sem pedig a Kaukázus vonaláig. Sokkal, sokkal nyugatabbra vonul az végig! Ha a Balkán-félsziget, Albániával és Montenegróval, és „Európai“ Oroszország, Európában van, bátran ideszámíthatjuk Kis-Ázsiát vagy akár „Ázsiai“ Oroszország tekintélyes területeit. Nem is szólván az ősi kulturájú, sűrű népességű India, Kína és Japán mindenképpen hatalmas birodalmairól. Merőben önkényes tehát, hogy az ugynevezett Ó-világot három földrészre osztjuk — Európa, Ázsia és Afrika, — ugyanakkor, amikor az Ujvilágot egy földrésznek tekintjük. Ha a szuezi földszoros nem volt akadály, hogy Afrikában önálló földrészt lássunk, még kevésbé érthető, miért ne lássunk önálló földrészt Dél-Amerikában, amelyet a még keskenyebb panamai földszoros fűz csak össze Észak-Amerikával. Ma már, amikor a szuezi és a panamai csatorna ezeket a keskeny földszalagokat is átmetszette, még nyilvánvalóbbá vált Dél-Amerika különállása az Ujvilágban, hasonlatosan Afrikának az Ó-világban elfoglalt helyzetével.

De maga az Ujvilág és az Óvilág elnevezés is önkényes. Nem aszerint beszélünk Óvilágról és Ujvilágról, hogy melyik földrész bukott föl korábban az oceanok mélyéből, sem pedig, hogy melyiken jelent meg hamarabb az ember. Amerika az Ujvilág, nem mert talán fiatalabb koru az ősi Euráziánál (Európa-Ázsiánál), hanem mert mindössze négyszáz eszten-

deje rajzoltuk be térképeinkbe. Amerika „korát“ még Colum-
bustól sem számíthatjuk. Columbus — nem ismervén a föld-
gömb nagyságát — három amerikai útja után abban a hitben
halt meg (1506-ban), hogy Indiába jutott el. Ezért hívjuk
Amerika bennszülötteit maiglan is — indiánusoknak. Ő utána
még sok-sok önfeláldozó küzdelmébe került az emberiségnek,
amíg kigyógyult csalódásából, hogy egy ismeretlen szárazföld
véget nem érő partvonala elzárja az utját a kincses Keletre.
Ha minekünk Amerika az új világrész, Columbus indiánja,
akit magával hozott és bemutatott a spanyol királynak,
ugyanily joggal nevezhette volna el Európát az Ujvilágnak,
amelyről mindakkoráig sejtelmé sem volt Amerika őslakói-
nak. Ugyanígy vagyunk az alig másfélszáz éves Ausztráliával,
ahol bennszülöttekkel találkoztak az első fölfedezők. Ha mi
fehérek ki nem mozdulunk Európából, a csendes-oceáni szi-
getek őslakói aligha bukkannak ránk mind a mai napig. Van-
nak népek, amelyekre nézve ma is csak egy „világrész“ van
a föld kerekén: az ő „ősi“ világrészüik.

Amily játékos ötletnek tűnik föl arra gondolnunk, hogy
Európát Columbus és Frobisher erőszakkal elrabolt indiánjai
„fedezték föl“: elgondolkozásra készíthet, miképpen alakul az
európai művelődés, ha a római és a görög népnél is ősbibb kul-
turájú Kína „fedez föl“ bennünket és formál a maga képére.
Alig hétszáz esztendeje, hogy Európa az első híreket kapta
Ázsia keleti birodalmairól, azokról a népekről, amelyeknek
évezredekén keresztül sejtelmük sem volt a mi őseinkről,
akárcsak idegen planétán éltünk volna. Elmondhatjuk: vala-
mennyi „világrész“ ősi világrész — s ma még nincsen is
földerítve, melyik földrész népesítette be a másikat a történe-
lem előtti korokban.

Mentül mélyebben hatolunk a földrészek és a népfajok
keletkezésének homályos őskorába: annál közelebb jutunk az
emberi nem egységének és közös eredetének fölismeréséhez.
A fajok története állandó körforgásban van s az egységből a
tipusok szétágazó sokaságán keresztül — újabb egység felé
vezet.

A jégkorszakát élő ember-nem-lakta hatodik világrész nem rejteget ilyen emberi érdekességü bonyolult problémákat — bárha okunk van is hinni, hogy valamikor a föld őskorában enyhe éghajlat uralkodott a déli sarkvidéken s az élettelen hó és jég alá temetett sivatagok helyén talán hatalmas rengetegegk, virágillatos rétegek pompáztak. Amióta Shackleton szönet hozott haza a déli sarkvidék hegyeiből, nem mosolyoghatunk többé az Arisztotelesz korából eredő gyermekes hiedelmenre, amely hatalmas termékeny szárazföldet sejtett az elérhetetlen déli tengerekben — még a tizenhetedik században is, amikor VIII. Kelemen pápa Quiros spanyol utazót kiküldte a virágzó déli kontinens pogány népeinek megterítésére. (Jó szerencse, hogy el nem jutott oda, mert még ő válhatott volna mulatságos hőségé a „pingvinek szigetének, Anatole France halhatatlan szatirájában.)

Ugyanaz a James Cook, aki egy új világrésszel — Ausztráliával — ajándékozta meg az emberiséget, fosztotta meg a világot a népes déli kontinens évezredes ábrándképétől. Cook, a tizennyolcadik század legnagyobb hajósa elvetődik a déli szélesség 71. fokáig és nem akad nyomára semmiféle népes világrésznek — ellenkezőleg „jéghegyeket látott, amelyeknek kimeredő csúcsai a felhőkben vesztek el.“

Rejtélyes és izgató fölfedezés!

Jóllehet az angol-tengerész riadt kijelentésére, hogy soha ember messzebb el nem fog jutni délnek, mint ő, félszáz évvel később rácsáfolt egy vakmerő skót bálnavadász, majd ő utána James Clark Ross, aki 1842-ben elsőnek pillantotta meg a Dél-Victoria földet: egy emberöltő sem forgott még bele, hogy emberi láb partra lépett — 1895-ben — a hatodik világrész összefüggő szárazföldjén. Ez a columbusi — vagy inkább cabot-i — dicsőség Kristensen norvég utazó nevéhez fűződik. Diadalát honfitársa, Borchgrevink, homályosította el, aki öt évvel ő utána elsőnek telelt át az új világrészben. Borchgrevink azonban még csak egy napi járásra nyomult előre az ujonnan fölfedezett föld belsejébe. Scott és Shackleton expedíciójának volt főntartva a dicsőség, hogy az első biztos híreket hozza (1902-ben) az ismeretlen földség messze kiterjedéséről.

Mégis van tehát szárazföld a déli félgömb messze tájain, túl a sarkkörön, egyaránt távol Afrika, Dél-Amerika és Auszália déli csúcától. A roppant távolság minden eladdig ismert földségtől, és a déli tengerek mérhetetlen vizeit fölszágató félelmetes viharok évszázadokon át visszavertek minden ostromot. Alig néhány éve, hogy Shackleton hajóját összemorzsolta a zajló jég, messze-messze a déli kontinens partjaitól. Az „antarktikus szörnyeteg“ — ahogyan Amundsen nevezi — még ma is, legyőzése után, félelmetes erejű ellenfél maradt.

A délsarki szárazföld fölfedezése után immár nagy valószínűséggel elmondhatjuk, hogy nem maradt többé ismeretlen földrész a földgömb felületén. Ha van ilyen földség valahol az Északi Jeges-tenger messze tájain: Amundsen bizonyosan fölfedezi. Többszörí félbemaradt kísérlet után most készül újból útrakelni a Bering-szoros közeléből, arról a pontról, ahol nem is olyan régmúlt geológiai korokban Ázsia és Amerika kontinensei összefüggtek.

A Hat Világrész köteteinek a sorában külön hely illeti azokat az uttörő hódítókat, akik „szíven találták az antarktikus szörnyetegét.“

De nem feledkezünk meg róla, hogy a hat világrész az egész földgömböt jelenti, tengereivel, hegyeivel, rétjeivel, sivatagaival, lüktető városaival, őserdeinek buja pompájával.

Könyvsorozatunk programja nem merül ki a Föld fölfedezésének izgalmas és kalandos történetében: hisz nem is mindig az első fölfedezők leírásai a legérdekesebbek és legértékesebbek. A Hat Világrész kötetei nem csupán az uttörők élethalálharcát regélik el ismeretlen vadon tájakon. A „hétmérföldes csizmában“ járó nagy vándorok lenyűgöző történetei után lelki üdüléssel veszünk kezünkbe egy-egy könnyedebb fajsúlyú utleírást, amely nem döbönt meg emberfeletti arányaival, hanem úgy lehet jól ismert, meghitt tájakat idéz emlékezetünkbe; tájakat, ahol talán tegnap magunk is megfordultunk, vagy ahova egy szép napon fölkerekedhetünk. Édes olasz városokról, borongó skót tavakról,

fehér svájci szállókról, Wight szigetéről nem kisebb gyönyörűséggel olvasunk, mint a távolság romantikus színeiben égő trópusi országokról, mosolygó-egü szigetoázisokról a Csendes-óceán mérhetetlen sivatagában. Amazokon az emlékek, ezeken az örök sóvárgás stendhali kristályai tündökölnék.

Amiként egy regénysorozat nem lehetne teljes, ha csak a komor pompáju, a lélek ismeretlen mélységeibe leszálló írók — a Dosztojevszki — hatalmas alkotásait fűzné koszoruba: az utleírások könyvsorozata is hiányos lenne azoknak a világhíróknak a könyvei nélkül, akik ha nem járnak is mindenütt töretlen utakon, az igazság és a művészet erejével bájólnak el. A Föld és a rajta uralkodó kápráztató élet méltó reá, hogy írók, művészek és nagy gondolkodók szemével és szívével is belenézzünk szépségeibe. Ha ez az író, művész és gondolkodó — tudós is nagy: annál színesebb, gazdagabb és maradandóbb lesz gyönyörűségünk, amit írásaiból merithetünk.

A nagy geográfusok és fölfedezők munkái mitsem veszítenek vele, ha közbe-közbe a sorozat földrajzi és természet-tudományi kötetei között föl-fölbukkan olykor egy-egy költőnek, írónak a neve, akinek a fantáziája új szépségeket és új mélységeket tár fel előttünk a föld és az ember életéből. Az igazi költő és a vérbeli kutató úgyis lelki rokon. Ugyanaz a szenvedély, ugyanaz az örök nyugtalanság és nemes kíváncsiság űzi, hajtja őket — ismeretlen világokba.

Halász Gyula.

Az északnyugati átjáró.

„El fog jönni az idő, amikor az oceán feloldja a titkok bilincseit, amikor a mérhetetlen föld nyitva áll majd előttünk, amikor a hajósok új világokat fedeznek föl, és nem Thule lesz többé a legvégső szárazföld.“

(Seneca).

A tengerek szabadsága, amely körül annyi szó esett és annyi bomba robbant még a mi nagy háborunkban is: a „régii jó időkben“ nem volt olyan „magától értetődő“ kincse az emberiségnek. Amikor a portugál Vasco da Gama 1498-ban Afrika déli csücskét megkerülte és ezzel új utat nyitott a kínesei keleti országok felé, Portugália ezt az utvonalat — a délkeleti átjárót — egyszerűen lefoglalta a maga számára. Ugyanígy cselekedett Spanyolország a délnyugati átjáróval, jóllehet azt is portugál születésű hajós, Magalhães, fedezte föl (1520).

Két tengeri út is kínálkozott immár India és Kína felé — az egyik Afrika, a másik Dél-Amerika megkerülésével — de egyiket sem használhatták sem az angolok, sem a hollandusok. Önként merült fel az északnyugati és az északkeleti átjáró gondolata.

Arra persze nem gondoltak az első utazók, hogy Amerika és Ázsia olyan roppant messze nyulik északnak és hogy oly óriási szélességben terpeszkedik el mind a két földrész keletről nyugatig. Csalódás csalódásra következett. Amikor már-már reményevesztetten lemondott az emberiség az átjárók elérhetetlen ábrándjáról, újabb lökést adott a kutatásoknak a nyílt sarki tengerről elterjedt vigasztaló elmélet.

Amerikát még az ázsiai kontinens részének tartották akkoriban, amikor az első hajósok elindultak a keleti partokon

tapogatózva észak felé. A két Gabotto, apa és fia, voltak ezek az utazók, Columbus kortársai és honfitársai. Az angolok Cabot-nak nevezték el őket.

Az öreg John Cabot első fölfedezését megörökíti a királyi angol kincstárnok följegyzése: „1497 aug. 10. Néki, aki az Új szigetet megtalálta, tíz font sterling.“ Ennyi jutalmat szavazott meg neki a hálátlan haza, holott Cabot — husz fontra számított. Ennyit kellett volna kapnia, de elvitatták tőle, azon a cimen, hogy csak szigetet fedezett föl.

Második útján az ifjabbik Cabot már Labradorig hatol észak felé és csak az úszó jég elől vonul vissza a Hudson-öböl széléről.

Cabot elbeszélése, hogy az amerikai vizekben úgy hemzseg a hal, hogy a hajót is megakasztják útjában, egyre több és több hajóst csalogat át az észak-amerikai partokra, és — sajtáságos — ezek a különböző nemzetbeli hajósok békés egyetértésben megférnek egymással, ugyanakkor, amikor Frobisher az északkeleti átjáróra vonatkozó utitervezésében erődtímenyek és ágyuk fölállítását javasolja az ázsiai part domináló pontjain. Hogy milyen tökéletes a tájékoztatlanúság, mutatja az, hogy az angol királyok az Ob folyón túl uralkodó szaracén kiskirályokhoz (!) intézett ajánló levelekkel bocsátják utjokra az utazókat. „Persze-persze“ — jegyzi meg Payer — „az ajánló levelek között nem volt olyan, amelyik a Jég nagyhatalmasságához lett volna intézve.“

Frobisher (1576) a mai Baffin-föld egy öblében mihón vitorlázik nyugat felé, abban a hitben, hogy a keresvekeresett átjáróra bukkant rá.

Davis három útján (1585—7) a mai Davis szorosban addig el nem ért északi szélességig (72°) nyomul előre. Hudson harmadik útjában (1610) vesztére a zárt Hudson-öbölben hajóz hol nyugat hol észak felé, míg csak emberei föl nem lázadnak és nyílt csónakon sorsára nem hagyják. A megmen-tésére küldött expedíció azzal a hirrel tér vissza, hogy az öböl összefügg a nyugati oceánnal.

Baffin (1616) már az északnyugati átjáró kapujában

áll, de reményét veszítve visszafordul. Az ő „kudarca“ évszázadokra kedvét szegte a kutatóknak.

A hollandusok 25.000 forint jutalmat tűznek ki az északnyugati átjáróra; az angolok 20.000 font sterlinggel kecsgegetik az utazókat, sőt később (1743-ban) megtoldják ezt a pályadíjat újabb 5000 fonttal. Ezt a kisebb jutalmat az az utazó fogja kapni, aki elsőnek éri el a nyugati hosszúság 110. fokát.

Jellemző az emberi fantázia gyávaságára — de egyuttal a feladat nehézségére! — Payer vélekedése, aki még 1876-ban ezt írja a kitűzött díjakról: „Mind a kettőt olyan alaposan biztosították az adományozók, akárcsak a holdra tűzték volna ki.“

Cook kísérlete a Csendes-óceán felől (1778) föltárta a feladat egész nagyságát: kitűnt, mily roppant kiterjedésű az amerikai szárazföld északnyugat felé. Szárazföldi kutatásokból is (Mackenzie, stb.) egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy az északnyugati átjáró — ha van ilyen! — nem lehet alkalmas rá, hogy a kereskedelmi forgalom arrafelé terelődjék.

Franklint és Parry-t már a tudomány nemes szenvedélye vezérli korszakos utjaikban.

„A sarki kutatásra éppoly önzetlen, mint fennenjáró szellem sarkalta az emberiséget; nem a közvetlen haszon bárminő kilátása, hanem az értékes megismerés és a tudomány határainak kibővítése lebegett a kutatók szeme előtt.“

A nagy Franklinnak ezek a szavai, ha nem is illenek reá minden elődjére, őt magát méltón jellemzik.

Parry hasonló lelkesedéssel jegyzi meg: „Az ily vállalkozások, amely önzetlenek és hasznosak a maguk törekvéseiben: kudarcukban is tiszteletreméltóak; minden szabad szellemű embert csak csodálatra indíthatnak.“

Velük kezdődik meg a tudományos fölfedezések kora a sarkvidéken.

John Ross 1818-ban ugyyszólva a cél előtt, a Lancaster-szorosból fordul vissza a vele utazó Parry nagy bosszuságára. Parry a rákövetkező évben már a Melville szigeten tejel (111°

nyugati hosszúság). Az övé lett a jutalom, amelyet az angol parlament tűzött ki a ny. h. 110. fokának átlépéséért.

John Ross (1829—1833) fölfedezi a Boothia Felix földet, az amerikai kontinens legészakibb nyulványát. Unokaöccse, James Clark Ross megállapítja (1831) az északi mágneses sark helyét (70°5' északi szélesség, 96°44' nyugati hosszúság), amelyet Parry nem messze ettől a ponttól keresett. A munden rendszeres földmágnességi kutatásai azért is nagy fontosságúak, mert következtethetünk belőlük a mágneses sark titokzatos vándorlásának a törvényeire, amelyek ismét szoros összefüggésben vannak a delejtű hibájával, amelyet a tengeren járó hajósnak figyelembe kell vennie, amikor iránytűje után igazodik.

James Clark Ross híres hajói, a déli sarkvidékről visszatért Erebus és Terror 1845-ben kelnek útra a már hatvanadik évében járó Sir John Franklin parancsnokságával az északnyugati átjáró felkutatására. A fáradságtalan utazónak ez volt a negyedik és utolsó expedíciója. Hajói, amelyeknek emlékét örökké gőzölgő tűzhányók hirdetik a hatodik világrészben, nyomtalanul elsüllyedtek a torlódó jég zajlásában. Az expedíció 129 tagjából hirmondó sem került haza.

Alig járt valaha expedíció a sarkvidéken, amely a maga pusztulása árán ily elévülhetetlen szolgálatokat tett volna a sarki kutatásnak: 1848-tól 1879-ig negyvennél több hajó kelt utra Franklin nyomában, eleinte hogy segítséget vigyen, utóbb, hogy az örökre eltűnt szerencsétlen áldozatok sorsára világosságot derítsen.

Rae (1854) hozta haza eszkimók elbeszélése alapján a legelső hiteles hirt az expedíció szomorú pusztulásáról, Mac Clintock pedig rátalált a nyomaveszett expedíció első írott emlékére.

Mac Clintock nyomozásából (1859), Hall kutatásából (1869) és Schwatka táborozásából a King William földön (1879) hozzávetőleg megállapítható, hogy a Franklin-expedíció tagjai a vezér halála után a szárazföld felé menekülében eszkimókkal találkoztak, de ezek sorsukra hagyták őket.

„Sirok és csontvázak jelölik a visszavonulás útját.“

„Ők voltak azok“ — írja róluk Greely — akik az északnyugati átjáró utolsó láncszemét a maguk életével kovácsolták össze.“

Ha a Franklin-expedíció volt az, amely a megelőző kutatások eredményeit kiegészítve megállapította az északnyugati átjáró létezését: a Franklin-keresők közül került ki az az utazó, aki elsőnek jutott el nyugat felől az amerikai sarki szigettengernek egy olyan pontjára, amelyet Parry évtizedekkel előbb már érintett kelet felől jövet. Ez az utazó M'Clure volt. Ő tekinthető tehát az északnyugati átjáró fölfedezőjének, ha nem sikerült is az átjárón végighajóznia. Véletlen jó szerencsére mentette meg egy kelet felől rája akadó expedíció. Hazatérte után M'Clure megkapta az északnyugati átjáróra ki-tűzött 20.000 font — felét.

Az északnyugati átjáró végleges legyőzése a norvég Roald Amundsen kapitány nevéhez fűződik. Ő volt az első és mindeztidáig egyetlen kutató, akinek sikerült egy és ugyanazon hajóval, a tizenhárom lóerejű parányi Gjøá-val vízi úton végighajóznia az amerikai sarki szigettenger szövevényes szorosain. Grönland felől utrakelve a Bering szoros felől érkezett meg San Franciscóba.

Ezt a három esztendőös útját „azzal az egyszerűséggel beszéli el könyvünkben a norvég utazó, amely egyszerűséggel végrehajtotta. Szinte szemérmesen rejtegeti előlünk a veszedelmeket és nélkülözéseket, amelyekkel meg kellett küzdenie. Elbeszélését olvasván úgy érezzük, mintha valamely obszervatóriumban nyugodtan berendezkedett természetvizsgálók történetét hallanók, akik a holnap bizonyosságával hajtják végre nap-nap után a maguk zavartalan észleléseit. Amundsen kapitány megható szerénysége a mi kötelességünké teszi, hogy elmondjuk helyette, amit ő a viláért el nem mondana, és rámutassunk munkája nagyságára, fölfedezésének fontosságára“... és az ő emberi nagyságára.

A londoni földrajzi társaság előtt tartott beszédében Nansen elragadtatással emlékezik meg honfitársa eredményeiről és rámutat arra a hősi lemondásra, hogy amikor nyitva

állt előtte az átjáró nyugat felé, amelyen keresztül dicsőségtől övezve térhetett volna haza a lakott világba: lehorgonyozta hajóját és két esztendei önkéntes rabságra szánta el magát — a tudomány érdekében.

A közelmúlt napokban olvastuk a hirt, hogy Amundsen repülőgépe, amelyen New Yorkból Alaska felé szállott, lezuhant valahol a nagy tavak vidékén. Az utazó ugyilátszik sértetlenül került ki a katasztrófából és remélhetőleg mihamar hirt hallunk újra utrakeléséről azokról a messze tájakról, amelyeken első diadalmos utjáról jövet oly szerencsésen partra szállott.

Alig mult el tiz esztendeje, hogy Amundsen kitűzte a norvég lobogót a déli póluson (1911 december 15.-én). Az a sietség, amivel akkor visszatért a civilizációba, hogy nyomban újabb expedícióra induljon, az északi sarki tengerekre: bizonyoságra, hogy a legkáprázatosabb diadal sem oszlathatta el a büvöletet, amely gyermekifju korában ejtette rabul kedélyét, amikor egy ragyogó májusi reggelen belevegyült a nagy Nansent ünneplő ujjongó sokaságba és „dobogó szívvel lépdelt az éljenző tömegben, a lengő lobogók közt.“

Az amerikai Peary ötvenkét éves volt, amikor célját, amelynek eléréseért egy emberöltőt áldozott, betöltötte. A norvég utazó ma ötven esztendő. (1872 július 16.-án született.) És előtte tornyosul egy nanseni elgondolása világjáró út minden gyötrelmes fáradalma és kockázata. De feléje int a földfedezők, a hódítók legnagyobb gyönyöre: a győzelem.

„A cél megszűnt a dicső csatának,
A cél halál, az élet küzdelem,
S az ember célja e küzdés maga.“

Halász Gyula.

Két eszkimó szépség Godhavn-ban.

Búcsu Norvégiától.

Nansen hazatérése Grönlandból. — Hogyan lett belőlem kutató? — Látogatás Nansennél. — Az uti terv. — Előkészületek. — A Gjöa fölszerelése. — Az utitársak.

Norvégiaszerte emlékezetes nap marad sokak életében 1889 május harmincadika. Kétszeresen feledhetetlen én előttem. Ezen a napon tért vissza Nansen Kristianiába világraszóló utjából, amelyben skitalpon keresztülszelte Grönlandot kelettől nyugatig. Az egész országból tömegesen sereglett össze a skifutó fiatalság nemzeti sportunk hőséneke ünnepelésére, — a csodálatos erejű férfiunak, aki páratlan szívósságával megoldotta a lehetetlennek tetsző feladatot. Mámor és büszkeség ejtette rabul a kedélyeket és az emberek lelkén eluralkodó öröme méltó kerete volt a napsugaras májusi reggel ragyogó fényzőne.

Az ünnepi sokadalomban, az ujjongó lelkesedés mindenkiére átragadó lázában rohant meg először az álomszerű ábránd: kutató leszek! Ekkor cikázott át agyamon először az északnyugati átjáró megvalósításának gondolata.

Négy évre rá Nansen elindult híres sarki útjára. Fiatal létemre égtem a vágytól, hogy kíséretébe szegődjem; de az anyai szeretet győzött: lemondtam tervemről és visszatértem könyveimhez.

Nem sokkal ezután anyám meghalt. Magamra maradtam. Misem tarthatott vissza többé. Abba hagytam tanulmányaimat és fölcsaptam — sarkutazónak.

Első utamat mint fókavadász 1894-ben tettem a sarki tengerekre. Három évvel később hadnagyként csatlakoztam a De Gerlache parancsnoksága alatt álló belga délsarki expedícióhoz. A jégsivatag csöndes magányában szőttem tovább ábrándjaimat... A délsarki jég világából visszatérve szilárdul el voltam rá tökéelve, hogy megpróbálkozom az északnyugati átjáróval és az északi mágneses sark helyének föl kutatásával.

Hazaérkezve Norvégiából, föltártam tervemet dr. Aksel Sten-nek, a kristianiai meteorológiai intézet igazgatóhelyettesének. Ez a kitünő barátom, valamint Georg von Neumayer tanár, a földmágnesség legkiválóbb tekintélye — akkoriban a Deutsche Seewarte igazgatója — melegen fölkarolta eszmémet. Bátorításuknak nagy sulya volt, de minden csak hiu tervezgetés marad, ha Nansen hozzájárulása meg nem adja a végső lökést terveimnek.

Egy szép napon bekopogtattam tehát a hirneves utazó ajtaján. Bevallom, elfogódottá tett a gondolat, hogy szemtől-szemben fogok állani a híres utazóval, akire már rég ideje úgy tekintettem föl, mint valami nem is e világból való férfiúra.

Előterjesztésemet Nansen mindenben jóváhagyta. Tervem nagy lépéssel közelebb jutott a megvalósuláshoz. A sarki kutatás mesterének szava sokat nyomott, de egymagában mégsem hárihatott el minden nehézséget. Sarkvidéki expedícióhoz legelsőbb is pénz kell, és pénzem nekem vajmi kevés volt. Szerény pénzcsekém alig volt elég a hajó megvásárlására és a tudományos műszerek beszerzésére. A többi szükségletek dolgában honfitársaimra voltam utalva, akik vállalkozásom iránt fogékonyságot tanusítottak. Ezekben a lépésekben is sokat köszönhetek Nansen hatalmas segítségének, valamint, három fivérem szinte versengő áldozatkészségének.

Mindenekelőtt megszereztem a *Gjøa* jagt-ot. Ez a 47 tonnás kis hajó 1872-ben épült és 1880 óta foka-

vadászatra használták a Spitzbergen és a Novaja Zemlya szigetek körül. Ezekben a vállalkozásokban pompásan bevált és számos alkalommal szolgáltatott bizonyosságot szilárdságáról. 1901 nyarán, hogy alaposabban megismerkedjem a hajó sajátjaival és ellessem kormányzásának a titkait, próbajáratot tettem vele a Jeges-tengerben. Hajóm a próbát fényesen megállotta. A legnehezebb viszonyok között tökéletesen megfelelt várakozásomnak.

A próbajárat után rászereltünk a hajóra egy 13 lóerejű Dan-rendszerű petróleum-motort, hogy szélcsend idején is haladhassunk. Ugyanez a gép szolgált — fogaskerék-átvitellel — a horgonyok fölvontatására és a terhek kirakására: megbecsülhetetlen előny olyan kisszámú személyzet mellett, aminőt magammal vinni szándékoztam. Motorunk minden követelménynek eleget tett és mondhatom nem kis mértékben neki köszönhetjük sikerünket.

1903 tavaszán a *Gjøa* befutott Kristianiába. Következett a berakodás munkája. Minden élelmiszeres ládát egyforma méretűre készíttettem, hogy alkalmassak legyenek később a megfigyelő bódék építésére. Hála ennek az előrelátásnak, hajónk szűk üregében nem kevesebb mint öt évre való élelmiszert sikerült elraktározni.

Az élelmiszerkészletek kifogástalan minősége egyike a sarki utazások legkényesebb és legmulthatatlanabb föltételeinek. Különös gondot fordítottunk tehát rá, hogy elsőrendű konzerveket biztosítsunk magunknak. Sofus Torup tanár szíves volt följánlani segítségét a konzervek megválasztásában. Minden egyes konzervet külön megvizsgált és igazolt. Az ő felügyelete alatt készült a pemikán,¹ nemcsak az, amelyet emberi táplálékul szántunk, hanem a kutyaeddel is, ugyszintén a szárított halliszt. Gondos mun-

¹ Hus- és zsirkeverék.

kájával és odaadó figyelmével különös hálára kötelezett.

A *Gjøa* egész személyzete csak hat emberből állott rajtam kívül:

1. Godfred *Hansen* hadnagy, a dán királyi tengerészeti tisztje, 27 éves. Csillagász, geologus és fotografus egy személyben. Ő ellenőrizte óráinkat.

2. Anton *Lund* első hadnagy. A Jeges-tenger veteránja. 39 éves.

3. Peter *Ristvedt*, első gépész és meteorologus. 40 éves.

4. Helmer *Hansen* másodhadnagy, tapasztalt régi hajósa a sarki tengereknek. 33 éves.

5. Gustav Juel *Wiik* másodgépész, 25 éves. Ő volt — velem együtt — a mágnességi megfigyelő. Próba-időt töltött a potsdami observatóriumban.

6. Adolf Henrik *Lindström*, szakács — aki már a Sverdrup-féle expedíciónak is szakácsa volt — 38 éves.

1903 május első napjaiban a *Gjøa* készen állt az indulásra.

Esős, borongós, komor juniusi éjszaka hagytuk el Kristiania kikötőjét, a barátságtalan időben is emelt hangulatban, vidáman, tele lelkeséggel. Az előkészületek zürzavara, az utolsó hetek serény munkája és az egymást erő látogatók okozta sok alkalmatlanság után az utrakelés a nyugalom jól eső érzésével töltött el mindnyájunkat. Minden utazó ismeri a fizikai és erkölcsi jólétnek azt a szenzációját, amely elfogja az embert, amikor a civilizáció forgatagából kiszabadul.

Annál jobban megviselte a szomorú időjárás a kutyákat. Ezeknek a szegény állatoknak, a Sverdrup-expedíció hat veteránjának, sehogyse volt inyükre, hogy elszakítottuk őket havas hazájukból. A tavasz szokatlanul magas hőmérséklete egymagában is kemény próbára tette őket. Hát még az eső! Keservebb sors nem is érhet már grönlandi kutyát.

Másnap — 17-én — reggel hat óraker kikötöttünk

Hortenben, a norvég haditengerészet arzenáljánál, hogy berakjunk kétszáz kilogramm lögyapotot. Sarki expedicióban, bizonyos körülmények között, ez a készlet éppoly nélkülözhetetlen, mint a mindennapi kenyér.

Néhány órával később elérjük a kristianiai fjord kijáratát. Vontató gőzösünk leoldja kötelünket, a viatorlákat kifeszítjük, és a kis *Gjøa*, szabaddá válva megkezdi útját, keresztül az Északi tengeren, Amerika messze sarkvidéke felé.

Hajónkon nyoma sincs szolgálati szabályzatnak; sem semmiféle rangkülönbségnek. Kis társaságunkat a szabadság és önállóság elve kormányozza. Fegyelmezett és okos emberek között a bizalom a legszerecsesebb összetartó kapocs. Ennek vannak legüdvösebb eredményei. A bizalomból fakadó önként vállalt fegyelem sokkal-sokkal hatalmasabb, mint a rendeletileg reánk kényszerített paragrafus. Mi több, ez a rendszer kedvez az egyéniség kifejlődésének, megszilárdítja a kezdeményező képességet és serkenti a munkakedvet. Aki érzi, hogy a maga szárnyára van bocsátva, nem sülyed géppé; a maga lábán álló ember, a gondolkodó lény, munkájának eredménye a harcban csak megkétszereződik.

A szeretetteljes harmónia távol tartja tőlünk a kényszerűség kínos érzetét; mintha csak szünidei kirándulásra és nem hosszú, küzdelmes kutató utra indulnánk!

Hajózás Grönland nyugati partjain.

Az Atlanti-oceánon keresztül. — Grönland partjai mentés észak felé. — Találkozás az első eszkimókkal. — Mylius-Erichsen.

Ezerkilencszázhárom június 25-én a Fair-sziget és az Orkney szigetek között elhaladva kijutottunk a nyílt oceánra.

Mi mindent nem beszéltek odahaza tervemről, hogy ezzel a dióhéjjal akarok neki vágni az Atlanti-oceánnak!

„A legelső szélroham menthetetlenül föl fogja borítani“ — jószolgatták a sötétben látók.

Ó, ha láthatták volna most az én prófétáim a Gjőát, kibontott vitorláival, amint könnyedén siklik a hullámokon, sirály módjára, vagy amikor a szél elültével parányi motorja röpti tovább a végtelen vizen.

Ez a tenger komor sivatag. Sehol egyetlen hajó, sehol egy madár, sőt még csak hal sem mutatkozik. Ebben a nagy-nagy magányban nyugalmasan, szabályos egyformaságban telnek napjaink. A nap hat-hat órás negyedekre osztva, a szolgálat egyenlően oszlik meg. Két csoport — három-három ember. Amikor a gép működésben van, a gépészek többnyire lent tartózkodnak, készen rá, hogy, ha kell, segítő kezet nyújtsanak a fődélzeten foglalatostkodó társaiknak. Mint odalenn a gép körül, a fődélzeten is rendszeren két ember van egyszerre szolgálatban, akik fölváltva tartják a kormánykereket. A Gjőán nincs meg a megrög-

zött versengés a „gépészek“ és „matrózok“ között. Mindannyian egy cél érdekében munkálkodunk, és bármiről legyen is szó, egyenlő odaadással hajtjuk végre munkánkat.

Julius 9. — A jég már nem lehet messze; jó lesz tehát, ha kinyitjuk a szemünket. Ime, csakugyan, az első könnyü fehér csikok néhány óra alatt széles és vastag jégpaddá izmosodnak. Ugyenebben az időben megjelenik a köd, a jég megszokott kísérője. Mostantól fogva kísérőnk marad utunk legnagyobb részében.

11.-én, messze-messze, a jégperem egyhangú fehér-sége fölött kékes fűrészfogként tűnik szemünkbe Grönland partvonalá: a Farewell-fok környéke. Két nappal később elhaladunk az első jéghegyek, e hatalmas építmények között, amelyeknek a méretei a sarkvidékek avatatlan vándorában annyi félelmet gerjesztenek.

Vadban minden valószínűség szerint bővelkedik a jégborította partvidék — nem csoda, hogy vadászaink izgatottan szemlélik a láthatárt a fedélzetről. Nem is folyik szó egyébről, mint medvékről, fókákról és bálnákról. Medvét alig láttunk expedíciónk egész folyamán. Ez az állat, kivéve a jég következtében nehezen hozzáférhető helyeket, igen ritkává vált, sőt csaknem egészen kiveszett már a környékről. Társaimnak tehát be kellett érniök a még mindig igen szép számban található fókával, — így például a grönlandi partokon sűrűn mutatkozó „kapucinus-fóká“-val — amelyek egyes példányai olyan hatalmasra növekednek, hogy súlyuk meghaladja a négy métermázsát. Mindjárt első ízben négyet lönek belőlük.

Allandó ellenszéllel küzdünk. A hajózás Grönland partja mentén lassu és egyhangu. Csak július 24.-én haladunk el *Sukkertoppen* dán telep magasságában. (Ez a szó *cukorsüveget* jelent). A kéklő égboltozaton derüs fénnel ragyog fel a nap — az első nyárias nap utunk folyamán. Csillogó fény árad el a partokon: vadul fölmeredő szagattott csú-

csok és élek, komor és élettelen fennsik ötlik szemünkbe, és lenn, egészen lenn, a tenger kéklő horizontja szélén, fehér jéghegyek elmosódó körvonalai bontakoznak ki bizonytalanul a légtükrözés játékából.

— Vitorla! — jelenti a figyelő őrszem.

A jelzett irányba messzelátók szögeződnek. Egy hónapos magunkra hagyatottság után az első hajó! Az érdeklődés általános. Véget ér tehát elszigeteltségünk!

— Három árbocos! — kiált fel az egyik.

— Goélettel! — állítja a másik. Harmadik társunk meg egy brigg vitorlázatát ismeri fel benne.

Semmi kétség: a grönlandi királyi kereskedelmi hajóstársaság hajója. Néhány perc és föltünik a másik vitorla. Az izgalom nőttön növekedik és a találgatások és föltevések egyre élénkebb hullámokat vernek. Egész hajóhad cirkál hát a Davis-szorosban? Avagy mindez a képzelődés játéka csupán?

— A mi hajóink egész egyszerűen jéghegyek — jegyzi meg nevetve *Hansen* hadnagy.

Illúzióinktól nem szívesen fosztatjuk meg magunkat. Érthető tehát, hogy másodtisztünk megfigyelése heves vitát támaszt.

— Nem látható-e egészen világosan a két hajó? Hiszen csak oda kell nézni: tisztán fölismerhető a vitorlázatuk, alakjuk, minden!

A messzelátók még mindig a „hajók“ felé irányulnak, de a beszélgetés lassan-lassan ellankad, hosszú szünetek támadnak... Immár semmi kétség nem marad többé: az egész flotta nem egyéb összeterelődt jéghegyeknél, amelyek a *Store Hellefiskbank* egyik nagy padján zátonyra kerültek.

Ugyanezen a napon föltünik Disko szigete. Szabályos mértani alakulatu fennsíkja nagy messzeségből rögtön fölismerszik. A fennsik meredek lejtőjének a tövében húzódik meg első kikötőnk, *Godhavn*, északi Grönland „fővárosa“.

„A kehelytől az ajakig messze az ut” — este nyolc óraker még több mint ötven kilométerre vagyunk a szigettől és csak másnap érkezünk meg a partok alá. A horgonyzó-hely bejáratát zátonyra futott óriási jég-tömbök torlaszolják el. A szomszédos hegyek felől heves szélrohamok támadnak oldalba. Szerencsére segítségünkre jön egy előzékeny dán tisztviselő, megjelöli a bejáratot és végre éjjel után egy óraker, harmincnyolcnapos ut után első ízben, horgonyt vetünk.

A grönlandi metropolisnak 108 lakosa van. *Godhavn* a székhelye a „felügyelő”-nek, akinek hivatása, hogy örködjék ennek az egynémely európai királyságnál nagyobb kiterjedésű kerületnek a sorsa fölött.

A tájkép arányai hatalmasak. Balra hótól csillogó óriási sziklafal, jobbra alacsony földnyelv, és túl rajta a tenger, nagyszerű jéghegyeivel, amelyek valóságos utcát alkotva, véget nem érőleg sorakoznak egymás mögé.

De nincs veszteni való időnk hiábavaló szemléldésekre. Mihelyt kivetjük a horgonyt, kezdődik a munka. Két csoportra oszlunk. Egyikre háramlanak a tudományos megfigyelések, a másokra a fedélzeti munkák. Hajónkra veszünk tiz kutyát, szánókat, szerszámotul, husz hordó petróleumot és még sok egyebet.

A szakács a legelfoglaltabb ember valamennyiünk között. Ha csak egy pillanatnyi szabad ideje kerül, mindjárt alkudozásokba bocsátkozik a bennszülöttekkel, készleteink megnövelése érdekében. Pénz helyett megnedvesedett kenyérral és kétszersülttel fizet az eszkimóknak, akik nem igen válogatósak. Hol egy friss halat, hol egy füstölt lazacot, hol meg egy dunna-lydat vagy buvármadarat sikerül szereznie. Tisztára az ő érdeme, hogy konyhánk *godhavni* pihenők alatt izletesebb és változatosabb volt, mint valaha; *Godhavn* eltörölhetetlen gasztronómiai emlékeket hagyott.

Ha egy grönlandi atyafi vetődik a hajóra, valami hallal vagy vaddal, azonnal előkerítik a szakácsot és

a tárgyalások megindulnak, egyfelől norvégül, másfelől eszkimóul. Az eszmecsere csak percekig tart. *Lindström* beleegyező mozdulattal véget vet a vitának, eltűnik a hajóüregben és kis vártatva újból megjelenik, két kenyérrel a kezében. A grönlandinak eleddig ragyogó arca megnyúlik a csereérték láttára; élénk némajátékkal adja értésünkre, hogy dohányt szeretne és nem kenyeret. Társunk nem esik ki a szerepéből. Biztosítja a bennszülötteket, hogy tökéletesen ért eszkimóul; de mikor az egészségre káros izgató szert kérnek tőle, tetteti, mintha nem hallaná. Az eladó bizalmatlan arcokat vág, *Lindström* meg csakugy ontja a szép szavakat — amelyekből amaz mitse ért — és (bármily különös) rábeszéli a vásárra, átadja neki a két kenyeret és gyöngéd taszigálással kitudszolja a fedélzetről.

Julius 31.-én ismét kinn uszik hajónk a tengeren. A grönlandi partok mentén folytatjuk utunkat észak felé. Augusztus 6.-án *Upernivik* szélességén vagyunk. Százszámra uszkálnak ezekben a vizekben a leghatalmasabb jéghegy-kolosszusok, viszont azonban jégzaj nincs sehol. Nyoma sincs annak a fajta tengerjégnek, amely jégpadokká tömörülve a legfélelmetesebb ellensége a sarki utazónak.

Másnap elhaladunk *Itivdliarsuk* előtt, a 73° 30' északi szélességen. Ez a hely a földkerekség legészakibb telepe, ahol még a civilizált világgal érintkezésben élő emberek laknak.

Augusztus 8.-án megérkezünk a *Melville*-öbölbe, a sarki tenger legnehezebben járható vidékére. Nem egy derék, szilárd hajó pusztult már el itt. Főleg június és július, a jégzajlás időszaka, veszedelmes ezekben a vizekben. A tengeráramlások a vastag jégtáblákat szilárd tömegekben üzik dél felé, állandó veszedelmére az észak felé igyekvő hajóknak.

Az idáig elmerészkedő skót bálnavadász-hajók a parthoz kötött veszteglő jégperem mentén törnek utat

maguknak óvatosan a rettenetes úszó jégtömegeken keresztül. Ha észreveszik, hogy az összeütközés veszélye fenyegeti őket, bemenekülnek a parti jégfal öblözeteibe. Ha a válságos órában nem találnak a közelben ilyen kész menedéket, hamarosan vágnak maguknak egy kis öblöt a parti jégperembe, ahol hajójuk védve van az uszó jég pusztító nyomása ellen. Ebben a küzdelemben az ügyesebbeké a győzelem; nem ok nélkül sorolják a skót bálnavadászokat, akik évről-évre megostromolják ezt a félelmetes jégzajt, a sarkvidék legkitünőbb hajósai közé.

Holm szigetétől a York-fok felé irányítjuk hajónkat. A Melville-öblön át előre láthatólag minden nagyobb nehézség nélkül vágunk keresztül. Semmi parti jégperem. Annál több jéghegy-törmelék uszkál a nyílt vizen, de ezek között könnyű áthaladni. Kifeszített vitorlákkal, teljes sebességre állított motorral, semmi erőfeszítést nem kimélve, lehető gyorsan igyekszünk kiszabadulni ebből a fenyegető zugból.

Másnap reggel jégzaj állít meg utunkban. A legutóbbi éjjel a hőmérséklet alább szállott és új jég képződött. Vigyázat! Foglyul ne ejtsen valahogy a jég! A velünk szembe jövő, nagy táblásjegekből összeállott úszó jégsziget friss törések nyomait viseli; semmi kétség, ujolog levált töredéke ez a parti jégperemnek. Nyilvánvalólag nagyon közel vagyunk a szárazföldre. Rajta kell lennünk, hogy távolodjunk tőle. A parti jégperem egy fokát megkerülve, behatolunk a jég egy másik nyílásába, de a jég vastagsága mihamar megállásra kényszerít. Ilyen körülmények között elhatározom, hogy várok. Jó, hogy így határoztam. Másnapra a jég enged és mi szépen folytathatjuk utunkat.

Egek! Micsoda köd! Akárcsak valami fehér gyaopot, áthatolhatatlanul üli meg a környéket. A hirhedt londoni ködök össze sem hasonlíthatók ezzel a sarkvidéki jelenséggel. A hajó faráról nem látni az orrát. Szerencsére ma elenyésző kevés a jég.

Augusztus 13. — Mindig ugyanaz a sűrű köd, tapadós és fagyos. A kormánykerék mellett állva a szó szoros értelmében keresztül hatol rajtam.

Egyszerre csak megritkul a ködfelhő és áttör rajta a derület. Világos nyílás szakad benne és a tündöklő fényességben sugárzó dicsfényvel övezve, fölragyognak a partok szaggatott hegyormai. A Yorkfok!

Ez a csodálatos kép mindnyájunkból a bámulat fölkiáltását fakasztja. A tiszta és verőfényes reggel nyugalmaiban a látvány ünnepien szép. Előttünk a jégáraktól csillogó föld, jobbra tőlünk a Melville-öböl tovasuhanó fantasztikus jéghegyeivel! Erről felől a jégmező áthatolhatatlan.

Az est folyamán megkerüljük a Yorkfokot. A köd újból leszáll a tengerre; nincs más mit tenni, mint kikötni a parti jégen és megvárni a míg fölenged a köd. A sarkvidéki hajózáshoz türelem kell.

Augusztus 14. — Szabad láthatár; ezzel szemben bőséges jég. Déli irányban feltűnik egy nyugat felé nyitott széles csatorna. A hajót azonnal belé irányítjuk. Mentől beljebb hatolunk az „utca”-ba, annál szélesebbé válik az átjáró és csakhamar kijutunk a nyílt vizekre.

Ime, minden számottevő nehézség nélkül átkelünk a Melville-öblön, amelyet egész utunk legkényesebb részének tekintettem. Lélekvesztőnkkel úgy szólva akadálytalanul hatoltunk keresztül e méltán rettegett vidéken.

Augusztus 15. — A Dalrymple Roek-on horgonyozunk. Ezen a parányi szigetecskén skót bálnavadászok élelmiszereket raktároztak el a mi céljainkra.

Két kajak közeledik és néhány perccel később két eszkimó kuszik a fedélzetre. Érthetetlen szavak özöne, kézzel-lábbal magyarázó taglejtéssel kísérve. A jó emberek nyilván fontos hírt hoznak. Hiába erőlködünk

azonban és szedjük össze minden figyelmünket, lehetetlen őket megérteni. Egyszer csak egyikük szélesre nyitja a száját és együgyű nevetéssel világosan kiböki a Mylius szót. Ime, a talány kulcsa egy csapással kezünkbe adatott. Bizonyos, hogy a Mylius-Erichsen-féle dán expedíciónak ezekben a vizekben kell lennie. És csakugyan. Néhány pillanattal később üdvlövések sor-tüze dördül el és kevésre rá fölbukkan hat kajak, egyik a norvég, másik a dán lobogóval. Az expedíció vezetője jön hajónkra egy kísérőjével és négy eszkimóval.

Mily öröm! Mindkét részről egyforma az elragadtatás a szerencsés találkozás felett, amely kiragad bennünket néhány órára magányos napjaink szűk korlátaiból és új táplálékot ad kolostori életünknek.

Vacsorára a mi vendégünk marad Mylius és aztán — munkára fel! Be kell „hajóznunk“*) a skótok által hozott élelmiszer-készleteket: százöt ládát, amelyeknek sulya egyenkint másfél-két métermázsá. A *Gjóst* lehetőleg közel tereljük a parthoz és dán barátaink és grönlandi kísérőik segítségével megkezdjük a rakodást. A jégperem padja rakpart gyanánt szolgál a „behajózás“ hoz.

* Bárhogy berzenkedik is nyelvérzékünk a „behajózás“ ellen, bele kell törődnünk a szóba, amely a tengerész-nyelvben kiírhatatlanul meghonosult. És mi tagadás: a behajózni, behajózás kifejezést nem helyettesíthetjük mindig a berakni, berakás, berakodás és hasonló szavakkal.

Vannak dolgok, amiket berak, beraktároz a hajó, vannak, amiket hajóra vesz, és vannak végül, — akik maguktól szállnak a hajóra. A kifejezések tehát nem egységesek. Viszont igaz, hogy a mi szárazföldi nyelvérzékünk szerint mi „hajóznunk be“ az öbölbe és nem a rakományokat „hajózzuk be.“ Én tehát nem adom meg magamat és csöndes tiltakozásom jeléül macskakörmök közé teszem a szót, amelyet derék tengerészeink csempészték be, hogy ne mondjam hajóztak be, nyelvünkbe. *A fordító.*

Ugyan, ki is volt az, aki az eszkimókat ügyefogyott, gyámoltalan, nehézkesen mozgó, erőfeszítésre képtelen embereknek irta le!

Mylius kísérei a kétszáz kilogrammos ládákat csodálatos könnyűséggel emelik meg és ahelyett, hogy ellenkeznének és panaszkodnának, mint ahogy tennék hasonló helyzetben az európai rakodó munkások, a fárasztó és terhes munkát nevetve és énekelve végzik. A természet gyermekei határozottan jobban megállják a sarat, mint a civilizáció fáradt emberei.

Egy éjszakai kemény munka után nem marad más berakni való, csak néhány láda és hat hordó petroléum. Még mielőtt ezzel végezhetnénk, hirtelen szél kerekedik. Nagy sietve a fedélzetre ugrálunk, fölszedjük a horgonyt és kifeszítjük a vitorlákat. Éppen jókor! Hárjónkat már erősen szorongatja a szél. Védelmet keresendő, a sziget mögé kerülünk.

Az otthagytott tizenegy ládát és hat hordó petroléumot most át kell szállítanunk a másik partra. Hosszú és küzdelmes munka. Este hétre jár, mire a végleges indulásra készen állunk.

Éjszaka megérkezünk a *Saundersz*-sziget közelébe, ahol a dán expedíció szállása van, és sajnálattal válunk meg új barátainktól. Hajnali két órakor megkerüljük a fokot; szemünk előtt nyílt tenger terül el: a *Baffin*-öböl. Az ég tiszta; a láthatár alján jégáraktól sziporkázik a szárazföld. De nincs időnk a tájék csodálatára. Előttünk óriási jéghegyek fenyegető falai merednek és nem jó tréfálni ezeknek a fickóknak a közelében . . .

Az amerikai sarki szigettenger utvesztőjében.

Ahol a Franklin-expedíció odaveszett. — Uj vizeken. —

A mágneses sark közelében. — Uszó jégben.

Kelet felől Grönland partjai egyre alább és alább süllyednek a szemhatáron és ugyanekkor mindegyre tisztább körvonalakban bontakozik ki az amerikai sarki szigettenger partvidéke. Fölbukkanik a *Horsburgh-fok*, a *Lancaster-szoros* északi bejárata . . . Az időjárás nyugodt. Szerencse! Amily súlyosan meg van terhelve a hajónk, a vihar végzetessé válhatnék. A hajó belsejéből kiszorult ládákkal telerakott fedélzet egyszintben van a víz felszínével. 19291 liter petróleumkészletünk van ez időszert.

Augusztus 20. — Reggel öt órakor bejutunk a *Lancaster-szorosba*. Megkezdjük tehát az amerikai sarki szigettenger fjordjain és csatornáin keresztül való hosszú hajózásunkat, amely vízi ut a *Bering-szoroshoz* vezet bennünket, — ha ugyan a jég hamarabb föl nem tartóztat. A kezdet jót ígér. Mindössze néhány jéghegy és néhány könnyű jégtábla — viszont azonban köd, de mekkora köd!

Délután végre szétszakadozik a köd és a megnyíló felhőréseken keresztül bepillanthatunk kutatásaink új színterére. Éppenséggel nem festői a kép. *North Devon*, amelynek a partjai mentén végighajózunk, nélküli Grönland szép vonalait. Tagozatlan, egytömögű fennsík, csúpasz, sivár, imitt-amott sziklás púpok hepehupájával. Csöppet se csalogató ez a föld!

A rövid ideig tartó derülés után ismét sűrű köd függöny ereszkedik alá. És még hozzá az iránytű ugyanekkor „megbolondul” — elkezdi ide-oda lengeni. A helyzet távoból sem mondható kellemesnek. Akárhogy is, 22-én este kilenckor megérkezünk a *Beechey*-szigethez, amelynek egy öblében, az *Erebus*-öbölben horgonyt vetünk. Ez az a hely, ahol *Franklin* és hősi társai 1845—1846 telét töltötték, és ahonnan utrakeltek az ismeretlenbe és a — halálba. *Belcher* is átkelt a szigeten; 1858-ban pedig *Mac Clintock* kereste fel ezt helyet.

Három emlék hirdeti a sarkvidék történetének e nevezetes eseményeit. A *Belcher*-expedíció halottainak emlékére oszlopot emeltek; oldalt tőle egy üres sir örökíti meg *Bellot*-nak, az expedícióban eltűnt vitéz francia tisztnak emlékezetét. A harmadik monumentum *Franklin* és társai emlékének szenteltetett. A szomorúság fátyola lebeg ezen a földön.

Augusztus 23. — Válaszutra értünk. Nyugatnak menjünk-e, a *Melville*-sziget és a *Prince Patrick* föld felé, avagy délnyugatnak? A *deklináció* — a mágneses elhajlás — fogja eldönteni, amit éppen most vagyunk megállapítandók; az fogja megmutatni merre van a *mágneses sark*, amelynek a közelében szabályszerű sorozatos megfigyeléseket szándékozom végezni tizennyolc hónapon keresztül. Ehhez képest tehát a mágnesestű által jelzett irányban fogjuk folytatni utunkat. Izgatottan lessük a megfigyelő munkáját; köréje seregünk. Néma csönd, feszült várakozás, amíg a műszert beállítjuk... Ime az ünnepélyes pillanat! A karcsu tű délnyugatnak mutat. Annál jobb! Mindig meg voltunk róla győződve, hogy az északnyugati átjáró kérdése könnyebben megoldható ebben az irányban, mint a másikkban.

Augusztus 24. — Elhelyezünk egy okiratot a *Bellot*-siremléken, és tovább vitorlázunk.

Eszkimók Grönland északi részéből.
(Örökké mosolygók és elégedettek.)

Uj fejezet kezdődik életünkben.

Az eddig bejárt vidékeken más expedíció is megfordult már, de a *Beechey*-szigetet elhagyva az amerikai sarki szigettengernek olyan részébe jutunk, ahova csak elvétve merészkedett néhány hajó mielőttünk. Valamivel odább pedig olyan vizekre érünk, amelyeket egyetlen hajó orra se szántott még. De míg elődeink csak a jéggel és viharokkal való borzasztó küzdelmek árán erőszakolhatták ki az utat idáig, mi nem találkoztunk semmi komoly akadállyal. 1903 nyara bizonyosan kivételesen kedvező lehetett.

A nyílt tengerre érve ismét sűrű köd ereszkedik. Tapogatózva folytatjuk utunkat. Két napon keresztül szakadatlanul beburkol ez az áthatolhatatlan szürkeség. Amikor végre fölszáll a köd, a *Peel*-szorosban találjuk magunkat, a *Prince of Wales* és a *North Somerset*-sziget között. De ime, a helyzet mintha rosszabbodnék! Egyenesen előttünk sűrű jégtömegek. A pilanatra fölragyogó napfény világában úgy tűnik fel, mintha a szorost egész szélességében elzárná a jég.

Minket is utol ér tehát a végzet, amely elődeinket sújtotta, — most, amikor a győzelem immár oly biztosan intett felénk?!

Szerencsére nem volt egyéb az egész akadály optikai csalódásnál, ami oly gyakori jelenség a sarki tengerekben. A nap, ha apró jégrögökkel telehintett tengerre veti fényét, és a tenger nyugodt, könnyen megteveszti a szemet. A tenger egész felülete csalóka fehér színt ölt ilyenkor és a visszaverődés következtében a kicsiny jégrögök jéghegy nagyságúvá növekednek. Hasonló légköri viszonyok közt, néhány jelentéktelen jégtábla, még kis távolságból is, összefüggő jégmezőnek tetszik.

Este kilenc felé a *Prescott*-sziget magasságában vagyunk, a *Franklin*-szorosban.

A mágneses sark közelébe érve iránytűnk nem

igazit utba többé. Mint őseink, a régi normannok, a csillagok szerint tájékozódunk. Még csak menne a dolog, ha tiszta idő járna, de minden pillanatban vastag ködszalagok zárják el a kilátást. Másnap egész nap verőfény és köd váltakoznak. Jóllehet aggodalom gyötör, derült nyugalmat színlelek.

Rohamosan közeledünk a *Roquette*-szigetekhez, ahol 1875-ben *Sir Allan Young* előnyomulásának gátat vetett az áttörhetetlen jégzaj. Vajjon mi reánk is ez a sors vár? — kérdem magamtól.

Föl és alá járva a födélzeten, úgy tűnik föl, mintha a hajó könnyü remegését érezném. A hullámok járása volna ez, — a nyílt tenger biztos hirnöke? Nem: a víz sima, mint a tükör. Nyilván érzéki csalódás áldozata vagyok, a megfeszítő izgalmak alighanem megrendítették idegeim ellenálló képességét. Folytatom sétámat és ime, újból érzem a hajó könnyü himbálódását. Különös! A tenger felszine mozdulatlan, csöndes, mint a halál. Hirtelen megállok megint. Nem — nem tévedek! Semmi kétség: a *Gjøa* reszket; alig észrevehetőleg még, de reszket a hajó. Nyilván mégis szabad hát a tenger, és az átjárót dél felől nem zárja el a jég. Félelmem tehát alaptalan!

Néhány órával később — ez már valóságos csavaros szerü himbálás. Soh'se szerettem ezt. Mennyi fejfájást nem okozott már nekem ez a mozgás első tengerre szállásom óta! És ma mily örömmel tölt el mégis a hajó kényelmetlen ringatódzása: csalhatatlan hirhozója a győzelemnek!

De nem lehetek teljesen nyugodt, míg a *Bellot* szoros tulsó oldalára nem jutok. Ennek a szorosnak a bejáratánál *Mac Clintock*-ot két éven keresztül fogva tartotta a jég ölelése. Ki tudja, nem ütközünk-e mi is legyőzhetetlen akadályba itt?

Aggodalmaim nem voltak alaposak. A szoros bejáratánál nem találtunk mást apró jégtábláknál. Távolabb, a *Maguine*-fok felé, észreveszünk ugyan egy ösz-

szetorlódtott kisebb jégmezőt, de túl rajta a tenger ismét szabadnak mutatkozik. Az akadály tehát mégsem olyan félelmetes.

Abban a pillanatban, amikor éppen neki vágni készülünk, köd ereszkedik. Az „ostromot“ el kell halasztanunk. Egész éjjel ott veszteglünk a jégtáblák közepe, amelyek jobbról-balról nem éppen kellemes lökésekben részeltetnek. Az első igazi *uszó jég (drift-ice)*, amivel ezidáig találkoztunk; minden valószínűség szerint a Mac Clintock csatornából származik.

Reggel négy óra tájban kitisztul az ég. A gépet azonnal megindítjuk és a szétszaggatott jégzaj övéen minden nagyobb nehézség nélkül tulkerülünk. Este jó hátszél mellett hatolunk be a James Ross-szorosba. Nyugaton vastag jég mutatkozik, viszont azonban dél felé, a szárazföld mentén kedvezőek a jelenségek,

Veszélyben a Gjøa.

Küzdelem az úszó jéggel. — Tűz. — Zátonyra jutunk. — Kőrakások a partokon. — Veszedelmes horgonyzás. — Visszavisz az áramlás. — A Gjøa révbe ér.

1903. augusztus 30. — Az elmúlt éjjel, a James Ross-szoros felé hajózva, a sötétségben, uszó jég közé keveredtünk. Virradat után is órák hosszat küzködünk a jéggel, míg végre kiszabadítottuk magunkat.

A szárazföld mentén folytatjuk utunkat. A part közelében, balra tőlünk van valahol a mágneses sark. E nagyfontosságú pontnak a helyzetét azonban a ma-
kaes rossz időben lehetetlen megállapítanunk. A köd áthatóbb, mint valaha. Estefelé megered az eső, szél kerekedik. Éjszakai sötétség.

Augusztus 31. — Pirkadtkor ujból utra kelünk. Az áthatolhatatlan szürkéségből egyszerre fölbukkan valami fehér foltokkal körülvett fekete tömeg. Alig-hanem a legészakibb *Beaufort*-sziget — kísérvivel, a jéghegyekkel és vaskos táblás jegekkel.

Ennek láttára kelet felé fordulunk, a szárazfölddel szomszédos szabad vizeket kutatva, de ebben az irányban még kevesebb szerencsével járunk. Hajónk egyszer csak megfeneklik. Tüstént kifeszítjük a vitorlákat, a gépet teljes sebességre állítjuk. Néhány erőteljes rázkódás és a *Gjøa* fölszabadul. Végre is minden nagyobb kár nélkül kiverekedjük magunkat, mindössze a vendég-tögerenda egyes darabjai töredeznék le.

Közeledünk a *Boothia Felix* föld felé. Estére a part mellett horgonyt vetünk. Az éjszakák komorak. Ilyen sötétségben folytatnunk utunkat egyet jelentene a biztos balesettel.

Éppen naplómát irtam e váratlan fejleményekkel fenyegető nap eseményeiről, amikor kiáltás hangzik el: — Tűz van!

Szempillantás alatt fönn termettem. Gomolygó füst és lángzuhatag csap föl a hajó mélyéből. Éppen a gépházban támadt a tűz, ahol tízezer liter petróleum van! Ha ez meggyullad, vége a *Gjøa*-nak és — nekünk! Tétovázás nélkül azonnal leugrik egyikünk, hogy segítségére siessen *Wiik*-nek a tűz ellen vivott hősi küzdelmében. Mi többiek máris fölszereltük a fecskendőket és szivattyuzunk keményen, az életéért harcoló ember makacsságával. Néhány perc és fölülkerekedünk. A baleset úgy keletkezett, hogy az olajjal átitott rongyok lángra kaptak.

Augusztus 31. — Napról-napra küzdelmesebbé és kockázatosabbá válik a hajózás. Minden oldalról hosszú, alacsony szigetek, messzeterjedő zátonyokkal; örökös köd és igen élénk hátszél. A barometer rohamosan süllyed. A hullámok járása élénkül. Ennyi ne-

hézség közepette szeretnék biztos helyre vonulni, valami föld védelmébe, hogy ott várjam be, míg kitisztul az idő. Ez azonban nem könnyű dolog. Minden pillanatban fenyeget a veszély, hogy zátonyra jutunk. A víz mélysége sehol se haladja meg a 18 métert.

Csak délelőtt 11-kor sikerült alkalmas kikötőhelyet találnom egy sziget mellett, a *Matty*-szigettől északra. Eppen ideje volt. Alig harapott a horgony a fenékbe, kitört a vihar.

Szeptember 1. — Reggel négy órára megnyhül a szél. Annyira-mennyire kitisztult. Elvitorlázunk.

Ugy igyekszem, hogy jókora távolságra maradjunk a tegnapi fölsímtól sekélyvizű peremtől. Minden elővigyázatosságunk mellett is a hajó fenéket ér, majd ismét fölszabadul. A kormányhidra sietek, hogy távolabb tereljem hajónkat a rejtett zátonyoktól. Új irányt veszünk, de ismét megfeneklünk, ezuttal alaposan. Csónakot küldök ki mélységmérés céljából. A helyzet éppen nem valami fényes. Hátunk mögött két zátony — magasabbak, mint amelyen mi megfeneklettünk — előttünk 200 méter hosszú pad, amelynek egyik pontján mindössze 1.8 méter a víz mélysége! A *Gjöa* mélyjárata pedig, súlyos terhelésével, meghaladja a 3 métert. A hajó terhén tehát könnyitenünk kell.

Megkezdjük a kirakodást. Kidobálunk a fedélzetről minden nélkülözhető élelmiszert. Ilyen módon megszabadulunk 25 láda kutyaeségnek szánt pemiškántól. A ládák súlya egyenkint 190 kilogramm.

Reggel nyolckor a tenger apadni kezd. A hajó szabaddátétele nem kísérelhető meg, míg be nem áll ismét a dagály. Egy szál horgonyon várjuk be ezt az időt és minden intézkedést megteszünk, hogy föntartsuk magunkat. Az idő felséges, nyugodt; tiszta verőfényvel tündöklük a nap. *Hansen* hadnagy megragadja a jó alkalmat helymeghatározásra. Ideje volt; teljességgel nem tudtuk már, merre vagyunk. A megfi-

gyelés szerint a *Matty*-sziget északi partja közelében veszteglünk egy kis sziget mellett.

Mihelyt bekövetkezik a dagály, minden erőnket neki feszítjük a horgonynak. Semmi eredmény. A hajó tenyéryíval sem mozdul odább. Ebben az évszakban nyolc órakor beesteledik; kénytelenek vagyunk munkánkat félbehagyni.

Tökéletes szélcsend. Pillanatnyilag tehát nincs ok nyugtalanságra. Az éj folyamán azonban föltámad a szél. Két órakor, amikor fölmegek a fedélzetre, a helyzet éppen nem biztató. A szél egyre élénkül, csak hamar viharra növekedik. Még egyszer megkezdjük a vontatást a horgony segítségével, megint csak oly sikertelenül, mint tegnap. A hajó nehézkesen vergődik a rája zuduló özönvizeszerű hullámokban. Helyzetünk válságos.

Tanácsot ülök társaimmal. Mindnyájan egy véleményen vagyunk: nincs más menekvés, ki kell feszíteni a vitorlákat és a szélre bízni, hogy leszabadítson a zátonyokról. Alig hogy fölhuzzuk a vitorlákat, a *Gjøa* elkezdi táncolni a viharkorbácsolta hullámokon; fölszökik, majd recsegve hull vissza a mélybe.

A vendég-tógerenda eltörött! Pillanatról-pillanatra várom, hogy a hajó törzse kettészakadjon. Nincs más mit tennünk, mint nyugodtan várni be az események lezajlását. Hogy jobban figyelhessek, fölkuuszom az árbocra. Nyomasztólag nehezedik rám a felelősség érzete! Ha őrszem lett volna az árbockosárban, idejében észrevette volna a végzetes homokzátont. Oktalanságom megint mindent kockára tett, amikor a siker már már biztosítva látszott. Vissza kell hát térnünk házáánkba, szégyenszemre, kiszolgáltatva gúnynak és kacajnak?! Visszatérni! — mit is mondok? Van-e egyáltalán visszatérés?

A hullámjárás minden rohamára megrendül a hajó; teljes erőmből meg kell kapaszkodnom a tartó-

kötelekbe, hogy a rázkódás ki ne hajtson a tengerbe. Nem, soha, bármily szilárd legyen is, a hajótörzs nem állhat ellen e rettenetes ostromnak. A zátony egyre sekélyebb és sekélyebbé válik, pereme már-már kibukkan a vizből, a sors szeszélyéből éppen azon az oldalon, amelyről a szélvihar dühöng. A vitorlák földagadva, mint a tömlő, kipukkadással fenyegetnek; az árbocozat mintha derékon készülne törni, minden lökésre borzalmas recsegéssel válaszol. A fedélzetet minduntalan nehéz hullámtömegek söpriki végig.

A katasztrófa hajszálon függ. Elő kell készülnünk a mentésre. Leszálok megfigyelőhelyemről, hogy fölszereltessem a csónakokat.

— Hátha még egyszer megpróbálkoznánk, hogy könnyítsünk a hajó rakományán? — javasolja *Lund*.

Az ötlet kitünő. Szempillantás alatt kihajigálunk minden nehéz ládát, ami kezünk ügyébe kerül a fedélzeten. Kétmétermázsás sulyokat játszva emelgetünk. A veszedelem megkettőzi erőnket.

A zátony széle mindössze egy hajóhossznyira van. Egy rettenetes hullámhegy magasra emeli a *Gjõát*, aztán visszazuditja sulyosabban, mint valaha. El vagyunk veszve! Buzgó imát rebegek a mindenhatóhoz. Még egy az előbbinél is rettenetesebb lökés és . . . hajónk fölszabadul!

Sietve fölkuuszom az árbockosárba, hogy tisztán lássam a veszedelemmel fenyegető pontokat. Egy újabb zátonyrajutás kérlelhetetlen pusztulásba sodorna.

Alighogy fölkapaszokodom figyelőhelyemre, újabb aggodalom ragad meg. A *Gjõa* nem kormányozható többé! Nem vet-e partra a vihar tehetetlenül?

Megfeneklünk, majd újból fölkap az ár — ezuttal végleg. Az utolsó hullámcsapás maga jött segítségünkre: helyrezőkkentette a kormányrudat, amelyet az előző lökések kilóditottak.

Egyikünk se nagyon fecsegő természetű, de ez után az aggasztó kaland után mindnyájunkból kitör az élet öröme. Büszkék lehetünk rá, hogy dicsőséggel usztuk meg a bajt. Ezek a vizek rendkívüli veszedelmeket rejtegetnek. Minden felől sekély padok leselkednek. A hajó nem engedelmeskedik többé oly símán, mint idáig. A tapasztalaton okulva őrszemet állítunk az árbockosárba és a mélységmérőt nem tesszük le a kezünkől. Óvatosan haladunk tovább.

Az utóbbi huszonnégy óra izgalmai után parancsoló szükségét érezzük a pihenésnek. A nyugtalanság és aggodalom kimerített. A hajón támadt sérüléseket is ki kell javítanunk. Nemsokára horgonyt vetünk tehát a *Boothia Felix* föld partján, a *Christian Frederick*-föld közelében. A heves szél miatt két horgonyt bocsátunk le. Az egyik 54, a másik 81 méter mélységben ér feneket.

Délután többen társaim közül partra szállanak, hogy terepszemlét tartsanak és hiradást hagyjanak hátra egy erre a célra emelt körakásban (*cairn*). Norvégiából való utrakelésünk előtt megállapodtunk *Nansen*-nel, hogy az amerikai partvidék legszembeötlőbb pontjain kövekből gúlát rakunk, mindig kettőt-kettőt, hogy messziről fölismerhetők legyenek. Ha mentőexpedícióra kerül a sor, ezek a *cairn*-ek fontos utbaigazítást nyújthatnak.

Amíg geologusunk elmerül a kövületek kutatásába, a vadászok beljebb kalandoznak a szárazföld belseje felé, ahol rénszarvasokra bukkannak. Én ezalatt a régi eszkimótanyák nyomait kutatom. Az est leszálltával visszatérünk a hajóra. Gyengén fujdogál a szél. Nyugodtan alhatunk tehát; nincs ok aggodalomra. Egyetlen őrszemet hagyunk, mint rendesen, ha horgonyon a hajó.

Fájdalom! Pihenésünk nem nyult hosszúra. Este tizenegykor szolgálatban levő társunk fölzavar. Déli

szél kerekedett heves rohamokkal, amelyek hajónkat minden percben letéphetik és partra vethetik. Arra, hogy a fenyegető zátonyok között éjnek idején ki-merészkedjünk a nyílt tengerre, gondolni se lehet. Ilyen viszonyok közt tanácsos lesz előkészíteni a mentést. A csónakokat megrakjuk élelmiszerekkel és a táborozáshoz szükséges dolgokkal. Ha a fenyegető veszély csakugyan elkövetkezik, legalább föl vagyunk rá fegyverkezve.

Hogy a horgonyköteleket meglazítsuk, megindítjuk a motort, előre, teljes sebességgel. Szerencsére bármint tomboljon a vihar és bármily magasan járjanak a hullámok, a horgonyok kitartanak. A fenék sziklás és a horgonyok — úgy látszik — szilárdan befogózkodtak valami sziklarepedésbe. Az expedíció sorsa most valóban horgonyainkon függ.

Öt nap, öt éjjel szakadatlanul dühöng a vihar. Egész idő alatt fenyeget a végzetes zátonyrajutás. Elképzelhető, mennyire kimerített ez az újabb megpróbáltatás.

Szeptember 8-án vitorlázhatunk csak el végre erőről a helyről.

Ezekben a szorosokban lehetetlen a térképbe be rajzolni, merre jár a hajó. A térképfelvételek tévesek; oly időből valók, amikor hó fődött mindent.

Allandóan sekély vizek. A *Dundas*-szigeteken túl is csak 18 méter a tenger mélysége.

Délután szárazföld bukkan föl előttünk, alacsony, a nyílt tenger felől erősen kiemelkedő hegyfokkal. Az egyik fok, amely felé most hajónkat irányítom, úgy látszik a *Guiche*-fok lehet. Az innenső oldalon szeretnék kikötőt keresni, hogy itt töltsük az éjet. Még nagyon távol járunk a szárazföldtől és a mélységmérő máris csak 7 métert jelez. Megfordulunk, hogy ne tegyük ki magunkat újabb zátonyrajutás veszedelemének. Ugyane pillanatban a szétfosló ködben

magas partot pillantunk meg a szoros másik oldalán. Ugy sejtjük, a *Matheson*-hegy, a *King William* földön. Mielőtt elérhettük volna, leszáll az ég.

A helyzet ismét nyugtalanító. Heves áramlás zátonyok felé ragadja hajónkat. Szerencsére friss szél segítségével kivergődünk a bajból. A vitorláknak csak egy részét feszítjük ki éjszakára, a motort megindítjuk, hogy az áramlás magával ne sodorjon. Egész éjjel mérjük a mélységet. Becslésünk szerint a *King William* föld szele alatt kell lennünk. Mekkora a csodálkozásunk, amikor másnap reggel ismét a *Guichefok*kal szemben találjuk magunkat. Akkora az áram ereje, hogy az azóta befutott egész távolságra visszavetett.

Még egyszer megkerüljük a fokot a tegnap megpillantott magas partok fölött. Néhány órai ut után végre megtudjuk állapítani helyzetünket: a *Rae*-szorosban vagyunk.

A helyzet jobbra fordul. A mélységmérő nagyobb mélységeket mutat, és az ég kiderül. A *Matheson* hegyről hosszú alacsony hegyfok válik el délkelet felé; ezt a fokot az *Abruzzoi* herceg nevére kereszteljük. Amódább apró szigetek következnek, az *Eivind Astrup* szigetek, ahogyan mi *Peary* derék norvég kísérőjének a tiszteletére elneveztük őket. Ezek a szigetek és az *Abruzzoi* herceg hegyfoka szembeötlően jelölik meg a *Simpson*-csatorna bejáratát.

Az *Abruzzoi*-hegyfokot elhagyva a mintegy husz kilométerre benyúló tekintélyes szélességű *Schwatka*-öböl előtt haladunk el, azután pedig a *Betzold*-fokot megkerülve, bevitorlázunk a *Pettersen*-öbölbe, hogy itt töltsük az éjszakát. A föld közelében a tenger nyugodt. Ott tehát nyugton leszünk. Jobbra fordítjuk hajónkat, hogy elérjük az öböl legészakibb pontját. *Hansen* ezenközben az árbockosárból teljesen elzárt kis öblöcskét fedez föl az öböl mélyében. Azonnal

fölkúszom a magasba, hogy megvizsgáljam a helyzetet. Ott van csakugyan a legkívánatosabb horgonyzóhely, kicsiny, de tökéletesen szélmentes, biztonságos kikötő.

Hüvös északi szél söpör végig az új kikötőhely felé vivő szűk szorosban. Mielőtt behatolnánk, előbb mélységmérést végzünk és kitapogatjuk a környéket. Ha a horgonyzóhely csakugyan olyan biztonságos, amilyennek messziről mutatkozik, ott fogjuk felütni téli tanyánkat.

A nyugat felé már szembetűnő *Simpson*-szoros jégmentesnek látszik. *Ha csak azt akarnók, ime alighanem sikerülne tehát még a tél előtt megoldani az északnyugati átjáró problémáját.* De expedíciónk célja nem csupán az, hogy végighajózzunk az átjárón.

Mindenekelőtt is mágnességi megfigyelések hosszú sorozatát tervezem a mágneses sark közelében. Nos, ez a pont mindössze 160—170 kilométerre van kelet felé, — a most fölfedezendő kikötőhely tehát egyesíti magában a legkedvezőbb feltételeket megfigyelő állomás létesítésére. Másrészről meg az utóbbi napok kimerítő küzdelmei után mindnyájunknak nyugalomra van szükségünk. És végül is jobb ma egy vésés . . . Ha egyenesen folytatjuk is utunkat nyugat felé, ki biztosít róla, hogy találunk még egy második, hasonlóan biztonságos kikötőhelyet?

Ugyanez este hat órakor fölfedező utra indulok *Hansen* és *Lund* társaságában. A belső horgonyzóhely szűk bejárata. A legszűkebb helyen két hajó éppen ha ki tud térni egymásnak. A kikötő mélysége több mint elegendő: 10.8 méter. Védettebb menedéket kívánunk sem lehet. A bejárat szűk volta megóvja az öblöt a vastag tengerjég behatolásától, sőt maga az öböl is olyan kicsi, hogy a szél bármerről fújjon is, nem válhatik alkalmatlanná. A kikötőhelyet mohával borított homokos sík veszi körül, amely befelé eny-

hén emelkedik, mintegy ötven méter magasságig. Kis patakok szelik át a környéket és benn, nem igen messzire, édesvízü kis tavacska van. Nem kell tehát félnünk, hogy ivóvizben hiányt szenvedjünk. S mi több, a friss rénszarvasnyomok gyakoriságából következtetve, a vidék vadban gazdag lehet. Tanyahe-lyek nyomai arra vallanak, hogy valamikor régen esz- kimók táborozhattak ebben a sarki paradicsomban.

Földmágnességi megfigyelésekre is kiválóan al- kalmasnak ígérkezik a hely; nincs semmiféle „érzé- keny“ hegy, amely több vagy kevesebb vastartalmá- val a műszereket érezhetően megzavarhatná. Igaz, hogy a homokban is lehet vas, de alig valószínű. Más- nap *Lund, Hansen* és *Ristvedt* elindulnak, hogy szem- ügyre vegyék a vidéket vad szempontjából. Délután egy rénszarvassal és két dämvad borjuval térnek vissza. Hatalmas szarvasnyáját figyeltek meg és meg- számlálhatatlan madarat találtak. Elbeszélésük fölcsi- gázta érdeklődésünket és — étvágyunkat.

Nos tehát megvan a határozat: *itt telelünk!*

Szeptember 12.-én alább hagy a napok óta tartó északi szél. A *Gjøtt*-t bevezéreljük a kikötőbe, amely mostantól fogva az ő nevét fogja viselni. Program- munk nagy részét megoldottuk; minden okunk meg- van tehát, hogy elégedettek legyünk.

Az első tél Gjöahavnban.

Berendezkedünk „Gjöahavn“-ban. — Szarvas vadászat. — Az eszkimók tanyáján. — Tudományos megfigyelések. — Karácsony a téli szálláson. — Kalandunk eszkimó barátunkkal.

Szeptember 14.-én a Gjöát egészen a part mellé tereljük és csakhamar megkezdődnek a telelés előkészületei. Mindenekelőtt is a kutyáktól szabadítjuk meg a fedélzetet. Állatainkat egy közeli bevágásban helyezük el, karókhöz kötött hosszú kötélre kötve. Ez a száműzetés nagyon lehangolja őket; mi azonban ellenkezőleg szerencsésnek érezzük magunkat, hogy megszabadultunk ezektől a folyton lábatlankodó és marakodó állatoktól.

Következik az élelmiszerek partraszállítása. Sulyt helyezek rá, hogy minden élelmiszer kikerüljön a szárazföldre, hogy lehető sok helyünk legyen a hajón. Minden ládának kettős burkolata van, egy belső cinkből, és egy külső fából. Mihelyt egy láda partot ér, levesszük róla a faburkolatot és gondosan félretesszük, hogy később a megfigyelő bódék építésére használjuk fel őket. A cinkburkolatban maradó ládákat megszámozzuk és tartalmukat apróra följegyezzük. Fontos, hogy mindent, amire szükségünk lesz, azonnal, gyorsan megtaláljunk. Reggel öttől este hatig dolgozunk szakadatlanul. A sarkvidék munkásai még nem követelték a nyolc órai munkaidőt.

A kirakodás munkájával végeztünk; minden élelmiszeres ládánk egy halomban, vitorlával és kátrányos ponyvával betakarva. Köröskörül széles, mély árkot huzunk, hogy megóvjuk őket a nedvességtől.

Ezután a robbantó anyagokra kerítjük a sort; ezeket is partra szállítjuk és jókora távolságra, sátor alatt helyezük el. A hajóüreget, mihelyt fölszabadul, alaposan kitakarítjuk. Ott rendezzük be a konyhát. Nincs más hátra, mint a megfigyelő-bódék fölállítására és hogy magunknak bőséges élelmiszerkészleteket halmozunk föl télére.

Mialatt mi az építéssel foglalatostkodunk, *Lund* és *Hansen* vadászatra indulnak. A munkát a mágneses bódéval kezdjük meg, amelyet a mágneses délkörön állítunk fel. Hogy a műszerek gondos elhelyezését biztosítsuk, szilárdan betonozott kőlabazatot emelünk; erre az alapzatra állítjuk a falakat. Építőanyaggyanánt a homokkal megtöltött faládák szolgálnak. Erre a felhasználásra való tekintettel a ládákat vas szegek nélkül készítettük el már odahaza. Hogy pontos megfigyeléseink eredményétől egy munkás esetleges hanyagsága, vagy figyelmetlensége meg ne fosszon valahogy, minden egyes ládát gondosan megvizsgáltunk, mielőtt a megfigyelő bódéba beleépítettük volna. A falakat nyomban befedtük kátrányos papirossal és a tetőt egy réteg homokkal hordtuk meg.

Száz lépésre ettől a kunyhótól egy másik kis kunyhót építettünk *Wiik* és *Ristvedt* szállásául. *Wiik* segítőtársam volt a mágnességi megfigyelésekben, *Ristvedt* pedig a meteorológiai megfigyeléseket végezte.

Ezek a barakk-építkezések befejeztetvén, a hajó kabinokat kellett télire berendeznünk. A külső munka küzdelmes napjai után a jólétnek mily kellemes érzése fogja el az embert, ha belép a kabinba! Valóság-

gal az *otthon* meleg impresszióját ébreszti fel bennünk.

Valóban elmondhatjuk, mindenben kedvez a szerencse. Pompás menedékre leptünk; tudományos követelményeinknek megfelelő állomást rendeztünk be magunknak és ime, hogy teljes legyen a kép: a vidék vadpecsenyéiben is gazdagnak bizonyult. *Lund* és *Hansen* husz elejtett rénszarvassal térnek vissza kirándulásukból. *Gjöahavn*-tól mintegy husz kilométernyire nagy szarvasnyájakkal találkoztak. Igen félnépek voltak és nehéz volt őket megközelíteni. De a türelem legyőz minden akadályt. Két társunknak jó adag türelmük volt és ez biztosította a legteljesebb sikert vadászati küldetésükben.

Október elsején északkeleti rohamokkal és bőséges havazással köszönt be a tél. A tengert kásás jég lepi el: a fagyás első alakja. Amint alábbhagy a szél, szilárd jégtakaró fogja beborítani kikötönket. És csakugyan — október 3-ától kezdve — a befagyott jégen járunk ki a partra.

Ezen a napon, amint reggeli után kimegyünk a partra, mintegy ötven rénszarvas bukkanik föl közvetlenül a megfigyelő kunyhó közelében. *Libasorban* vonulnak el a tengerszoros irányában. Az oszlop élén egy nagyszerű agancsozatu öreg lépeget egymagában, nyilván a csapat vezére. A szarvasok a King William földön töltik a nyarat, ahol bőséges élelemre találnak és tökéletes biztonságban érzik magukat. Farkas — a szarvasok esküdt ellensége — nincs a szigeten. Tél közeledtével azután a szárazföldre költöznek a szarvasok, hogy a következő évben újból kezdjék ezt a vándorlást. Ma ez a nyáj nyilván a jég szilárdságáról akart meggyőződést szerezni, hogy át lehet-e már kelni a szoroson.

Amily bőséges a vad a szigeten, olyan nehéz a megközelítésük. A környékbeli rénszarvasok roppant

félénkek és a végtelen sikon hiányzik a legkisebb térszíni hullám, amely elrejthetné a vadászt. A vadászoknak azt az időt kell kihasználniuk, amikor legel a csapat. Kedvező széljárás esetén sikerül ilyenkor őket lassan előrekúszva lőtávra kapni. Ha az állatok állnak, vagy fekszenek, türelemmel ki kell várni, míg a kérődzéssel végeznek és újból legelni kezdenek. Ami a türelmet illeti, volt alkalmam megcsodálni később az eszkimókat. Nekik, igaz, az idő nem pénz, a vad pedig vagyont jelent számukra. Láttam bennszülötteket, akik egész nap mohón követtek nyomom egy-egy rénszarvast.

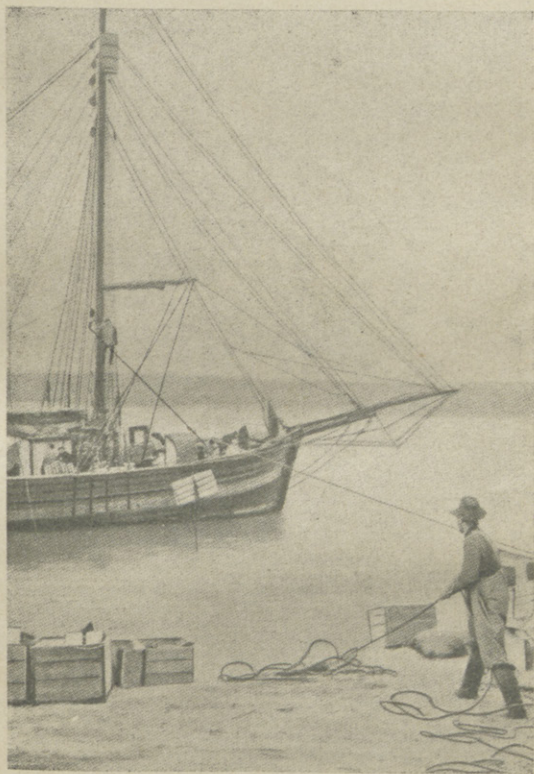
E napon vadászaink öt darabot ejtettek. Az első nyáját mások követték; közöttük több száz főből álló csapatok. Valamennyit megtizedeltük átvonulásukkor. Nemsokára elegendő friss-hus készletünk volt együtt az átteelésre.

Az állatok vékony bőrben voltak. Valószínűleg igen meleg volt a nyár és kiszáradt a zuzmó és a mohá, a rénszarvasok egyetlen tápláléka ebben az évszakban. Bizonyos legalább, hogy a következő ősszel, amelyet hideg és esős nyár előzött meg, olyan kövérek voltak a mi rénszarvasaink, akárcsak a mezőgazdasági versenyen díjat nyert disznók.

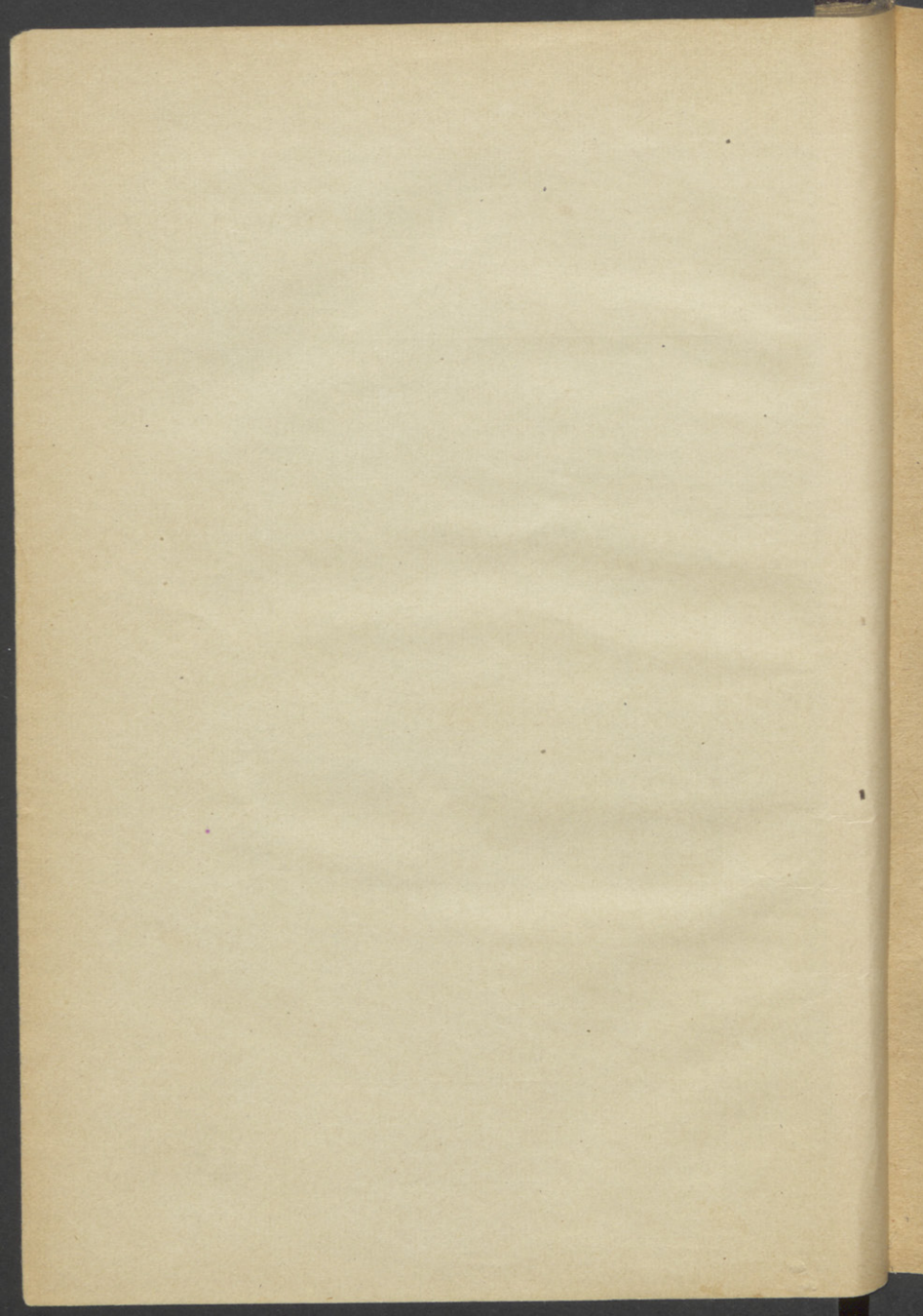
Időközben folytatjuk téli berendezkedésünket. Két kutyaólat „építünk,” minden fogatunknak egyet-egyét. A fölhalmozódott hőtömeg ugyyszólva készen szolgáltatja a falazatot; csak egy lapos fenekű csónakra van szükség, amit tető gyanánt rája borítsunk. Az egészséget hézagmentesítjük oly módon, hogy tengervízzel bőségesen megöntözzük.

Ezek után más természetű munkához fogunk.

A tűz a legrettenetesebb veszedelem, ami csak érhet jégben fogva tartott hajót; elsőrendű fontossága tehát, hogy a közelben legyen valamifajta vízvezeték. Léket vágunk tehát a jégbe a kormány közelében és

Élelmiszereket rakunk ki.

hogy a léket a befagyás ellen biztosítsuk, hókunyhót építünk fölébe. *Lund* föladata lesz gondoskodni róla, hogy a lék bé ne fagyjon. Ha majd a jég négy méter vastagra hízik, nem lesz gyerekjáték reggelenkint szétzúzni az éjjel képződött jégkerget.

Következik a mágnességi megfigyelő kunyhó fölállítására. Ebben a munkában *Lund* és *Hansen* vannak segítségemre. Jó métermázsás hótömbökből építjük fel a kunyhó falát; tetejébe vékony gyapotsátorlapot húzunk.

Október 17-én *Ristvedt* és *Wiik* kunyhója készen áll. A kunyhónak úgy külső elhelyezése, mint belső berendezése mintaszerű. A tenger színe fölé harminc méterre kiemelkedő dombon fölállított kunyhó uralodik a *Simpson-szoros* és az állomás egész környéke fölött. A *Mágnes-villa*, ahogyan elneveztük, egyetlen helyiségből áll. Ez a hálószoba, étterem és dolgozószoba. A kétablakos, deszkaburkolatú helyiség padlóját szőnyeg helyett meleg rénszarvasbőrökkel vontuk be, hogy a villa lakói jobban védve legyenek a hideg ellen. Az egyik falhoz nagy tábori ágyszék támaszkodik. Kettesével alusznak benne. Ez nemcsak helymegtakarítás okából fontos, hanem mert az alvók egymást melegítik. A megmaradó szabad teret az asztal és két pad foglalja el. Két esztendőn keresztül laktak *Wiik* és *Ristvedt* ebben a villában és egészen jól érezték benne magukat. Tanyájuk mindenesetre kedvezőbb volt, mint a mienk a hajón, különösen mint az én kabinom, amelyben *Hansen* hadnaggyal laktam másodmagammal. Szobánk olyan nyirkos volt, hogy napról napra vastag jég képződött ágyaink alatt. Egész jéghegyeket tördöstünk össze reggelente.

Egy reggel, az első reggeli után, ahogy ott beszélgetünk éppen a „villa” előtt, a fehér sík mélyén fekete pont jelenik meg.

— Szarvas!

— Igen, kétlábu! — jegyzi meg Hansen, akinek sásszemei vannak.

És csakugyan — a messzelátó segítségével világosan felismerünk öt eszkimót.

Az északamerikai sarkvidéknek ezek a bennszülöttei harcias hirben állanak.

John Ross és Klutschak említik utleírásaikban a *teima* szót, mint a barátságos üdvözlés formáját. Tekintettel a valószínű találkozásra, már be is gyakoroltuk ennek a szónak a kiejtését, arra az esetre, ha szükségessé válnék fékezni harcias hajlamaikat. De hátha nem lesz meg az a bűvös hatása ennek a szónak, amit várunk tőle. Jó lesz résen lennünk. Minthogy pedig a háboruban is a legjobb taktika a támadás, elindulok két emberemmel az „ellenség“ felé. Megvizsgáljuk a fegyvereket, megtöltjük, aztán: Előre, indulj! Magam elől megyek, mögöttem három lépésre két katonám. Csapatunk harcias megjelenése egész eszkimótáborot képes lenne szétugrasztani.

Kétszáz méterre megközelítvén egymást, a bennszülöttek megállanak. Én is „Allj“t vezénylek és két emberem, sarkukat derékszögben összevágva katonásan megáll. Az ellenség kiabál, hadonázik, de — nem tanusít semmi ellenséges magatartást. Egyszer csak szétszórt rendben újból nekierednek, mire mi is elhatározottan folytatjuk előnyomásunkat, készen rá, hogy, ha kell, drágán adjuk el életünket.

Hangtávolságra érvén, kimondom a varázsigét: *teima!* Erre a kiáltásra az eszkimók megállanak, anélkül, hogy érteni látszanának szavamat, azután torkuk szakadtából elordítják magukat: *manik-tu-mil!*

Addig-addig, hogy találkozik a két csapat. Az eszkimók körültapogatnak, hogy tanúságot tegyenek barátságos érzelmeikről és eközben folyton hangoz-

tatják *manik-tu-mi*-jokat és teli torokból nevetnek hozzám. Nagy az örömük, de a mienk se csekélyebb. A bennszülöttek szomszédsága nagy hasznunkra válhat.

Ezeknek az eszkimóknak a külseje teljesen elütő a grönlandiaktól. Magas és arányos termetű, jóarcu emberek; kissé rezes bőrük, szálas növéjük és karcsúságuk indián-fajjellegre emlékeztet. Jelbeszéddel meg-hívjuk új barátainkat a hajóra és kar-karba öltve, elindulunk a Gjøa felé, ahol társaink meleg fogadtatásban részesítik őket.

A fogadtatás kellő elővigyázatossággal a hajó-üregben folyik le, tartván tőle, hogy látogatóink bundái benépesíthetnék kabinjainkat. Eszembe sincs, hogy oda beeresszem őket. Ebben a tekintetben a legnagyobb óvatosság ajánlatos az észak eszkimóival szemben. Élősdieik, úgy látszik, különösen szívósak és vérengzőek.

Vendégeink tiszteletére kávét és valami harapni-valót adunk, de a menu láthatólag nincsen inyükre. Megértetik velünk, hogy inni szeretnének. Literszámba hajtják föl a jeges vizet szempillantás alatt. Ha a kávéhoz a jegesvizet kedvelik, talán inyükre való lesz egy kis száraz rén szarvascomb. Megkérem tehát a szakácsot, hozzon három combot a kutyáknak szánt husból. Igazam volt. Ennek a lakomának a láttára szemük mohón felragyog. Hosszu késeket rántanak elő bőrtokjaikból, egy-kettőre szétdarabolják a húst és óriási darabokban kezdik nyelni. Hihetetlen gyorsasággal tüntetik el a három szarvascombot.

Az eszkimók értésünkre adják, hogy tanyájuk egy napi járásra van a mi téli szállásunktól. Néhány napra rá „visszaadom a vizitet“ nekik.

Megérkezésem természetesen nagy izgalmat kelt. Mihelyt észrevesznek, elém sereglenek; vidáman ösz-szevissza kérdezősködnek, közeiről vizsgálgatni kezdik

képeket, csodálkozó, örvendő tekintettel megbámulnak és szüntelenül végig-végigtapogatják ruhám varrását. Festőies képet nyújthat mindez az alkony zöldes csillogásában, de huszfokos hidegben, korgó gyomorral, nem sok kedve van az embernek a fényhatásokban gyönyörködni.

Az egész tanya hat iglúból áll, ahogyan az eszkimók nevezik hókunyhóikat. Házigazdám, akinek a kunyhójába betértek. *Attira*-nak hívják. Nyolcan élnek itten egy fedél alatt: két család.

Látogatásom öröme nyers hus és friss vízből álló lakomát rendeznek. Az eszkimók falánksága felülmúl minden képzeletet. Én még az első falattal se végzek, mire ők három egész szarvast elnyeltek már.

*

November 2-án megkezdődnek a rendszeres megfigyelések Gjöahavnban. Biztosítandó a munka szabályszerű menetét, mindegyikünknek megvan a maga külön feladata, amelynek a végrehajtásáért teljes felelősséggel tartozik. Wiik vette gondjaiba a mágneségi jelenségeket regisztráló műszereket. Minden délután meg kell cserélnie a lapot, amelyre a mágnesűk kitérüléseit jegyzi fel a műszer. Az obszervatóriumba elszállni 60°-os hidegben, vagy szélvész idején, mikor egész hótömegeket csap a szél az ember arcába, nem valami élvezetes és kellemes mulatság. Tizenkilenc hónapon keresztül — haláláig — megszakítás nélkül végezte bajtársunk ezt a ráháramló munkát. Kötelességtudásával és lelkiismeretességével állított magának emléket, amelyet minden nemzet tudósai sokáig megfognak őrizni emlékezetükben és becsülésükben.*

A meteorológiai megfigyeléseknek Ristvedt lett a

* A földmágnességi jelenségek és megfigyelések rövid magyarázata a könyv végén.

mestere. Ristvedtnek minden huszonnégy órában háromszor kellett elmennie az obszervatóriumba, bármily rossz időben is, hogy leolvassa a műszerek jelzéseit. Igazi mintaképe ő is a tudományos lelkiismeret és kitartás bajnokainak.

Hansen hadnagy végezte a csillagászati megfigyeléseket. Az ő feladata még kinosabb és küzdelmesebb volt a többiekénél. Vizsgálódásai közben mindössze egy hófal védelmezte a szél ellen és a rettenetes fagyokban mozdulatlanságra volt kárhóztatva műszerei mellett.

Lundot és Helmer Hansen-t biztam meg a hajón való munkákkal. Lund feladata volt, egyebek közt, öröködni, hogy a vízforrás állandóan hozzáférhető maradjon. Hansen viselte gondját kutyáinknak. Lindström hatáskörébe tartozott a kályhák karbantartása, a fűtés és szakácskodás.

Tél kezdetén valami betegség megtizedelte kutyafalkánkat. Néhány nap leforgása alatt hét nagyobb huzó kutyánk kiszűvedett. Abban a föltevésben, hogy a bajt a zsir hiánya okozza, az eset óta rénszarvasuson tartjuk őket. Falánkságuk és étvágyuk hihetetlen. Egy szuka kutyánk egyszer egy órakásba kölykezett; az üvöltő falka csakhamar fölfedezte a „fészekalját“ és az anya távollétét fölhasználva, egy hijján mind fölfalta az apró kutyakölyköket. Az anya, mikor rájött a merényletre, bizonyára úgy okoskodott, milyen jó, hogy neki is maradt a kölykökből és — bekapta.

...Életünk szabályszerűségének tulajdonítom, hogy időnk aránylag gyorsan telik. Szórakozásunk, hogy meg-meglátogatnak szomszédaink, az *ogluli*-eszkimók, ahogyan ők magukat nevezik. Rendesen déltájban érkeznek. Építettek is egy külön kis iglut maguknak a mi szomszédságunkban. Ebben szállnak meg néhány

napra, amig nálunk tartózkodnak, aztán visszatérnek megint tanyájukra. Különös, hogy mindig nyolc óra-
kor vagy félkilenckor kelnek utra. Pontosságuk annál
is meglepőbb, mert ebben az időszakban a nap már
nem mutatkozik.

A szeptember óta tartó egyhangú és kietlen hó-
napok után a karácsony vidám ünnepek között zaj-
lott le Gjøahavn-ban. Erre a nevezetes alkalomra
mindnyájan illendőképpen megmosakodtunk. Bizo-
nyára nem mondható, hogy ellénségei vagyunk a tisz-
taságnak. Ellenkezőleg. De csak úgy juthatunk vízhez,
ha jeget olvasztunk; ennek folytán a legszigorubb gaz-
daságosságra vagyunk kényszerítve. Az ünnep úgy
folyt le, akárcsak odahaza: ittunk, ettünk, énekeltünk,
azután elővarázsoltuk a ragyogó gyertyákkal fölkesi-
tett karácsonyfát — Lund és Lindström művét — és
megkezdődött az ajándékok kiosztása. Még hazulról
való utrakelésünk előtt kaptunk volt barátainktól né-
hány láda ajándékot — erre és a következő három ka-
rácsonyra.

Előző nap egyik eszkimó barátunk, az öreg *Teraju*,
sirva keresett fel. Mi történhetett vele? Ezt nem volt
könnyű kihámozni. Végül sikerült megértenünk, hogy
társai egy szép reggel fölkerekedtek és őt és családját
magárahagyták minden segélyforrás nélkül. Őszintén
meghatott a szegény ember szomorú sorsa; meghívtam
tehát, telepedjék le az övéivel Gjøahavn-ban. *Teraju*-
nak se kellett több biztatás; néhány nappal később
megérkezett feleségével, *Kajagolo*-val és fiával, *Nuta*-
rá-val. A bennszülöttekkel való érintkezésünk megta-
nitott rá, hogy balgaság volna vakon hinni emberünk-
nek. Január 2-án tehát (1904-ben) *Hansen* hadnaggyal,
Lund-dal és *Ristvedt*-tel elmegyek, hogy új barátunk
elbeszélésének igazságáról meggyőződést szerezzek.

Teraju nem hazudott: a tanyát csakugyan elhagyták az eszkimók.

Kirándulásunk nem volt kellemes. Menőben 44 fokot jelzett a hőmérő a fagypont alatt, visszatérőben meg eltévedtünk. Már látható volt a „Mágnes-villa“, amikor sűrű köd ereszkedett. Gyorsan folytattuk utunkat. Eltelik egy, eltelik két óra . . . csak nem érünk haza. Különös! a köd leszállta előtt nem voltunk félóránnyira a hajótól! Ránk esteledik. Kibujik a hold. Észreveszem, hogy Teraju, aki kísérőnk volt, összevissza vezet bennünket mindenfelé. Felelősségre vonom, ráparancsolok, álljon meg és fogjon hozzá azonnal hókunyhó építéséhez. Ott fogjuk tölteni az éjt, ahol vagyunk és megvárjuk a reggelt. Az eszkimó biztosít, hogy megtalálta az utat. És valóban, néhány percre rá, este 9-kor, a hajón vagyunk. Délután egy óra óta kerengtünk a hajó körül a ködbe burkolva. Meggyőződtem róla egész határozottsággal, hogy Teraju forgatott így meg bennünket, hogy érdemeket szerezzen magának, ha a helyes utat terel és ily módon ajándéokra tegyen szert. Ez a rövid kirándulás izelítőt adott a megpróbáltatásokból, amelyeket ez a vidék számunkra tartogat.

Utban a mágneses sark felé.

Kunyhó-építés. — 61.7 fok a fagypont alatt. — A nedzsilli-eszkimók tanyáján. — Atikleura. — Éva leányai.

A karácsony és ujévi ünnepek elmúltával a környék kikutatását tűzöm ki főfeladatunkul. A helyzet érett mérlegelése után elhatározom, hogy egy kísérővel

utra kelek a mágneses sark irányában, azután pedig, ha a körülmények megengedik, fölkeresem a *Leopold-öblöt* a North Somerset sziget partján, hogy ott leveleket helyezzek el. Hansen hadnagy és még egy emberünk fog kísérni minket, olyan messzire, amennyire éppen szükségesnek mutatkozik majd segítségük.

Az utiterv megállapítottván, mindegyikünk munkához fog, hogy hozzájáruljon tervünk végrehajtásához. Egyikünk előkészíti a szánokat és a készleteket, mások ruhákat és keztyüket varrnak, vagy a sátrak és hálószákok anyagát javítgatják. Az eszkimók tanyahelyére tett kirándulásunk leleplezte hálószákjaink sajnálatos tökéletlenségét: sokkal bővebbek voltak, hogy sem meleg lehetnének. Ezek a zsákok nem védnek hatáson a hideg ellen, csak, ha a test érintkezik a bunda-béléssel. Föl kell fejtenünk az ágyakat, újra szabni és újra összevarrni őket; hosszú és unalmas munka, kegyetlenül próbára teszi türelmünket.

Ami a sátrat illeti, fel kell hívnom a kutatók figyelmét egy szerencsés ujitásra. Ismeretes, mennyire gyarlók és elégtelenek az ajtó elzárásának különféle rendszerei. Valamennyi mód a gombokkal és a kapcsokkal tulságosan körülményes, cifra és nehézkes és amellet a zárás sohse tökéletes. Hófúváskor többkevesebb hó mindig behatol a sátorba.

A mi találmányunk gyermekesen egyszerű és csodálom, hogy nem jött még rá senki erre a gondolatra. Az egész ujitás annyiból áll, hogy az ajtó körül hosszú bő zsákot varrunk, amelynek a feneke le van vágva. Ezen a nyíláson át jutunk be a sátorba azután, ha mindenki benn van, a zsák száját szorosan bekötözzük. Az elzárás e módjának köszönhetjük, hogy a legkisebb hópihe se hatol be sátrunk belsejébe.

A —30 fokon aluli hidegek idején a hókunyhók sokkal melegebbek, mint a sátor. Ezeknek a hókunyhóknak az építése, igaz, meglehetősen hosszadalmas, de az eredmény megéri a fáradságot. Ha küzdelmes nap

után az ember ilyen menedékben töltheti az éjt, másnap frissen és pihenten ébred s könnyű szerrel menetel tovább, míg, ha éjjel nem alszik jól, nem bírja a hosszú menetet.

Az öreg Teraju-tól naponta leckét veszünk az iglu-építésben. Mindenekelőtt meg kell tanulni, hogy fölismerje az ember a kunyhónak alkalmas havat. Ez nem is olyan könnyű feladat; hosszú gyakorlat tanít csak meg reá, hogy ki tudjuk választani a kedvező anyagot szolgáltató hóréteget.

A hó megválasztása után kijelöljük a kunyhó körületét és köréje néhány centiméter mély barázdát húzunk az alapzat számára. Ezután egy errevaló alkalmas késsel 60 centiméter hosszú, 45 cm széles és 10 cm vastag tömböket faragunk a hóból és ezeket bolt-hajtásszerűleg fektetjük egymásra. Altalában egy négy ember számára alkalmas, elegendőképpen téres kunyhó építése másfél órába kerül. Mesterünk mindig meg van elégedve tanítványaival. Dicséreteit persze nem vesszük egészen készpénz gyanánt; részben az ajándék reményének is része lehet bennök. Teraju soh'se tesz semmit ingyen. Az igaz, hogy nem volt nagyigényű. Egy darab fa, vagy vas, az ő szemében már tekintélyes ajándékszámba megy.

A sarkvidéki építészet titkaival megismerkedvén, következik a szánok terhelése. Ez a művelet csak tető alatt végezhető. De sikerül-e építenünk elegendő nagy hókunyhót, amely befogadja mindkét szánunkat? Ez volt a kérdés. *Teraju* erősködik, hogy ő csinál egyet — persze jó jutalom fejében. Egy nagy kést ígérünk neki. Ez volt vágyainak netovábbja. A jó ember tehát munkához lát. Négy óra alatt elkészül a hókunyhó. De tartós lesz-e? Nos, mi nem tudtuk még, hogy az *iglu* sohsem elég szilárd, amíg nem fűtöttek benne; *Teraju* nem figyelmeztet rá, a furfangos fickónak meg van a maga ravasz terve velünk. Ha

az iglu elolvad — így okoskodott — bizonyosan ujat fognak vele építtetni s minthogy minden fáradság jutalmat érdemel, következésképpen szert tesz majd egy második késre. Az iglu csakugyan bedült, — de mi nem dültünk be emberünknek. Megmondtuk neki, hogy másik kunyhót fog csinálni, külön fizetség nélkül. Ezuttal az iglu a szilárd földre épült, minthogy Teraju erősen „köpte a markát“ — és igaza lehetett, — hogy az elsőnek az összeomlását a jég megmozdulása okozta.

A második iglu már nagyobb gonddal épült és tökéletesen megfelel rendeltetésének. Mihelyt elkészül, megkezdjük a szánok terhelését. Be kell vinnünk a kunyhóba mind a két szánt; a nagyobbikra, amelyet hét kutya fog vontatni, 350, a kisebbikre 270 kilogramm terhelést számítunk. Utóbbit magunk fogjuk vontatni, hárman.

Február 28.-án befejezzük munkánkat és másnap utra kelünk. Helmer Hansen vezeti a kutyafogatót, Hansen hadnagy, Ristvedt és én vontatjuk a gyalogszánt.

A hőmérő 53 fokot jelez. Február óta általában olyan kemény fagyok járnak, hogy oda se nézünk ennek a rettenetesen alacsony hőmérsékletnek. Különbösen is ehhez képest vagyunk öltözve. Néhányan közülünk teljesen átvették az eszkimó viseletet; a többiek felemás viseletben járnak. Ezen a vidéken télen a bennszülöttek ruházata célszerűbb, mint akármiféle európai ruhaösszeállítás, bármily meleg legyen is egyébként. Viszont senkit se fogok lebeszélni a félcurópai — fél-eszkimó viseletről. Talán ez a legjobb valamennyi lehetséges ruházkodás között. Ugyanis, ha közvetlen a testén viseli az ember a gyapjút, a gyapju elnyeli az izzadtságot és átnedvesedik. Ha meg az ember mellényt vált, úgy érzi, mintha jéglemezhez tapadt volna a háta. Kénytelen mindenféle furcsa testgyakor-

latot végezni, hogy annyira-mennyire megint fölmelegdjék. Ezzel szemben azonban, ha *bőrruhát* ölt magára, azonnal kellemes meleget érez.

A szánok vontatása nagyon küzdelmes. Habár látszólag sík térszínen járunk, a sík mégis emelkedik kissé, és ez a gyenge lejtő, de még inkább a hó por-szerű állapota rendkívül megnehezíti előnyomulásunkat. Akárcsak homokban vontatnók járműveinket: a térszín legkisebb érdessége valósággal megköti a szánokat.

Délután háromkor kimerültségünk megállásra kényszerít. Azonnal hozzáfogunk az *iglu*-építéshez. A munka serényen folyik; a hőmérsék éppen nem csábit a kívülmaradásra — hőmérőnk 57 fokot mutat a fagy-pont alatt! Mihelyt elkészül az iglu, begyujtunk a kályhába, hogy biztosítsuk a kunyhó szilárdságát, no és hogy megfőzzük a vacsorát. A hótömbök hézagait azután gondosan betömködjük és szánjainkat letakarjuk kátrányos ponyvával.

Egy utolsó szempillantás a végtelen, fagyos sivatagra, amely fölött fölragyognak éppen az első csillagok. Gondosan lerázzuk magunkról a havat, aztán besiklunk kunyhónkba. A jólét és kényelem elmondhatatlan édes érzése lep meg. A kályha vidáman duruzsol és ínycsiklandozó illatal tölti be a szobát! Vacsora végeztével pipára gyujtunk. Szívesen fennmaradnánk tovább is egy kis tereferére, de a holnap reánk váró erőfeszítések gondolata késztet, hogy mihamar bebujjunk hálósákjainkba.

Március 2. — A minimum hőmérőről ma — 61.7 fokot olvasunk le. A tökéletes szélcsendnek köszönhető csak, hogy mikor kilépünk a kunyhóból, nem érzek éles hideget. Alig dereng még a hajnal. A csillagok is fenn vannak még, mértéktelenül nagy fénnel tündökölnek, mint mindig, amikor nagyon alacsony a hőmérséklet.

Kétségbeejtően lassan haladunk. Metsző északkeleti szél támad. Az az érzésünk, mintha tüeső verdesné arcunkat.

Figyeljük egymás arcát, hogy észrevegyük, ha a fagyás első jelenségei mutatkoznak. Egyikünknek az orrát, másikunknak az arcát támadja meg a fagy. Ilyenkor a bennszülöttek módszeréhez folyamodunk. Lehúzzuk a keztyűnket és meleg kezünket rátartjuk a megtámadott részre, mindaddig, míg csak a vérkeringés helyre nem áll. Soha nem követtem a régi eljárást, amely abban áll, hogy a fagy által megmart helyet hóval dörzsölik. Ezt a módszert különben az eszkimók nem is ismerik.

... Hiába minden erőlködés; alig-alig jutunk előre. Makacsul folytatni az utat ekkora hidegben és a hófelszín ilyen állapota mellett, tisztán örülség lenne. Meghallgatva társaimat is, elhatározzuk a visszatérést. A készletek egy részét hátrahagyjuk az igluban, ahol második éjszakánkat töltöttük. Azután gyors menetben utra kelünk a hajó felé. A Gjőáig hátralevő tíz kilométert négy óra alatt járjuk meg. Jövet nem kevesebb, mint két napba került ez az út!

Jóllehet nem messzire jutottunk, vállalkozásunkból hasznos okulást meritettünk. Használat közben felszerelésünk minden gyöngéjét fölismertük. Buzgalommal látunk neki, hogy a hibákat orvosoljuk.

... Naprólnapra érezhetőbbé válik a tavasz közeledése. A nap már majdnem melegen süt. Nagy, tükörsima jégpáncél vonja be a havat. A nyomok mélyebben süppednek a hóba. Az állatok kezdenek ismét feltünedezni. *Március 12-én* egy hófajd mutatkozik a hajó körül; az első ezen a tavaszon.

Négy nappal később újból utrakelünk. Ez alkalommal csak egy kísézővel, *Hansen* hadnaggyal.

Az időjárás nagyszerű. A hőmérő ugyan még 40 fokot mutat, de ez a hőmérsék, amelynek pusztá elkép-

zelése hátborzongatólag hat az enyhe égövek lakóira, csaknem kellemesnek mondható, a korábbi 60 fokos hidegekhez képest. A hó állapot^{ota} kedvezőre vált. A sima jéggé fagyott felszínen a kutyák olyan kedvtelve vágatnak tova, hogy alig győzünk nyomukban járni. Három óra alatt elérjük élelmiszer^{állomásunkat}.

Másnap magunkhoz veszünk ezen a helyen 200 kilogramm élelmiszert. A tizes kutya^{fogat} helyett most két szánunk van, öt^{öt} kutyával. A súlyos terhelés ellenére is aránylag gyorsan haladunk. Csakhamar elérjük a *Trobe*-öböl szélét, a *King William* föld keleti partján. Az öblöt belepő egybefüggő jégtakarón könnyű és egyenletes ut kínálkozik. Az est leszálltával egy turolás — a jégnyomás által földuzzasztott kis halom — védelmében tanyát ütünk.

Hosszadalmas és fáradságos munka lenne kettőnknek hókunyhót építenünk; ezen az utunkon eleve lemondtam a táborozásnak erről a módjáról és sátrat hoztam magammal. Hogy milyen elsőbbséget jelent az iglu a sátorral szemben, hamarosan kitapasztaljuk. Egész éjjel reszketünk a hidegtől, hálósákjainkban hiába verdessük össze a lábunkat, sehogysem tudunk fölmelegedni. Kora virradatkor talpon vagyunk. Fürgén szedjük a lábunkat, hogy egy kicsit fölpezsdüljön a vérünk. Egyébként a hideg nem is olyan tulságos: 50 fok körül.

A Matty^{sziget} felé vesszük utunkat, keresztül a turolás okozta halmok sorain, amelyek egész paddá egyesülnek. A kiemelkedések nem jelentékenyek; minden nagyobb nehézség nélkül siklunk át rajtuk. Közötük egyforma sima jég terül.

Időről^{időre} meg^{meg}állapodunk, hogy ellenőriz^{zük} az irányt, „kifűjjük magunkat“ és néhány szót váltunk. Tíz óra felé megállunk, hogy megszilárdítsuk a szánokat. Aztán lepihenünk egy kis beszélgetésre. A társalgás az eszkimókra terelődik, akikkel

1859-ben *Mac Clintock* találkozott ezeken a vidékeken. Hátha mi is rájuk bukkanunk?

Alighogy ezt kimondjuk, föltünik egy fekete pont a jég-sivatagban. *Hansen* éles látása hamarosan fölismer benne egy felénk közeledő bennszülöttet. Kevés-sel utóbb újabb fekete pontok jelennek meg a jégpad érdességei közepette. Mire háromszáz lépésre megközelítenek, harmincnégy eszkimót számolunk meg. Megállnak és szemlélnék bennünket.

Biztonság kedvéért megtöltjük a puskákat, azután „parlementaire”-ként előre megyek. Hangtávolba érvén, erőteljesen elkiáltom a *manik-tu-mi*-t, amire harmincnégy torok válaszol karban. Valóságos lelkesedés fogja el az eszkimókat; *manik-tu-mi* kiáltásaik nem akarnak véget érni. Barátságosan el kezdenek körül-körül tapogatni. A *nedzsilli*-eszkimók közül valók; aránylag tiszták és kedvezőbb benyomást keltenek, mint *ogluli* barátaink.

Eszkimóink éppen fókavadászatra készültek. Mind-egyikük szigonnyal és hosszú késsel van fölfegyver-kezve. Ahányan vannak, annyi kutyát vezetnek pórász-on. Tanyájuk keletre van innen a turolás halmocskái mögött. Érdekes lenne tanulmányozni ezeket az eszki-mókat a maguk otthonában. Tudtokra adom, hogy meg szeretném látogatni őket falujukban. Nagy az örömük. Késedelem nélkül befogják kutyáikat szán-jainkba. Ezenközben megérkezik, hármas kutyafoga-ton, a törzs legöregebb és legtudósabb varázslója, *Kogoptinner*. Új barátaink minden teketória nélkül kifogják a kutyáit és hozzáakasztják a többihez, a mi szánjaink elé. A jámbor öregot meg szépen fölültetik a mi egyik fogatunkra.

Adott jelre neki ered a karaván, olyan sebes iram-ban, hogy az öreg *Kogoptinner* alig tud megfogódzkodni ülésén. Minden pillanatban a fölborulás veszélyében forog. Egy órával később megpillantjuk a tanyát. Ti-

zenhat kunyhót számlálunk meg. Ez a legjelentékenyebb eszkimó telep, amit idáig láttunk.

Az utóbbi éjszaka tapasztalatai után csepp kedvem sincs megint sátorban aludni. Hozzá fogunk hát egy *iglu* építéséhez, kissé oldalt a falutól. Előkészületeink roppant érdeklődést keltenek a bennszülöttek körében. Szemmelláthatólag kételkednek benne, hogy *kabluna* — fehér ember — képes lehessen hóházat építeni. Nem is igyekeznek leplezni kétségüket. Gyakorlatlanságunk láttára kitör belőlük a kacagás. Sohsem lehetne helyénvalóbban használni a kifejezést: „majd szétpukkadtak nevettükben.“ Végül is odasereglenek, hogy segítsenek; csodálatos hozzáértéssel látnak a munkához — egy-kettőre készen áll a pompás tágas *iglu*. Éjjeli szállásunkról gondoskodván, már most el látogatunk a bennszülöttekhez.

Találkozásunk óta figyelemmel kísértem egy eszkimót, aki sokkal fölényesebbnek látszott a többiekénél. Komoly, szinte búskomor arckifejezése tekintélyes külsőt kölcsönzött neki; zajongó, nevetgélő társai vásott iskolás gyerekeknek tüntek föl mellette. Tagbaszakadt, szélesvállu, kissé testes fickó volt. Eltérőleg a többiektől, hosszú szakállat visel. Ruházata, vadász- és halász-felszerelése és kutyái is, tiszták, gondozottak. *Fia* az öreg angekok-nak (varázslónak), akivel odakinn a jégmezőn találkoztunk. *Atikleura*-nak hijják.

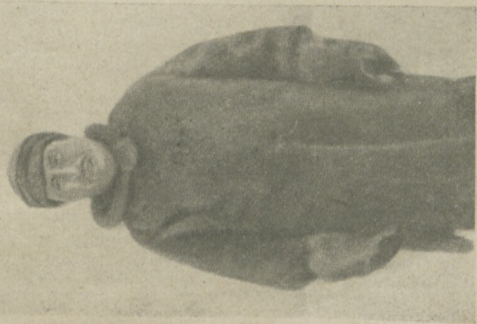
Amíg mi *iglu*nk építésével foglalatoskodunk, *Atikleura* meghív, látogassam meg házában. Nem hiába nagyvilági ember: a szűk árok bejárójához érve, — amely a hókunyhóknál az ajtót helyettesíti*) — tart reá, hogy én lépjek be elsőnek. A sekély bejáró ároknak két kibővülése van. A kettő közül az egyiknek olyan rendeltetése van, hogy arról jobb nem beszélni. A kutyák gondoskodnak róla, hogy ennek az intéz-

* Olyan formán, mint a jobbfajta haretéri fedezékeknél.
A fordító.

ménynek a hálószobához való közvetlen közelsége egészségi szempontból ne váljék aggályossá. Az árok nagy egy ujjal szűkülete után elérjük a lakóhelyiséget. A három méter magas, teljesen fehér terem valósággal ünnepélyes hatása. Az egész ház nemrégiben épülvén, falai nem mocskolódtak még be a lámpák füstjétől. A falak egyenlő méretű hőtömbökből rakattak föl szabályosan. *Atikleura* nyilván barátja a jó lakásnak. Házában mintaszerű rend uralkodik. A szoba mélyén van elhelyezve a családi ágy. Az ágy szélén, a lámpa előtt, ott kuporog a ház asszonya. Jellegzetesen mongol típusu arca nem éppen szép, de tiszta. Fogai, mint a legtöbb eszkimó asszonyé, ragyogó fehérek. Szeme barna. Arcát, nyakát, mellét és kezét tetoválások ékesítik. Testük többi részén is hasonló diszítéseket viselnek a bennszülött nők.

Három fiu van a családban. Ezek is, mint általában a falu gyerekei, kitűnnek tisztaságukkal és anyjuk iránt tanusított tisztességtudásukkal. A legidősebb, *Erera*, 16—17 éves, indiánjellegű. A rokonszenves, udvarias, kellemes modoru fiuval hamarosan megbarátkozunk. A középső fiu ez idő szerint nagyapjánál van, akinek kényeztető szeretete lerontja az anyai nevelés kedvező befolyását. A legkisebbik, *Anni*, kedves, élénk kis legényke. Ő a Benjámín a családban.

Hogy kimutassa, mennyire szívesen lát házában, *Atikleura* finom himzésekkel diszitett nagyszerű rőnszarvasbőr-ruhát ajándékoz nekem. Első kérdésem: nem tudna-e szerezni jó bőrmellényeket. Kérésem ugy látszik nagyon megörvendezteteti házigazdám. Egy kettőre ledobálja magáról a rajt való ruháját, aztán a sarokból előszed valami ócska bundafélét és magára ölti. Viselő mellényét pedig átnyújtja nekem és fölszólít, vegyem magamra. Meghökkenek, nem lévén szokásom idegenekkel alsóruhát cserélni, és még hozzá hölgyek jelenlétében. *Atikleura* biztatása és feleségének

Talurnakto, eszkimó.

Jimmy, eszkimó vezetőnk Észak-Alaskában.

látható közönbössége lefégyverzi aggodalmaskodáso-
mat. Fölkuszom az ágyra és amennyire lehet a takaró-
rók mögé bujva, fölveszem házigazdám még egészen
meleg ruháját.

Következik az ünnepi lakoma: nyers és fagyott
rénszarvas-hus, fagyos lazac és fóka-szalonna. Ha a
hus nem izlik is valami nagyon, a lazacot annál kitü-
nőbbnek találom. Kutyáimról se feledkeznek meg. Új
barátom nagy fóka-oldalásokat vet oda nekik, amelye-
ket azok szempillantás alatt eltüntetnek.

Lakoma után felöltöm pompás rénszarvasbőr-zub-
bonyomat, házigazdám ajándékát és így, Atikleura bő-
kezüségéből tetőtől-talpig ujjáöltözötten hagyom el a
házat. Nem akarván adósa maradni a derék embernek,
azonnal kikeresek holmim közül két szigonyhegyet és
hat tüt és neki ajándékozom viszonzásul szivességéért.
Ennyi kincs láttára öröme kimondhatatlan.

A többi kunyhóban is a legbarátságosabban fo-
gadnak. Egy különösen szeretetreméltó öreg özvegy-
asszony egy kis medvebőrrel és két rénszarvas-nyelv-
vel ajándékoz meg. A rénszarvas-nyelvek piszkosak
voltak és szörök tapadtak rájuk, háziasszonyom azon-
ban segít a bajon: a szöröket nagyjában leszedegeti és
aztán illendően lenyalja a nyelveket. Az eszkimók a
nyelvükkel helyettesítik a kendők használatát.

Visszatérve kunyhónkba, ott találom Atikleurát.
Elhozta azt a pompás medvebőrt, amelyet már nála
megcsodáltam. Hiába bizonygatom neki, hogy nem fo-
gadhatok el ilyen ajándékot, leteszi a bőrt és elmegy,
viszonzást nem várva.

Hansen is benézett egyik-másik eszkimó kunyhóba
és több ízben meguzsonáztatták. Mint én, ő is fölhasz-
náltta az alkalmat, hogy ruhakészletét fölujtsa és akár-
csak én, ő is részesült rénszarvas-nyelvekben, amelyek
ugyanazt a tisztogatást szenvedték el, mint az enyé-
mek. Akárhogy lett légyen is, lemosogattuk és jóízűen

megettük a nyelveket. Kutató uton nem finnyáskodhatik az ember.

Kályhánk, a híres Primus-lámpa, és vacsoránk előkészületei a legélénkebb érdeklődést keltik az eszkimók körében és iglunak csakhamar megtelik nézőközönsséggel. A szépnemet mindössze két se nem csinos, se nem kívánatos öreg özvegyasszony képviseli. A többi asszonyok otthon maradnak, alighanem uruk és parancsolójuk rendeletéből. Ez a körülmény kedvező fogalmat nyújt a nedzsilli-eszkimók családias szelleméről és erkölcsösségéről. A férjek, úgy látszik, féltő aggodalommal veszik körül asszonyaikat, ezek viszont hűségükről és engedelmességükről tesznek tanúságot. Fájdalom! A jövő eloszlatta ezeket az illuziókat.

Elhatározzuk, hogy reggel folytatjuk utunkat; így tehát még az este mindent előkészítünk az indulásra.

Az ogluli-eszkimóktól megtanultuk, hogy nyelvükben a *miki* szó kutyát jelent. Minthogy a mi állataink ki vannak merülve, fölkeresem Atikleurát és megkérdezem, nem adhatna-e kölcsön néhány kutyát erősítésül. Atikleura egy ideig vonakodik, mosolygó tekintettel furcsán méreget, anélkül, hogy egy szót is válaszolna. Megismétlem kérésemet. Ő csak bólogat és én nem szólok többet a dologról, abban a szent hiszemben, hogy el van intézve.

Másnap reggel hókunyhónk bejáratánál találok Annit, Atikleura kedvenc gyerekét. A kis fickó arca sugárzik az örömtől, hogy hozzánk jöhetett; kézen fogom, haza viszem apjához, aki éppen egy csontdarabbal foglalatoskodott. Kérdezem tőle, hol vannak a miki-k — a kutyák — a miket ígért az este. A legmélyebb csodálkozással, a türelmetlenség taglejtésével rámutat a fiára.

— Ua mikaga — mondja — itt van a fiam, akit ké tél tőm.

A rejtély meg van fejtve. A nedzsilli-k nyelvén

miki gyereket jelent és nem kutyát, mint az oglulíknál.

Atikleura az eset után maga mellé veszi fiát, nekem pedig két jó kutyát kölcsönöz.

Mielőtt elhagynók az eszkimó telepet, elvonulatom magam előtt az egész szépnemet. Hogy a bennszülöttek vendégszeretetét megháláljam, minden aszszonynak adok négy tüt. Az ügyeskedést Éva leányai úgy látszik minden földrajzi szélességen egyforma bájos öntudatlansággal gyakorolják — az eszkimók aszszonjai csakugy, mint az európaiak. Ime, milyen cseles fogást eszelt ki a társaság egyik csunyább ábrázatu tagja, mikor megkapta az ajándékot. Sietve a csoport végére lopódzott, abban a reményben, hogy nem ismerek rá. Amikor a cselet leleplezem, ő az első, aki nevetésre fakad. A többiekre is átragad a nevetés és pillanat alatt általános harsány kacagás támad. A legvidámabb nép az eszkimó, amellyel valaha találkoztam.

A mágneses sark közelében.

Az icdszsuastorvik-eszkimók telepén. — Kirándulás a Matty-szigetre. — Kétszáz kilométer egy óraüvegért. — A Boothia Felix földön. — A mágneses sark közelében. — Ismét a Gjőán.

Atikleura testvéröccse, egy huszonöt év körüli komoly fiatalember csatlakozik hozzánk, hogy elvezessen a jég nyomásából eredő halmocskák utvesztőjén keresztül. Terepismeretének hála, gyorsan haladunk. Estére feltűnik Matty szigete. Tábort ütünk.

Másnap kellemetlen, borult idő. A szél szemben

fuj; hőmérséklet —50 fok. Ebben a könyörtelen északi szélben könnyű szert tenni fagy-marta sebekre. Nekem is hol az orromat, hol a kezem csuklóját támadja meg a fagy.

Délutánjában hat igluból álló telepre érünk, az icsdzsuastorvik eszkimókhoz. Ezek az eszkimók szála-sabbak a nedzsilliknél; természetük nagyobbrészt eléri az 1.80 métert. De nem keltenek valami kedvező benyomást. Szemérmetlen koldulók. Amit csak meglátnak, azonnal elkunyorálják. Beesteledik. Hogy tolakodásuk elől védve legyünk, barrikádokat emelünk kunyhónk bejárata elé. Biztonság kedvéért a szánokat is megkötjük. Hiába minden elővigyázat; másnap hiányzik egy fűrész, egy csákány és egy kés. Fölszólítom a tolvajokat, adják vissza a lopott dolgokat. Végül is nagy nehezen sikerül kivásalnom belőlük az eltűnt tárgyakat.

Hogy élelmiszereinket ezeknek a fickóknak a keze ügyében helyezzük el, erre gondolni se lehet. Mindent ellopnának. Visszatérek tehát nedzsilli barátainkhoz és rájuk bízom készleteinket; az ő kezükben biztonságban lesznek.

Arról a pontról, ahonnan visszafordulunk, szemünkbe tűnik a Hardy-fok, a Matty-sziget és egy másik fok, alighanem a Christian Frederick a Boothia Felix földön.

Nedzsilli barátaim elujságolják, hogy másnap fölszedik „sátorfájukat“. Velük maradok, hogy tanuja legyek a bizonyára érdekes műveletnek.

Reggel félnyolckor minden készen van az indulásra. Kilenc szánjuk van. Nem lévén elegendő kutyájuk, maguk is segítenek a szánok vontatásában. Az asszonyok különösen ügyeskednek ebben a kemény munkában; nem hiába edzettek és erőteljesek. Eszükben sincs zúgolódni a „szolgálati beosztás“ miatt; ellenkezőleg teli torokból kacagnak és örült jól mulatnak.

Mily különbség a mi szánjaink és a bennszülötteké

közt! A mi kicsi és rendkívül könnyű szánjaink a huszadik század iparát képviselik; az eszkimó szánok nehezek, esetlenül nagyok, a kőkorszakra emlékeztetők. Valamennyi jármű oszlopban halad egymás nyomában. Amelyik elől jár, egyengeti az utat a többinek. Pihenők alatt a fiatalság footballozik. Hiába figyelem a játék szabályát, nem sikerül fölfedeznem. Annyi tény, hogy akárcsak nálunk, a labdát hol rugják, hol meg kézzel hajítják. Az asszonyok ebben a sportban is kiválnak fürgeségükkel.

Csak délig menetelnek. Az eszkimónak nem sietsős az utja; az időnek nincsen becse előtte. Amit nem végez el ma, elvégzi holnap. Ennek tulajdonítandó, hogy a tanyaverés is roppant hosszadalmasan megy végbe; mielőtt elhatároznák az iglu építését, a családfelek összevissza mérecksélik és tapogatják a havat. Előbb-utóbb mégis csak abbahagyják ezt a műveletet és aztán segítenek nekünk házat csinálni. Mire az ő kunyhóik elkészülnek, a miénk is megépül.

Megbeszélem az eszkimókkal, hogy elkísérnek a hajóra. Minden föltételbe belemennek, csak arra kérem, halasszuk el másnapra az indulást, hogy fókavadászatra mehessenek. Nem szalaszthattam el az alkalmat, hogy lássam őket e nevezetes foglalatosságuk közben, amellyel fönntartják magukat. A kirándulás a kavargó hófúvásban és a kegyetlen hidegben nem mondható kellemesnek. Eszkimóinkat azonban a legkevésbé sem zavarja a rossz időjárás. Habár alig látni tiz lépésnyire, teljes biztonsággal haladunk. Igaz, hogy a köd alacsonyan terjeng, fölötte tisztán ragyog az ég.

A vadászterületre érve az emberek elszélednek. Egyedül maradok egy eszkimó legénnyel, valósággal elveszve a ködben, anélkül, hogy bármit is láthatnék. Beleunva a várakozásba, visszatérek a tanyára.

Ha már menőben sem volt kellemes az ut, a visz

szatérés sokkal barátságtalanabb, szél ellenében. Még társamat is kinozza a jéghideg szél; hogy magát óvja, időről-időre hátát fordítja a szélnek és úgy menetel. Az én szegény orrom se kerül ki kár nélkül a kalandból. Fiatal vezetőmnek minden untalan segítségemre kell jönnie, hogy elejét vegye az elfagyás már-már fenyegető veszedelmének. Beleunva ebbe a műveletbe, leoldja prémes térdkötőjét — amely arra szolgál, hogy megakadályozza a levegő bejutását a nadrágba — és azzal borítja be az orromat. Ennek a gondosságnak köszönhetem, hogy néhány könnyű fagyás-sebvel az arcomon, aránylag olcsón szabadulok.

Másnap jó mélyen beássuk élelmiszeres ládáinkat a hóba. Kincseinket nedzsilli barátaink gondjaiba ajánlván és ismételten meghíván őket magunkhoz, visszatérünk Gjöhavnba.

Kevéssel ezután csakugyan megjelennek téli szállásunkon. Viszonzásul minden szivességükért mi is bőkezű vendégszeretetben részesítjük őket. Halám különös bizonyosságául egy régi remington-puskát ajándékozok Atikleurának, megfelelő töltésekkel. Kimondhatatlan nagy az öröme és büszkesége, hogy ilyen kincsnek jut birtokába. Barátaink fölvilágosítanak most Teraju esetéről. Elhagyattatásának a története elejétől végig kieszelt mese. Az öregot egyáltalán nem hagyták el „önző fajtestvérei“, mintahogyan nekünk elbeszélte; ellenkezőleg: unszolták, hogy tartson velük, de ő megtagadta. Insége se volt kevésbé koholt, mint elhagyattatása. Hat darab elejtett rénszarvasa volt elásva iglu-ja mellett. Tekintettel a jó szolgáltokra, amiket ő és felesége teljesített nekünk, megbotcsátom csalafintaságát.

Április 6-án utnak indulok Ristvedt-tel. Az ég felhőtelen. Az első tavaszi napsugár, aminek már a melege is érezhető. A hőmérő csak —30 fokot jelez.

Este a Matheson-hegy lábánál táborozunk. Ott hagyott depónk érintetlen. Nedzsilli barátaink olyan

lelkiismerettel őrizték meg, ami valóban becsületükre válik. Nem nyultak hozzá semmihez sem, jóllehet a ládák tartalma megmérhetetlen kincset jelent számukra.

Reggel nyolckor újból uton vagyunk. A szánok terhelése ezuttal egyenkint 250 kilogramm. Gyenge állatainkkal lassan vergődünk előre. Egyenesen átvágunk a tenger jegén a Matty-sziget jégpereme felé; ott a szigeten szándékozom a mágnességi megfigyelések első sorozatát végrehajtani. Este, éppen mikor tanyát ütünk, nagy öröömre fölfedezek egy eszkimó telepet. A fehér hókunyhók közt egy jókora fekete pont mozog; legalább egy lakója van tehát a telepnek. De ime közeledtünkre a kétlábu négy lábuvá válik. Egész egyszerűen — róka volt.

Április 8. — Közeledünk a Matty-szigethez. A jégperemet a turolás okozta dombocskák hosszú sora borítja. Egész nap itt küzködünk, hogy utat törjünk az egyenetlen térszín hepehupáin keresztül. A kutyák nagyon le vannak zsarolva; kénytelenek vagyunk valamennyit egy szánba fogni és a másik szánt hátrahagyni. Éji szállás a Hardy-fokon.

Április 9. — Reggel félhétkor fölkerelkedünk, hogy elhozzuk a hátrahagyott szánt. Tizenhat kilométeres csekély séta. És milyen térszín, egek!

Mágnességi megfigyelések céljából öt napot töltünk a Hardy-fokon. Az idő megenyhül. A 9. éről 10. ére virradó éjjel a minimum hőmérő csak —28 fokra száll alá.

15. én utra kelünk visszafelé. Sűrű köd. Egyszer csak váratlanul belebotlunk két eszkimóba, abból a törzsből, amelynek tolvajkodása néhány héttel előbből oly kellemetlen emlékezetünkben maradt.

A ködöt késsel lehetne faragni. A mi két fickónk föl se veszi. Olyan könnyen meglelik az utat, akárcsak tiszta időben. Nemsokára megérkezünk tanyájukra. A

telep egyetlen iglujában a mi két emberünkön kívül mindössze egy öreg asszonyt és két gyereket találunk. Roppant előzékeny buzgósággal tesznek-vesznek, látóhatólag furdalja őket a lelkiismeret hibájukért; érzik, hogy sok van a rovásukon.

Másnap a hófuvás egész nap kunyhónkba szorít. Néhány napja megfigyelés közben eltörtem az óram üvegjét. A balesetet lehetetlen helyre hoznunk. Ristvedt fölhasználja a kényszerű késedelmet és visszatér a hajóra új üvegért! 16-án indul tiz kutyával és 20-án este félnyolckor érkezik meg, odavissza 200 kilométeres utat járva meg.

Április 21. — Még egy kimerítő napi menet. A Matty-sziget és a Boothia Felix föld partja között a jégmező roppant egyenetlen. Küzdelmes erőfeszítések után kénytelenek vagyunk az egyik szánt megint hátrahagyni. Ily módon könnyítve terhünkön elérjük az amerikai szárazföldet.

Másnap egész nap turolásokkal barázdolt térszínen menetelünk. A Matty-sziget északi partján eszkimó telepre bukkanunk. Pihenőt tartunk, hogy kutyáinkat friss fókahushoz juttassuk. A kiállott fáradalmak után nagyon rászolgáltak szegények. Ristvedt is él az alkalommal és készít valami inyenc falatot olajban sült fókapecsenyéből. Nem érhet vád, hogy válogatós vagyok; de bizonyos, hogy nem tudnám rászánni magam, hogy ráfanyalodjam erre az eledelre.

Ezen a vidéken egészen közel járunk a mágneses sarkhoz, úgy a régi, mint az új sarkhoz. Minden valószínűség szerint a kettő között haladtunk el.

Kissé délre a Tasmania-szigetektől állítjuk fel legészakibb állomásunkat és 7-én megkezdjük visszatérő utunkat. A Boothia Felix földnek ez az egész partvidéke sima, mint az asztal. Csak messze bent a szárazföld belsejében mutatkoznak dombok.

21-én megérkezünk a depónkhoz. A Matty-sziget-beli eszkimó ismerőseink mindent kifosztottak.

Öt kilogramm pemikán széjjel szórva a földön — ennyi az egész, ami készletünkből megmaradt. Ilyen körülmények között kénytelenek vagyunk gyors menetben térni vissza a hajóra. Szerencsétlenségre újból sűrű köd támad és napokon keresztül kóválygunk céltalan. Végül kitisztul, ráakadunk az útra és 27-én este megérkezünk a Gjöára.

A nyár Gjöahavn-ban. .

A megtréfált szakács. — Kirándulások Gjöahavn környékére. — A Schwatka-öböl. — Nyári örömök. —

Fürdés a szabadban. — Eszkimó tragédia.

A május hideg és barátságtalan Gjöahavn-ban. Visszatértemkor még hó borította és hosszú jégcsapok vették körül a hajót. Semmi nem árulta el a vidéken a tavasz közeledtét, legfeljebb a nagy rajokban megjelenő havasi sármányok.

Távollétem alatt a megszokott szabályszerűséggel folytak a tudományos munkák és megfigyelések. Wiik folytatta mágnességi észleléseit, Hansen hadnagy és Helmer Hansen háromszögelő jelzéseket állítottak föl a kikötőhely körül emelkedő halmokon. Helmer Hansen hozzá is fogott a téli szállás környékének a térképezéséhez.

Lund sikertelenül próbálkozott meg, hogy a hajót megszabadítsa hóterhétől. Ezekben az időkben különösen kinos feladat volt a lék nyitvatartása. Juniusban 3.80 méter vastag volt a jég a kikötőben!

Ami Lindström barátunkat illeti, róla kiderült, milyen kitűnő vadász. Tekintélyes számu hófajdot lőtt. Szerencsés vadász-kirándulásai nem igen tetszettek

a mi derék puskásainknak. Hogy sikerein bosszut álljanak, elhatározták, hogy megréfálják a szakácsot. Valami zugban fölfedeztek egy ép tollazatu elhullott hófajdot, titokban kimentek és föltették a madarat egy jégrög tetejébe, a hajótól vagy harminc lépésre. Visszatérvén, hívják a tüzhelye mellett foglalatосkodó szakácsot.

— Lindström, nézd csak, egy hófajd, gyere gyorsan!

Emberünk egy szökéssel fönn terem a fedélzeten; puskája a kezében.

— Hol van a madár?

— Amott ni az előárboc előtt!

Csakugyan, a hófajd föltűnő nyugalommal ül ott a jégen, mintha csak aludnék. Különös tartása nem ébreszt gyanút a vadászban; lesbe áll, óvatosan célba veszi és elsüti a ravaszt. A lövéstől a madár lehempesedik a jégre.

— Megvan! Eltaláltam! — kiáltja diadallal Lindström és kirohan zsákmányának a keresésére. A bajtársak a fedélzetről figyelik Lindströmet, amint megforgatja, meg megint megforgatja a vadat minden irányban, tapogatja és vizsgálgatja kíváncsian. Nem győz magához térni ámulatából.

— Ej, ej, no ez aztán szép dolog! Már kihült! — kiált fel végül is.

Erre a megjegyzésre a többiek nem birják tovább megőrizni komolyságukat; örült kacagásban törnek ki. A derék Lindström jó természetű ember, beéri vele, hogy a tréfát igen rossznak nyilvánítsa és maga is nagyokat nevet az eseten.

Junius 3-án az eszkimók kezdtek oda szállingózni, hogy fókavadászatra induljanak a kikötő környékén. A Betzold-fokon rendezkedtek be, ahonnan messze terjedő kilátás nyílik. Bővében vannak a tél folyamán elejtett fókák szalonnájának. Nagy mennyiséget megveszünk belőle. Olyan expedicióban, mint a mienk,

soh'se lehet tudni a jövőt; nem árt, ha bőséges tartalékja van az embernek.

5-én három társammal elindulok mágnességi észlelésekre és Gjöahavn környékének térképezésére. Magunkkal viszünk két eszkimót, Uglen-t és Talur-nakto-t. Este indulunk. Éjjel a hó felszine kedvezőbb. Napközben a melegtől süppedős a hó és hamar ki-merül az ember. Vakító fényben csillog az érintetlen hómező; még fekete szemüveggel is ki vagyunk téve a szemgyulladásnak.

Megállás nélkül érzük el Achliechton szigetét a Hovgaard csoportban. A 19½ kilométer utat harmadfél óra alatt tesszük meg. Kavicsos folton ütjük fel tanyánkat. Milyen élvezet a meleg naptüzés! Tíz hónapot kell tölteni hóban és jégben, hogy megértsük, milyen gyönyörűség száraz földet érezni lábunk alatt! Élő, éltető termékeny földet! A természet még nem öltött egészen tavaszi képet, de a hosszú élettelen tél után milyen örömteli az élet első ébredése! Rovarok futoznak a moha között; egy kis virág félénken nyílik; kacsák, ludak, hattyuk hosszú sorokban vonulnak el észak felé.

Öt napig maradunk a Hovgaard szigeteken, derüs hangulatban és vidáman dolgozgatva. Térképfelvételünk és észleléseink befejeztével utra kelünk egy tó felé, amelynek a bennszülöttek a Kosok-ka széphan-gzásu nevet adták. A tavat még mindig 3.20 méter vastagságu jég borítja. A jégtükör körül bőségben van a rénszarvas. Eszkimó társaink sikerrel vadásszák őket. Hála ügyességüknek, bőséges frisshus-készletet hozunk haza Gjöahavnban maradt társainknak.

Távollétünkben serény munka folyt a hajón. Lindström nyári köntöst adott a Gjöá-ra, amely most már ki van szabadítva jég- és hóruhájából; tárva-nyitva álló kerek ablakain keresztül szabadon jár a levegő s hatol be a világosság. Néhány eszkimó letelepedett a kikötőben, egyesek sátor alatt, mások iglukban, ismét

mások hófalakhoz erősített bőrernyők alatt tanyáznak. Az olvadás haladtával ezek a kunyhók úgy omolnak össze, mint a kártyavárak.

Mindezideig a bennszülöttek megleptek illemtudásukkal és tisztességükkel. Tíz napos távollétünk alatt tökéletesen megváltoztak. Az eddigelé oly tartózkodó és szerény emberek a legszánalmasabb könnyü erkölcsiségről tettek tanuságot. Az eszkimó férjek és feleségek elnéző természete minden képzeletet fölülmul.

Néhány nappal később új expedícióra indulunk, ismét az állomás körüli mágnességi jelenségek tanulmányozására. Északkelet felé tartunk, a Luigi Amedeo (Abruzzoi herceg)-fok felé. A fokot alkotó homoknyelv tele van apró tócsákkal. Hófajd, dunnalud, rénszarvas bővében van a vidéken. Tele is mindig a kamara izletes falatokkal. Az eider, amely ebben az időszakban igen jó husban van, inyencnek való finom pészénye. Mit mondjunk a rénszarvas nyelvről, a sarkvidéki konyha legfinomabb csemegéjéről, amely csak úgy olvad az ember szájában!

Következik a Schwatka-öböl. Habár az öblöt szigetek és kavicszátonyok övezik, fölhivom rá a jövő expedíciók figyelmét, mint kitűnő telelő állomásra. Termérek a vad a környéken.

Észak-északnyugat felé, egy magas domb irányában folytatjuk utunkat. A dombot Észak-csucsnak neveztük el. Skijeinkkel könnyűszerrel haladunk a puha, süppedő havon; az eszkimók azonban, akiknek nincs ilyen hótalpjuk, térdig süppedeznek. Mindenfelé rénszarvas és rókanyomok. A halmok már megszárdultak hótakarójuktól, amely tíz hónapon át borította őket; az oly soká befagyott, élettelen tavak vize vízdáman csobog. A ragyogó nap derüvel és verőfényrel hinti be a tért; a nyugodt és tiszta légben hozsánnaként száll fel a madarak éneke. A szárnyas sereg éjjel és nappal ujjongó örömhimnuszt zeng a ta-

vasznak. A zajgás soha véget nem ér; mikor nyugosznak ezek a lények, a nap melyik órájában?

A föld színén lemmingek csapatai futkosnak. Soha mulatságosabb látványt, mint ezeknek a kis rágcsálóknak a mozdulatai! Észrevesszük, amint egyszer csak kidugják az orrukat oduikból; ha minden nyugodt, óvatosan kibujnak a napra, aztán hirtelen visszaszurranak a legnagyobb gyorsasággal oduikba, hogy kisvártatva megint előbujjanak. Ha történetesen emberbe vagy kutyába botlik, a bolond kis állat, ahelyett hogy elmenekülne, szembe száll vele, támadó hangot hallatva és megmutatva hegyes fogsorát.

Napról-napra élénkebben érezzük, hogy eljött a nyár. Mindenfelé virágok tarkállanak és rovarok zümmögése hallszik. A föld, tiz havi élettelenység után új életre ébred téli álmából. Ezek a napsugaras napok a megújulás érzetével töltenek el; igazi vigasztalás szemlélnünk a természet ujjászületését. A táj, bármily egyhangu is magában véve, a végtelen nagyszerűség benyomását kelti. A Wiik-dombon való táborozásunk különösen mély emléket hagy lelkünkben. A halom tetejéről a végtelenbe vesző ismeretlen világ tárul szemünk elé, hosszan elnyuló dombok és völgyek hullámai; a láthatár szélén a titokzatosság földje idegenszerű fénybe burkolva és lábainknál e komorság ellentétéül csobogó vitzükör, vidám mint a kacagás... Az idő pompás; és vörös fényben ragyog a nap. Sátrunk alatt a hőmérő +25 fokra emelkedik! Milyen felszabaduló érzés ingujjban sétálgatni a vastag bundákban töltött hosszú hónapok után! Hát még a fürdés a tavakban! Fürdés a szabadban, a sarkvidéken — nem lehetetlen álm-e mindez?

A Wiik-domb tetején bálna-csigolyákra találunk.

A domb mellett nagyszámu dunna-lúd, bűvár-madár és ludfészket találunk. Bármily csábitók ezek az ingyenségek, a tudomány érdeke előbbre való a gyomor érdekeinél és mi lemondunk a kínálkozó nyálánk

falatokról. Egyébként nincs okunk panaszzkodnunk: rendes élelmünk, a rénszarvashus sem megvetendő. Eszkimóink állandóan nyomon követik ezeket az állatokat és a nekik meghagyott falatokból a bennszülött konyha legfinomabb fogásait készítik, köztük egy bizonyos vérpuddingot, amelytől a kényes izlésűek visszaborzadnának. Ez az étel a következő módon készül: a rénszarvas leöletése után a még meleg vért gondosan összegyűjtik, aztán kiveszik a gyomrot, amelyet részben kiürítenek; a bendőben maradó félig megemésztett táplálékhoz vért öntenek, összerázzák, alaposan összekeverik és — fölszolgálják.

A Wiik-dombról való utrakelésünk napján esik az eső; mostantól fogva ritkák a szép napok. Ezen a vidéken a nyár csak egy napsugár!... A Gjöahavn körüli nagy víztükrökön megindul a jégzajlás. Ettől fogva egészen a halászatra vetik magukat a bennszülöttek. Látni ötszáz éves öklömnyi kölyköket, akik éjt napot a horog mellett töltenek a jégbe vágott lékeknél és annyi halat fognak, hogy nem győzik hazavinni.

Ezenközben történt, hogy telepünk nyugalalmát egy szerencsétlen baleset és egy borzalmas büntett kavarta fel. A Mágnes-villa közelében lakott egy Umiaktuallu nevű eszkimó családjával: feleségével, három fiával és fogadott fiával. Volt neki egy előltöltő puskája, amelyre nagyon büszke volt. A fegyvert, hiába óvtuk tőle, sátrának egy szögén tartotta megtöltve és minden jövő-menőnek mutogatta. Egy este, amíg feleségével odajárt a szomszédoknál, a gyerekek megkaparintották a fegyvert és bekövetkezett, ami be szokott következni ilyenkor: a puska elsült és megöltte Umiaktuallu idősebb fiát, egy hétéves kedves gyermekét. A dörrenés zajára az eszkimó hazarohan és megpillantja gyermeke holttestét, amely előtt ott áll fogadott fia, kezében a még füstölgő fegyverrel. Erre a látványra a szerencsétlen apa szeme vérbe borul, föl-

ragad egy kést és beledöfi a szerencsétlen eset ártatlan okozójába. Még ugyanaz éjjel kivitté a két holttestet és titkon eltemette. A fájdalom önkivületében elkövetett eme gonosztett után Umiaktuallu lelkifurdalásuktól gyötörtetve elköltözött az övéivel. Néhány nappal később fölfedeztük a két gyermek sirját. Mind a két holttest rénszarvas bőrbé varrva nyugodott a puszta földön, kis kövekkel körülrakva. Umiaktuallu édes gyermeke mellett ott feküdt a kis fiu ijja, nyilai, keztyüje, röviden minden vadász készsége; a fogadott fiunak csak a keztyüje volt a sir mellett és a gondatlanul varrott halotti lepel csak félig takarta el a szerencsétlen gyermek tetemét.

Nyári utazások Gjöahavn környékén.

Utrakelés. — Vérengző szunyogok. — Csónakázni tanuló. — Csónak-kirándulás Talurnaktoval. — A két Hansen útja.

A Simpson-szoros jege a jég felszínét borító hó olvadásától zöldes színű, jeléül a jég közelgő olvadásának. Az eszkimók biztosítanak róla, hogy minden évben fölenged a tenger, de hozzáteszik, hogy a legutóbbi nyár ebben a tekintetben kivételes volt és nem számíthatunk az idén nagyon kedvező évszakra. Akár mint jósoljanak is, nem adjuk föl reményeinket.

A tavasz és a nyár kezdete felségesek szép enyhe estéikkel. Szerencsétlenségre ezeket a csodálatos órákat megrontják a szunyogok, az amerikai sarki szigettenger átkai. A szunyogok olyan sűrű rajokban jelennek meg, hogy türhetetlen a szabadban való tartózkodás. Szüntelenül harcolni kell velük és az ember ebben

a harcban nem mindig kerekedik felül. Hiába semmisítjük meg az ellenség százait, még nagyobb tömegekben támadnak ellenünk és az ujak vérszomjasabbak a régieknél. A hajón is, hogy aludni tudjunk, minden nyilást el kell zárnunk, és szunyoghálóba burkolóznunk. Én még csak nem vagyok annyira érzékeny a csipésekkel szemben, de egyik társam minden reggel földagadt és főlhólyagzott fejjel kél föl, mintha orbáncba esett volna.

Augusztus elsején indulok, ezuttal csónakon, hogy folytassam az állomás körüli megfigyeléseket. Első utamat egy domb felé irányítom, az öböl tulsó oldalán, körülbelül kilenc kilométerre Gjöhavn-tól.

Mindig ezek a kegyetlen szunyogok! Indulásunk idején különösképpen „vérengzőek“; szerencsére amikor némi távolságra jutunk a parttól, békén hagyunk. De ez csak rövid fegyverszünet. Ahogy ismét közeledünk a partok felé, sűrű felhőben vetik ránk magukat, nagyobb dühvel mint valaha. A tengerparttól a domb csúcsáig, ahol észleléseket szándékozom tenni, mindössze félórai út. Ez a félóra valóságos pokol. Ha beszélni akarunk, tele megy a szájunk szunyoggal. Védtelen kezünk csupa merő seb. Már azon a ponton vagyunk, hogy visszaforduljunk.

A dombtetőn minden szenvedésünkért kárpótol a feltáruló nagyszerű látvány. Megfigyelőhelyünkön tul nyugat felé a jég szilárd, egészen a partokig. Keleten ellenben nagy öböl nyilik Gjöhavn felé és szabad vize tükrok csillognak a Simpson-szoros közepén. Észak felé a King William föld mohával benőtt síkjainak végtelen távlata a napfényben tündöklő kis tavak százai-val. Körülöttünk madárrajok huznak el minden irányban; időről-időre felbukkanik a távolban egy-egy csendben legelésző rénszarvas.

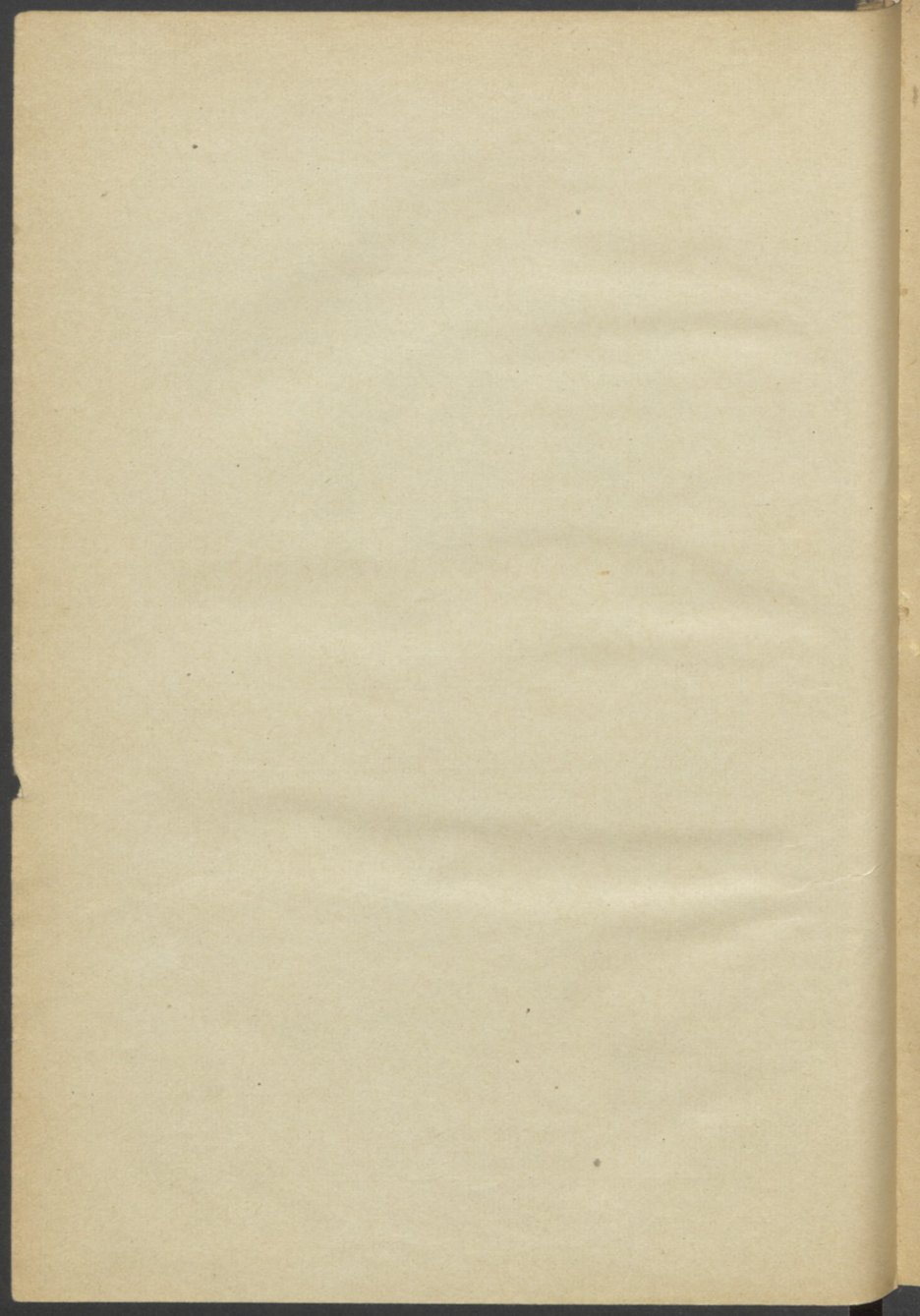
A két *Hansen* a *Crozier*-fokra készülődik, a King William föld déli végére. A fokon élelmiszer-készlete

Eszkimó gyerekek nyíllal lövöldöznek.

Hansen hadnagy és Ristvedt,
útban a Victoria földjére.

ket kell elhelyezniök, előkészítendők ezzel az 1905 tavaszán Victoria földjére tervezett expediciójukat. Feladatuk továbbá, hogy mélységméréseket végezzenek a Simpson szoros legszűkebb részében.

Társaim bizonyosan jó sokáig oda lesznek; expediciójuk, ugy lehet küzdelmes is lesz. A távolság Gjöahavntól a Crozier-fokig közel 200 kilométer; mi több, a jég állapota meglepetéseket tartogathat. Friss északi szél következtében a szárazföld mentén a jég fölszakadozott.

Másnap megkezdem kajak-gyakorlataimat az egyik kis tavacszában. Eleinte ugy látszott mintha egészen jól menne a dolog: kísérletezésem szemtanui azonban nem mindig vannak velem egy véleményen és olykor-olykor tréfás megjegyzéseket engednek meg maguknak, amelyeket én kétes izlésűeknek minősíték. Hogy kritikájukra méltó választ adjak, erőteljesen evezek a part felé. Amde mi történik? Hibás mozdulatot tettem-e vagy sem — tény, hogy fölborulok és nézőimnek kell segítségemre sietniök. Az eszkimó-csónakázásban szerzett tapasztalatok után elmegyek, hogy megnézzem a *Ko-ok-ka* tavat. Ezek a vidékek ekkoriban a nyár teljes pompájában virultak; mindenfelé csodálatos szingazdag virágszőnyegek. Ezenközben teljesen fölszakad a jég és eluszik a part felé. Minden ut el van tehát zárva. A két Hansen itt rekedt. Legalább tovább élvezem társaságukat. Az efféle fogságot az eszkimók már föl se veszik; megszokták gyerekségük óta, hogy az elemek függésében éljenek. Nap mint nap oda járnak vadászni és soha se térnek vissza üres kézzel. Egyik nap tizenhárom ludat teritenek le kődobásokkal.

Augusztus 11-én, észleléseimet befejezván, visszatérek a hajóra, a két Hansent hátrahagyván, hogy várják meg türelmesen, amíg a jég ismét eltávolodik a partoktól. Bár sok a jég a vizen, csónakjaink gyorsan

haladnak. Három óra alatt elérjük a hajót, innen husz kilométerre.

Gjøhavn elhagyatott most. Az eszkimók mind elmentek már, hogy eleséget gyűjtsenek maguknak télre. Ezeken a szélességeken a napsugár kivételes, ritka jelenség. Tíz hónapig tart a tél és a hátralevő két hónapban is vacog a fogunk. Augusztus 16.-án jégesővel vegyes zápor zuhog. A kabinban csak +3 fok a meleg. Begyújtunk a kályhába.

Néhány napi pihenés után rám nehezedik a télenség. Ujabb vállalatba fogok. Föltűnt nekem a Boothia Felix föld partjain tavasszal végrehajtott észlelések szabályszerűtlensége, ennél fogva elhatározom, hogy a King William föld keleti partján új állomást létesítek, amely magasan csak lehet, észak felé. A nyár hátralevő részét tehát arra fordítom, hogy depót rendezek be az odavivő uton. Ebben az irányban a jégviszonyok fölöttébb kedvezőtlenek. A *Betzold*-fok előtt fölhalmozódott jég elzárja az utat. Beleunván a hiába való várakozásba, augusztus 20.-án utra kelek, még mielőtt megindult volna a jég. Magammal viszem *Talurnakto*-t. Lapos fenekű csónakon megyünk, amelyre hajóácsunk nehezeiket (tögerendát) szerelt. Elég gyorsan érjük el a fokot. Onnan kezdve a jég áthatolhatatlan. Ladikunkat tehát partra huzzuk, megfordítjuk, és viszatérünk a hajóra.

Napok telnek napok után. A jég állapotában semmi változás. 29.-én végre élénk északi szél kerekedik és kiüzi a jeget a nyílt tengerre. Azonnal utnak indulunk. A Schwatka-öbölben hevesen fúj a szél és a tenger erősen hullámzik. Két óra hosszáig küzködünk a széllel, csakugy csurog rólunk a veriték. Vitorlát feszítünk és ettől fogva sebesen siklunk az Abruzzoi-herceg fok felé. A tenger hullámtömegei minden untalan bebecsapnak csónakunkba. *Talurnakto* alig győzi láptolni a vizet. Első ízben hajózik vitorlával: becsülettel állja meg a helyét.

Az *Abruzzoi*-fokot megkerülvén folytatjuk az utat a part mentén a *Matheson*-hegy felé, míg csak kedvező tanyahelyre nem találunk. Csuronvizesen szállunk ki a csónakból. Éppenséggel nem kellemes állapot a csipős időben.

Talurnakto feladata a szakácskodás. Félszemmel mindig ügyelni kell rá, mert ennek a derék embernek igen zavaros fogalmai vannak a tisztaságról. Ettől eltekintve kitünő utitárs, mindig derült kedvű és szolgálatkész. Hihetetlen izomereje van. Dohányzik, bagózik és mindenben utánoz minket. Az öt szál szörre az orra alatt, roppantul büszke és a legnagyobb megvezetéssel beszél bajusztalan fajtestvéreiről. Talurnakto sokat utazott. Megfordult a *Hudson*-öbölben, egészen a *Repulse Bay*-ig, amely tájakon pézsmatulkokra vadászott. Legnagyobb öröme, ha vadászélményeit beszélheti. Az eszkimók nyíllal lövik ezt a nagy vadat és amíg el nem ejtik, lándzsájukkal védelmezik magukat. Egy szóval: valóságos bikaviadalokat vívnak.

Ha sok tekintetben meg vagyok is elégedve társammal, van neki egy árnyoldala. Énekelés örvével hajmeresztő rőfögést visz véghez. Az eszkimók általában nem nagy zenei tehetségek. Legnagyobb részük nem képes négy hangnál többet kihozni magából. Az én emberem képességei ennyire se terjednek — egész skálája egyetlen hangra szorítkozik és rekedt hangját órákon át hallatja fáradhatatlanul. Borzalmas. Nem lehet kibírni sokáig. Nincs más mód, csöndet parancsolok. Eszébe sincs, hogy ezért megnehezteljen.

Reggel nyolckor folytatjuk hajókázásunkat. Egész nap csipős északi szél. Néhány órai evezés után elérjük egy keletnyugati irányban nyitott öböl bejáratát. Miközben azon fáradozunk, hogy bekormányozzuk ladikunkat, bőrig átnedvesedünk; egy hullám keresztülcsap rajtunk és teljesen megtölti a ladikot.

Hamarosan partra szállunk és megszárogatjuk magunkat.

Másnap hajnalban fölkerekedünk, még mielőtt föltámad a szél. Hála a szélcsöndnek, akadálytalanul vágunk át az öblön. A Matheson-hegy északi lejtője felé újabb nehézségek mutatkoznak. A jég egészen a partig terjed és a víz oly sekély, hogy a ladik minden untalan megfeneklik. Küzdelmesen vergődünk tovább, míg csak este teljesen meg nem akadunk. Partra szállunk. A vidék legkevésbé sem csábító. Csupa homok és kő; sehol a legcsekélyebb moha. Harminc méternyire a tengertől, 15 méter magasságban fölfedezek egy bálnacsontvázat, elvitathatlan bizonyítékát, hogy ez a föld az újabbkorban emelkedett ki a tengerből. Mielőtt tanyát ütnénk, uszadékfát találunk, az elsőt idáig a King William földön.

Augusztus 31-én, mire fölébredünk, a part teljesen el van torlaszolva. Lehetetlen folytatni utunkat. Időtöltésül a tájék szemléletébe merülünk. A tanya helytől északra nagy öböl nyílik, amelynek *Mac Clinstock* térképe szerint a *Trobe*-öbölnek kell lennie. A térszín mindenütt kopár és homokos; csak messze kilométerekre a partoktól mutatkoznak az első mohafoltok. Két álló nap fogva maradunk ezen a helyen. Harmadik nap fölszakad a jég. Azonnal utnak indulunk, de megint csak megrekedünk. A *Trobe*-öbölben a jég elzárja utunkat, és ez alkalommal alaposan. Napok telnek napok után, semmi változás. Fúj, havaz, kegyetlen hideg az idő. A nyárnak vége!

Egyik nap, hogy agyonüssük az időt, vadászni megyünk és sikerül egy rénszarvast borjastól elejtenünk. *Talurnakto*, mint valami gyerek, ugrál és táncol örömeiben; a zsákmányból neki is bőséges lakoma jut. Ugrándozása közben nem vesz észre egy pocsolját és belepottyán. Hogy meg ne fagyjon, most még boldogabban kezd el szökdécselni.

... Idestova két hete, hogy fogva vagyunk. Szeptember 16-án végre beleunok a várakozásba és elindulok gyalogszerrel *Gjöahavn* felé. Amit csak lehet, elcipelünk a hátunkon, a többi holmit meg a csónakkal és a sátorral együtt hátrahagyjuk. Később majd visszajövünk érte. Légvonalban 46 kilométer, a kénytelen kerülőkkel együtt legkevesebb 70 kilométeres utat a hajóig. A Schwatka-öböl északi végét három nap alatt érjük el. Most kezd befagyni az öböl, de a jég még nem elég biztos, hogy azon folytassuk utunkat.

A hajón és Gjöahavnban mindent rendben találunk. Szeptember 7-én a két *Hansen* visszaérkezett. Szerencsésen elhelyezték az eleségraktárt a Crozier-fokon és befejezték a mélység-méréseket a Simpson-szorosban. A King William föld és az Eta-sziget között a Simpson-szorost ugyyszólva teljesen elzárják a sekélyvizű padok. A sziget és a kontinens között azonban elegendő a mélység a *Gjöa* számára. Ez a megfigyelés roppant nagy fontossága. Az északnyugati átjáró tehát szabad errefelé.

A vadászat sehogysem mutatkozik kilátásosnak ebben az évben. Gjöahavn környékén mindeddig nem láttunk egyetlen rénszarvas-csordát; csak nagy ritkán tűnik fel egy-egy magányos rénszarvas. Távol létem alatt két társam eredménytelenül cserkészett rájuk. Akárhogy is, tekintélyes friss hús-készletre lesz szükség télre, mihelyt tehát a jég ismét megszilárdul, vadászaink újból neki látnak. Az eszkimók vállalkoztak rá, hogy hoznak rénszarvast, de sokkal könnyüvérbűbek, hogysen ígéreteikre alapíthatnánk.

Az éjjelek már nagyon hidegek. Havazik. A madarak nagy seregekben huznak el délnek. Megannyi jele a tél rohamos közeledésének. És még csak szeptemberben vagyunk. A nyári hőmérséklet alacsony, volta következtében a jég nem engedett fel egészen, úgy hogy a hajózás nem is lett volna lehetséges a

szorosokban. Ohajtandó, hogy a jövő nyáron másképp legyen!

A 20.-ról 21.-ére virradó éjjel ismét befagy az öböl. Megkezdjük második telelésünket.

A második tél Gjøahavnban.

Eszkimó szomszédunk. — Szarvas-vadászat. — Influenza az eszkimók között. — Mr. Atangala. — Levél Norvégiába. — Karácsonyi lakoma.

Szeptember 21.-én eszkimók jelennek meg tanyánkon. Az első, aki visszatér hozzánk, Uglen és családja. Az utóbbi heteket több társával együtt a King William föld keleti partjain töltötte, a Peel Inlet mellett, ahol rénszarvasra vadászott és halászgatott. Társai és ő ériási mennyiségű lazacot fogott a Peel Inletbe ömlő patakban. Ennek a vidéknek az édes vizei talán a leg- gazdagabbak lazacfélékben az egész föld kerekiségén. Rénszarvast is látott seregestől. Huszat ejtett el belőlük. A combokat átengedi nekünk.

Uglen-től hallom, hogy a Wiik-domb lábánál egy eszkimó család telepedett le. Jégkunyhóban laknak. Minthogy még nem láttam ilyesfajta kunyhót, elmegyek Tomotkutu szomszéd meglátogatására. Kunyhója valóban érdekes. Négy derékszögű négyszögű fal, hatalmas jéglapokból, amelyeknek a hossza-széle egy méter, vastagsága 15 centiméter. Az egymás mellé rakott jég-lapok hézagai körös-körül havas jéggel betömődve. A falak fölé rénszarvasbőr van feszítve.

Megszemlélvén e szokatlan lakást, csatlakozom a ház gazdájához, aki halászni megy a Ristvedt-tóhoz.

Halász-szerszáma egy szigony, egy szarvasizomból való zsineg, a végén kis csontdarabokkal, és egy nagy kő, amelyet a fia cipel utána. A jég olyan átlátszó, hogy tisztán meg lehet látni a halakat és a fenék köveit. Tomotkutu kiválaszt egy helyet, a kővel betöri a jeget, aztán a léket késével kibővíti és beveti a horogot. A csillogó csontdarabok csodájára odacsábulnak a pisztrángok. Amikor a halak szigonyvetésnyire érnek, az eszkimó csodálatos ügyességgel megszigonyozza őket.

Néhány nappal Uglen-nel és Tomotkutu-val vadászni megyek a Schwatka-öbölbe, ahol egy sátrat hagytunk volt. Megérkezve a tanyahelyre, tizenkét rénszarvast fedeztünk fel a sikon legelészve.

Felőlük fúj a szél, de még se kerülnek puskacsőre. Akárhogy is, de megkíséreljük utolérni őket. Két társam elindul egyik irányban, míg én egyenesen a csorda felé tartok. Egy ideig előre csuszva, elérek néhány fűcsomót és ezek mögé lekuporodom. Ha tovább mennék, kockáztatnám, hogy elriasztom a vadat, sőt, hogy a társaim golyójába ütközöm. Az eszkimóknak fogalmuk sincs, milyen messze hordanak a tüzi fegyverek, tanácsos tehát lőtávolon kívül maradni.

Ezen közben a rénszarvasok mintegy parancszóra lefeküsznek. Ilyenformán úgy lehet órákat kell töltenem ebben a kényelmetlen helyzetben, mielőtt a ravaszt elhuzhatnám. A vadászszenvedély szent heve kétségtelenül hiányzik belőlem, mert nem találok benne a legkisebb gyönyörűséget, hogy így lessem a vad mozdulatait. Szerencsére ezuttal a várakozás nem nyult nagyon hosszúra. Egy öreg him fölemelkedik, egy másik követi példáját. Rövid idő alatt valamenyi fölkel és elkezd legelni. Az eszkimók hihetőleg folytatják az üldözést, de nem tudom fölfedezni őket.

Végül eldördül az első fegyver. A szarvascsordában nagy az izgalom. Zavarodottan, meglepetve tovaíramodnak. Második lövés. Erre megint más irányt

vesznek és egyenesen felém rohannak. Amikor már száz lépésre érnek, megkezdem a tüzelést és nem szüntetem meg, míg mind a tíz töltést ki nem lőttem. A gyorstüzelés eredménye jobb, mint remélni mertem. Két állat elesett, egy harmadikat lábán megsebesítettem. Az eszkimók mindazáltal alig-alig bírták a megsebesített rénszarvast utolérni és elejteni.

Október 15-én a többi vadászok visszatérnek. *Lund* és *Hansen* kilenc rénszarvast lőttek. Tetemeiket elrejtették, hogy később elszállítsák a hajóra. Rosszul tették. Amidőn egy szép napon érte mentek, a rejtkehely üres volt; ogluli eszkimók jártak arra és szépszerével elragadták a zsákmányt.

A sarkvidék levegője nem mentes a fertőző csirák-tól, mint ahogy gyakran állítják. A King William-föld eszkimói között minden ősszel influenza-járvány uralkodik. Egynémelyik olyan beteg, hogy tüdőbajtól félttem őket. Hogy a betegség járványos és ragályos, bizonyítja az, hogy minden bennszülött beleesett.

Hála elővigyázatosságunknak, a bajt nem hurcoltuk be a *Gjøá*-ra és közülünk senki sem betegedett meg. Az európai egészségügyi előírások értelmében az eszkimóknak kiadom a rendeletet, hogy a hajón nem szabad köpködniök. Kunyhójukban a bennszülöttek ugyszólván szünet nélkül fujják az orrukat és köpdősnek, ki merre lát. Nem volt könnyű őket rászorítani a rendelet figyelembevételére, de kénytelen-kelletlen mégis csak engedtek és lassankint sikerült elérnünk célunkat. Hogy mennyire félték az eszkimók attól, hogy kiesnek kegyeinkből, bizonyítja a következő eset. Egy este meglátogatott egy *Akla* nevű eszkimó, egy gyerekekkel. A gyerek meg lévén hülve, szüntelen krázkogott és köpdösött. Egy ideig csak türtem a dolgot, de végül is az izléstelen látványra „megkeményítettem szívemet“ és élénken rászóltam *Aklá*-ra, figyelmeztetve őt a szabályzat betartására. Szigoru arcomtól megré-

mülve az eszkimó tüstént lehajlott, a kezével összekaparta a köpetet a padlón és — lenyelte!!

November 20-án ebédnél ülünk, amikor egy idegen eszkimó érkezik, egészen másforma viseletben, mint a mi nedzsillijeink. A biztonság, amivel bemutatkozik, rávall a „nagyvilági“ emberre. Csodálkozásunk még csak növekedik, amikor angolul szólít meg:

— *Give me smoke* — szól oda nekünk, belépvén a kabinba.

Azonnal megkínáljuk pipával és dohánnyal. Finoman megtölti a pipát, aztán mégegyszer megnevezvén magát: *Mister Atangala* — szörnyű komolysággal teszi hozzá:

— Szabad kérdezni, kihez van szerencsém?

Hiába. Nem vagyunk többé gentlemanek! Meglepetésemben, mi tagadás, tökéletesen megfélelkeztem róla, mivel tartozik az ember uri látogatójának. Jól rosszul megkísérlem jóvátenni hibámat; könnyeden üdvözölvén *Mister Atangalát*, megmondom a nevemet, és aztán sorra bemutatom társaimat.

Vendégünk elbeszéli, hogy feleségével és tiz éves fiával három fehér embert vezetett a Hudsonöböltől a Coppermine folyóhoz és az ut folyamán hallotta, hogy hajó érkezett a King William földre; észak felé jött tehát vissza, hogy fölkeressen és hogy utána nézzen, nem lehetne-e valami „üzletet csinálni.“ — Néhány száz mérföldes kerülő, — de mit bánja azt egy eszkimó.

Mr. Atangala magatartása olyan, akár csak egy kiváló személyiségé. Csiszolt és előkelő. Dicsekszik, hogy írni is tud. Szaván fogjuk és kérjük, írja le a nevét egy papírlapra, a hajón való látogatása emlékére. A dolog nem megy egészen simán, de végre is, hosszas és fáradtságos munkával sikerül megrögzítenie nevének négy szótagját.

Atangala bálnavadász-hajón tette meg az utat a Hudsonöböltől Winnipeg-ig. Ezen az uton avattatott

be a civilizációba. Megismerkedett minden nevezetes találmánnyal, a vasuttal, telefonnal, villamosvilágítással és a — whiskyvel.

Ugy látszik ez az utóbbi ipartermék hagyhatta benne a legkedvezőbb emlékeket: megérkezése után első dolga volt eziránt érdeklődni.

Hiába dicsérem előtte a mértékletesség erényét és hiába fejtem ki, mily harcok folynak a szeszes italok ellen a civilizált népeknél, Atangala hallani se akar efféléről és whiskyt nem káphatván, — pálinkát kér. Ez a kérése épp oly kedvezőtlen fogadtatásban részesül, mint az első; látogatóknak meg kell elégednie a hajón időzése alatt a higienikus italokkal.

Két nagy hajó telet a *Fullerton*-fokon, beszél a Atangala. Ez a hír fontos; talán sikerül ezek útján hirt küldeni Norvégiába. Azonnal ajánlatot teszek vendégünknek, vigye el leveleinket a hajók kapitányainak. Látogatónk az ajánlatot elfogadja. Haladéktalanul hozzálatunk egész halom levél megírásához.

November 28-án indul a futár. Nem bizom teljesen Atangalában. Valami csalafintaságtól tartva, vele küldöm *Talurnakto*-t és ő rá bizom a leveles zsákot. Az események megmutatták, hogy — nem volt igazam. *Atangala*, akire gyanakodtam, elvégezte küldetését a legteljesebb odaadással, amelyért csak tiszteletet érdemel, ellenben bizalmi emberem, *Talurnakto*, utközben beleesett egy csábító szírén karjaiba.

Nem sokkal később megtudtuk, hogy egy szomszédos bennszülött telepen találkozott régi szerelmével és odább állott vele, hogy a szerelem berkeiben turbékoljon; a leveles-zsákot pedig, amelyre olyan büszke volt indulásakor, Atangalára hagyta.

Az idej karácsonyt, mint az előzőt is, vidáman ünnepeljük meg. Lakomát rendezünk a nap örömeire és lakoma után kiosztjuk az ajándékokat. Az eszkimók is résztvesznek multságunkban. Erre az alkalomra

egyikük, egy építőművész, három egymás melletti iglutt nagy diszteremmé egyesít, amelyben kényelmesen átengedhetik magukat szokásos szórakozásaiknak.

Január közepe felé a bennszülöttek egymás után elszállingóznak fókavadászatra. Ideje már, mert élelmiszereik fogyatékán vannak. Hogy hamarabb nem indulnak, ennek az volt az oka, — amennyire meg tudtam érteni, — hogy a hold állása nem volt kedvező ilyen vállalkozásra. Ezeknek az egyszerű embereknek a fölfogása szerint a Hold hatalmas istenség, amely életüket szabályozza.

Hogy a csillagok állása milyen befolyást gyakorol az eszkimókra, nemsokára újabb bizonyosságát tapasztaljuk. Asszonyok varrni jártak akkoriban a hajóra, és ezért a munkáért kaptak egy kis jutalmat, amelyet valamennyien kielégítőnek találtak. Egy szép napon a mi varrónőink sztrájkba léptek. Minden tőlünk telhetőt elköveltünk, hogy makacs vonakodásuktól eltérítsük őket. Hiába. Hiába ajánlunk jelentékeny fizetésemelést — ez se használ. Változatlanul megmaradnak elhatározásuk mellett. Végül megtudjuk, hogy idegenkedésük oka az volt, hogy leölték az év első fókáját, ettek belőle, és — ettől fogva *nem szabad dolgozniok*, csak a háztartásra viselhetnek gondot mindaddig, amíg a nap bizonyos magasságot el nem ér!

Indulás Gjøahavnból.

Tavaszi ébredése. — Eszkimók a Franklin expedicióról. — Atangala visszatér a Hudson-öbölből. — Levél az Arctic parancsnokától. — Leszereljük a mágnességi megfigyelőt. — Hansen és Ristvedt megérkezése. — VII. Haakon király földje. — Uszoda Gjøahavnban. — Tonnist fölavatjuk „kabluná”-nak. — Szabad az ut nyugat felé!

A hófelszín sivatagi egyformaságába állatnyomok arabeszkjei rajzolódnak, napról-napra sűrűbben. Egyik reggel hófajdok átvonulásának nyomait fedezzük fel, máskor megint lemming-nyomokat. A fehér hóabroszra, mint valami térképre rajzolódik rá a tavasz ébredése. Még néhány hét és elérkezik az indulás órája. Mostantól fogva készülünk ennek az esetnek az elkövetkező térére. A hajó fedélzete hó- és jégpleplétől megszabadult. Megnyitjuk a hajóüreg nyílásait, hogy a levegő szabadon hatoljon be mindenüvé.

Az eszkimókkal most már minden nehézség nélkül értetjük meg magunkat. Nem mintha megtanultuk volna nyelvüket. E tekintetben a környezetükben töltött két év multával sem jutottunk messzebb, mint az első nap. Kiviláglik ez abból, hogy, ha idegen bennszülöttekkel kerülünk szembe, — akik kívül élnek a gjøahavni kis telepen — nem értjük meg őket. A barátainkkal való érintkezésre kitaláltunk egy bizonyos esperanto-t, félig norvég, félig eszkimó nyelvet és ennek a segítségével

egészen jól megértjük egymást. Csak szakácsunk berzenkedik ez ellen a nyelvészeti ujtás ellen; ő makacsul csak az északi norvég nyelven beszél velük és az eszkimók őt sem értik kevésbbé, — inkább még jobban — mint minket a mi „világnyelvünkön.“

Amig mi utrakelésünk előkészületein dolgozunk, a kíváncsiság szüntelenül új és új bennszülött csoportokat csábít Gjöahavnba, hogy megbámulják a hajót és a benne elrejtett rendkívüli kincseket. Hogy kíváncsiságukat kielégítsék, nem riadnak vissza több száz kilométeres utazástól. Az új látogatókkal folytatott kereskedelmi műveletek mérsékeltek. Nagyobb részüknek nincs is semmi különös eladnivalója. Legfeljebb néhány fokabőr — ennyi az egész. Cserébe, nagy örömeikre, ócska vasakat és fadarabokat kapnak tőlünk.

Ezekben a csereügyletekben *Umiktuallo* roppant otthon van. Észrevéven, hogy kedvvel vásároljuk a jól megvarrott fokabőr-ruhákat, vesz belőlük barátaitól és eladja nekem, természetesen csinos hasznoskával. Egyébként furfangos fickó. A télen kapott tőlem ajánlédékba golyót és puskaport előltöltő puskájahoz. Mint hogy fivére Uglon kölcsönadta neki remington-fegyvert, arra kért engem, adjak neki ebbe való töltést, cserébe a másikkfajta municióért. Mi több, megígérte, hogy a lelövendő rénszarvasok combjait nekem engedi át, ami nem keveset jelent, lévén hogy kitűnő vadász. Ajánlatát elfogadom. Nos, egy szép nap beállít a hajóra és a világ legártatlanabb ábrázatával visszaadja nekem az előltöltőbe való golyókat. A puskaport azonban megtartja magának. Tartózkodom tőle, hogy bármi észrevételt tegyek. Elhozom neki a remington-töltényeket, leszámlálom elébe, kinyitok néhányat és kezdem kiöntögetni belőlük a puskaport. A jó ember hirtelen megfogja a kezemet.

— A golyók puska nélkül nem érnek semmit — magyarázza.

— Jól van barátom, de hát te nem csupán a golyó-

kat hoztad-e el nekem? Cserébe ime adok neked másokat az új puskádhhoz.

Látván, hogy cselfogása lelepleztetett, zavarba jő és elsomfordál, hogy elhozza a puskaport.

Most, hogy már élvezzük az eszkimók bizalmát, megkísérlem, hogy felvilágosítást kapjak a *Franklin*-expedíció tragédiájáról, amelynek az emléke bizonyára él még közöttük. Tudakozódásom mondhatni teljesen eredménytelen marad. Kitérnek a válasz elől. Csak egy *ogluli* volt hajlandó valamit beszélni. Elbeszélése meg-egyezett *Schwatka* huszonöt évvel korábbi adataival. A hajók egyike elvetődött az *Adelaide*-félszigetig. A Crozier-foktól délnyugatra fókavadászatban levő eszkimók egy nap rábukkantak és elhordtak belőle minden vasanyagot és fát, amit csak le tudtak szedni róla. A következő tavaszon a jégzajlás megindultával a hajó elsüllyedt. A második hajóról ezek a bennszülöttek nem tudnak semmit. Minden valószínűség szerint hajótörést szenvedett a *Royal Geographical Society* szigetek északi partjain. Ezekből az adatokból kitűnik, hogy az északnyugati átjáró egyetlen szakasza, amelyen még hajó nem haladt át, az, amely az említett szigetek és a *Cambridge*-öböl (*Victoria*-föld) között van, ahol *Collinson* telelt 1852-ben.

Április végére egyes foltokon a hó elolvadt már, május elsején a jég vastagsága nem több 1.80 méternél. Tavaly ebben az időszakban 3.80 méter volt. Április folyamán 2 centiméterrel csökkent a jég vastagsága; 1904-ben ugyanez idő alatt ellenkezőleg hizott a jég.

Hízelvek magamnak, hogy a kereskedelmi tárgyak használatára rákapattam az eszkimókat. Csere készletünk már ki volt merítve ekkoriban; minthogy erre a cikkekre épp oly szükségünk volt, mint a vert pénzre a civilizált országokban, elhatározom, hogy gyártatni fogok késeket a már fölöslegessé vált négy szép jégfűrész anyagából. De e pillanatban kovácsunk uton van. Késeken lerovandó fizetségemet utalvány-

nyal intézem: átadok hitelezömnek egy megfelelő számú késre szóló utalványt, amelyet a kovács visszatérte után két héten belül tartozom beváltani. Eleinte az eszkimók némi meglepetést tanusítottak a papírszelet látára, de nagyon hamar megértették a műveletet és ettől fogva értékpapirosaimat örömezt elfogadják.

Május 9.-e óta az utrakelés előkészületei nagyot haladtak. A fedélzet fölé feszített vitorlaváson tető egy részét levesszük; berakunk száz métermázsas balasztot. Mint emlékezhetünk, a „mágnességi villa“ építő anyagául szolgáló élelmiszeres ládák homokkal voltak megtöltve. Hogy újból hozzájussunk ezekhez, megkezdjük az állomás lebontását. Minden ládát gondosan kiürítünk, aztán újra megtöltjük őket konzervdobozokkal és berakjuk a hajóüregbe.

Ezenközben május 20.-án nagy esemény adja elő magát egyhangu életünkben. Nyugodt és békés nap után, a vacsorának is már utána, éppen le akarok feködni, amikor *Wiik* meteorológiai észleléséről jöve, eszkimók érkezését jelenti. A hír magában véve nem rendkívüli. Igen ám, de a jelzett számba sok kutya van fogva és sebes iramban közeledik. Ilyesmi nem szokásos a bennszülötteknél. Elküldöm hát *Talurnakto*-t, nézze meg az érkezőket. Küldöncöm nem jön vissza, én tehát lefekszem, abban a meggyőződésben, hogy néhány eszkimó-család készül letelepedni szomszédságunkban. Alig kerülök ágyba, gyors lépések zaja visszahangzik a fedélzeten és kevésre rá, valaki benyit fülkémbe.

— *Good morning, you give me smoke!* (Jó reggelt, adjon színivalót).

Atangala volt, futárunk, akit három hónapja, hogy a Hudson-öbölhöz küldtünk.

A posta, a postal! Erre a kiáltásra mindenki talpra szökik.

Emberünk átnyujt egy gondosan leforrasztott bádogskatulyát. Bizonyos, hogy nem lehetnek benne hazai

levelek, nekünk kedves lényektől, mindazáltal türelmetlenségünk határtalan. Lund forrasztólámpájával kiugrasztja a bádofedeleket és a kincs megjelenik mohó szemeink előtt. Az első levél, ami kezembe kerül, Moodie őrnagytól, a *Royal North-West Mounted Police* főnökétől, az *Arctic* hajó főparancsnokától való. Ez a hajó a német délsarki expedíció *Gauss* hajója, amelyet a canadai kormány megvásárolt a Hudson-öböl vizeiben való rendőri felügyelet céljaira. Ebben az évben a *Fullerton*-fokon telelt az amerikai *Era* bálnavadász-hajóval együtt.

Moodie őrnagy minden tőle telhető segítséget előzékenyen fölajánl arra az esetre, ha azokra a vizekre érkezném, ahol ő telel. Levelében az *Arctic* kapitánya igen hasznos felvilágosításokat nyújt az Amerika északnyugati partján járó bálnavadász-hajók mozgólatairól.

Nemsokára husz hónapja lesz, hogy el vagyunk zárva a világtól, nem csoda, ha lázas sietséggel futjuk át a lapokat. Éjjél után egy óráig belefeledkezünk olvasásukba.

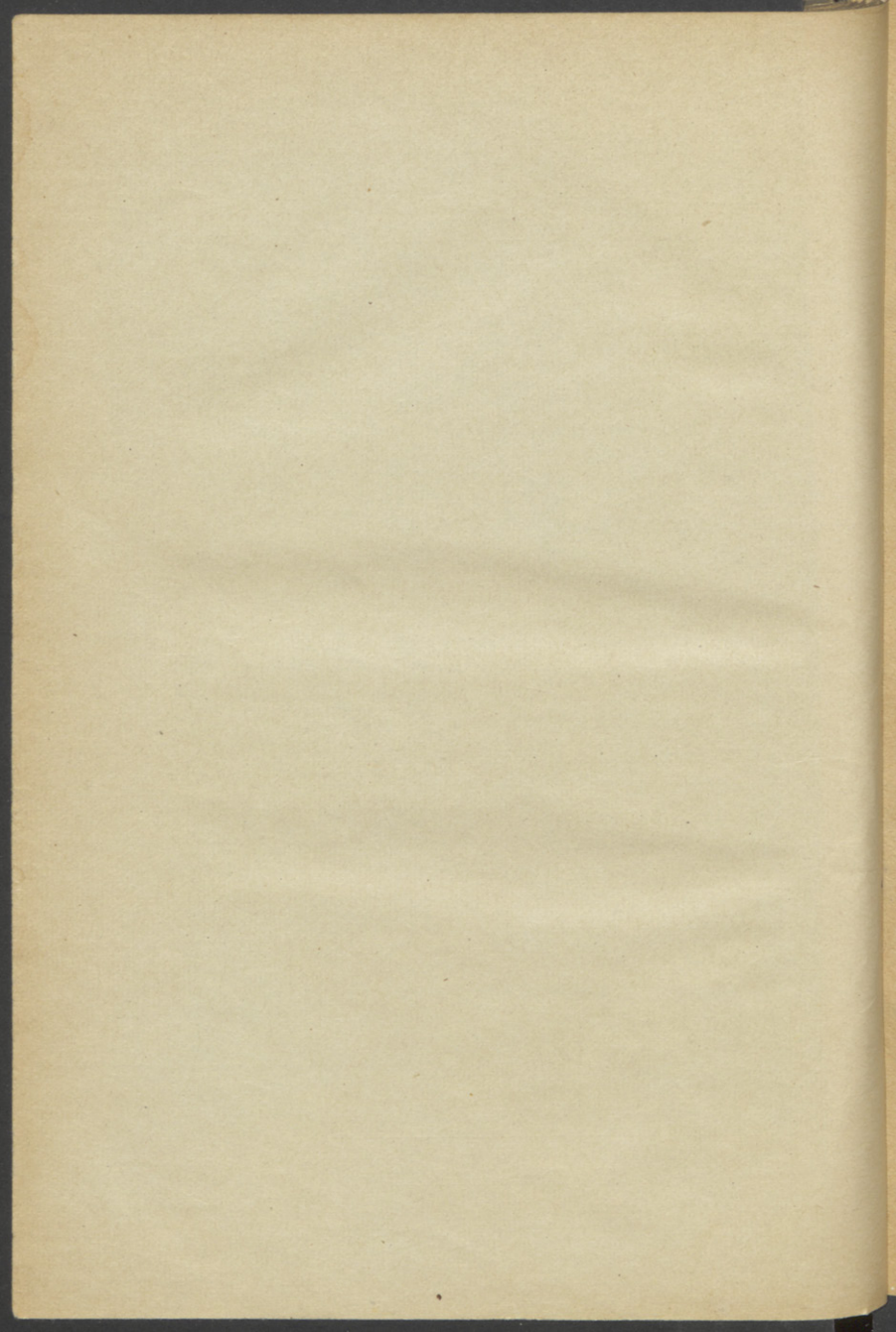
Gjöahavntól a Hudson-öböltekintélyes ut. Atangala minden nagyobb nehézség és említésre méltó baleset nélkül jutott el egészen a *Chesterfield Inlet* vidékéig, ahol családja él. Ezen a vidéken kezdett kifogyni az élelemből. Hozzáfogott a vadászathoz, hogy néhány pézsmatulkot lőjjön. Egyik ilyen vadászkirándulásán egy fölrobbanó töltés leszakította a mutató ujját. A baleset után családja rá akarta beszélni, maradjon ott velük, de ő nem engedte magát ápoltatni se, hanem azonnal, sebesülten, ahogy volt, folytatta útját a canadai posta felé.

Eredményes utjáért megjutalmazandó, adtam neki egy régi puskát, négyszáz töltéssel.

Három nappal később, május 23-án elindult ismét a Hudson-öböl felé, újabb levelezéssel, meg-

A *Gjøa* a King Point-on.

igérvén, hogy mindent el fog követni, hogy még a jégzajlás megindulása előtt elérje az *Arctic*-ot és átadja leveleinket.

Május végén a fókavadászat időszaka véget érvén, az eszkimók szokásuk szerint fölkerekednek és elvonulnak a szárazföld belsejébe.

Utjuk közben természetesen mind megállnak Gjøahavnban. Fölhasználok az alkalmat, hogy megjutalmazzam őket két télen keresztül tett jó szolgálataikért. Üres hordókból, üres ládákból és minden fölösleges ócskavasból tizenegy jókora rakást hordunk össze, meglehetősen egyformákat, és kiosztjuk a tizenegy eszkimó között, akikkel a legjobban meg voltunk elégedve. A jó embereknek szemük-szájuk eláll ennyi kincs láttára. *Talurnakto* különösen sugárzik az örömtől és egy nagytökés komolyságával sétálja körül vagyonát.

Junius elsején megállítjuk az önjelző műszereket. Tizenkilenc hónapig szakadatlanul működésben voltak. *Wiiik* ügyelt föl rájuk mindvégig, ugyyszólva minden segítség nélkül. A terhes feladatot annyi gonddal és lelkiismeretséggel látta el, amelyért soha se lehetek elég hódolattal.

A Föltámadás napját munkaszünettel ünnepezzük meg. Délután összehívom az eszkimó asszonyokat, hogy jutalmul üres konzervdobozokat osszak ki közöttük. Több száz dobozt rakunk halomba. A hőségüket érkezésük sorrendjében állítom a halom körül, azután adott jelre valamennyien rohamra indulnak. Arról van szó, ki kaparint meg többet az ócska dobozokból. Megannyi ritka fényűzési tárgy, amelyet olyan becsben tartanak, mint nálunk a drága ezüstneműt.

Ugyane napon érkezik egy család: férj, feleség és három fiu. A legidősebb, csinos arcu huszonöt éves fiatalember, mindkét lábára béna gyerekkora óta.

Szülei fókabőrön vonszolják magukkal. A beteg orra tetoválva van. Az egyetlen tetovált férfi, akit láttam. A szerencsétlen fiúról az a hiedelem járja, hogy ügyes varázsló. Szüleinek adok egy szánt, hogy könnyebben vihessék gyermeküket. Az ajándék ropz pant nagy örömet szerez. Hálából a beteg nekem ajándékozta méltóságának néhány jelvényét: egy rénszarvasbőrből készült koronát és egy szijat, amelyet a homloka körül viselt.

Junius 2-án lebontjuk a mágnességi megfigyelőt. Amikor Neumayer tanártól elbucsuztam Hamburgban, átadta nekem arcképét azzal a kérelemmel, helyezzem el amily közel csak lehet a mágneses sarkhoz. A Boothia Felix-föld partja felé 1904 tavaszán tett kirándulásom óta nem volt alkalmam megvalósítani a kitűnő fizikus óhajtását. Ha az eszkimók észreveszik, amint cairnt állítok, hogy benne elrejtsek valamit, bizonyosan felturják és megfosztják tartalmától. Most, hogy a megfigyelő állomást leszereltem, ennek az alapzatába sikerült észrevétlenül gödröt ásnom és elrejtennem benne az arcképet, cinkdobozban. A gödröt homokkal betemetve, föléje megfigyelőállomásunk helyének megjelölésére tumulus-t emeltem. Ha valaha újabb expedíció jő erre a vidékre újabb észlelések céljából, könnyen rátalálhat állomásunk helyére.

A berakodás befejeztével még egyszer szemlét tartunk hajónk felett és megvizsgáljuk a csónakokat. Friss és új színekben ragyogó hajónkat látva, senkise hinné, hogy egyenesen a jég közül jő, amelynek a fogságában két esztendő-t töltött.

Nem sokkal később egy bennszülött kunyhóban rábukkanok egy eszkimóra, aki éppen fókahus vágásával foglalkozik — a mi tulajdon késünkkel. Hogy került a mi ebédlői késünk az eszkimókhoz? Szigoruan felelősségre vonom, mire erősködik, hogy ártat

lan; a kést *Talurnakto*-tól kapta. Előkeritem *Talurnakto*-t, számon kérem tőle a kést. Nem jön zavarba: a jégen találta, mondja, a hajó közelében. A cselekmény nem valami főbenjáró ugyan, mindazáltal — példaadás okából — meg kell büntetnem. Egy hétig nem szabad a hajóra lépnie — hirdetem ki az ítéletet. A büntetés lejártával *Talurnakto* megjelenik, mosolyogva, sugárzó arccal, mintha mi sem történt volna.

Junius 24-*e*! A nyár ünnepe! Mi reánk kétszeresen örvendetes ünnep. Estefelé *Lund*, aki szolgálatban van, jelenti, hogy jön *Hansen* hadnagy és *Ristvedt*. Társaink több, mint harmadfél hónapja, hogy utra keltek a *Victoria*-földjére. A tervezettnél hosszabbra nyúló távolmaradásuk már nyugtalanított. A két utas élénk menetben közeledik, jeléül, hogy „formában” vannak. Visszatérésük megünneplésére felvonjuk a lobogót és gazdag lakomát rendezünk.

Expedíciójuk eredményei kitünőek. Nagy területen térképezték a partokat, amelyeket *Norvégia* uralkodójáról, VII. *Haakon*-ról neveztek el. A *Viktoria*-szorosban pedig fölfedeztek egy kis sziget-csoportot.

... Junius vége felé a hőmérsék aránylag magas. A part mentén kezd engedni a jég. A talaj csaknem teljesen hómentes már. A szunyogok megérkeztek. Ha így tartja magát az idő, kedvező hajózási évadra számíthatunk, akár csak 1903-ban.

Julius közepén levettem az eszkimó ruhát, amelyet husz hónapja viselek; európai ruhába öltözöm. Ezekben a szélességeken, ha télen a rénszarvasbőr viselet a legcélszerűbb, viszont nyáron a gyapju és a fókabőr megfelelőbb, mert a rénszarvasbőr nem tűri az esőt. A nagy hidegekben bő rénszarvas- vagy farkasbőr-övet viselek. A jövő sarkutazóinak éppannyira ajánlhatom ezt, mint lábbelinket. Lábszárunkat a norvégül *sennegraes*-nek nevezett fűvel burkoljuk be és föléje rénszarvasbőrből való rövid ha-

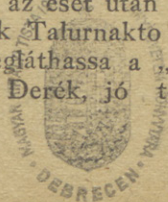
risnyát huzunk, bundás oldalával befelé fordítva. Mindezek fölé huzott rénszarvasbőr csizmánkat pedig a prémjével kifelé viseljük. Ezzel a fölszereléssel minden eshetőség ellen védve vagyunk.

Julius végén megnyilik az uszoda Gjöahavnban. Egy tóban fürdünk, amikor csak az időjárás engedi. A víz hőmérséklete igen kellemes, tizenöt fok; megjárja sarkvidéken.

Talurnakto régóta megígérte, hogy velünk tart a Bering-szoros felé és talán egészen hazáig velünk marad. Büszke rá, hogy őt választottuk kíséronkül; nagy személyiségnek tekinti magát és fajbelieivel szemben megvető magatartást tanusít, olyannyira, hogy sokan már-már nem is tekintik közülök valónak.

Amily mértékben közeledik azonban az indulás, Talurnakto annál szomorubb és álmodozóbbá válik, — ő, aki idáig maga volt a megtestesült vidámság. Egy nap komor gondolataiba merülten, könnyekre fakadva találok hajószobámban. Gyengéden tudakolom tőle, miért sir. Csak zokog és szepeg, de válaszából mit se tudok megérteni. Végül erőt vesz magán és bevallja titkát, hogy nem akar velünk jönni a fehérek országába. Bizonyosan megölnék őt ott . . . Megkísérlem megnyugtani. Hiábavaló igyekezet. Aggodalmi igazolásául rá mutat a képes ujságokra, amelyek tele vannak a búr háboru képeivel. Ezek a képek meggyőzték őt, hogy a művelt nemzetek háboruban örlik le életüket; nem hajlandó a lábát betenni egy olyan országba, ahol az ember minden pillanatban ki van téve valami alattomos golyónak. Csak akkor nyugszik meg, és tér vissza régi jó kedélye, amikor megtudja, hogy itt maradhat.

Néhány napra az eset után egy Tonnis nevű fiatal eszkimó vállalkozik Talurnakto helyettesítésére. Ég a vágtyól, hogy megláthassa a „dél országát“ — beszéli lelkesedve. Derék, jó természetű fiu; aján-

latát tehát elfogadjuk. Az új munkatárs besorozása eseményszámba megy egyhangú életünkben. A rangemelésnek, amely egy szerény fókavadászból *kablunát* (fehér embert) farag, velejárója, hogy a fölavatandó személyiség alapos tisztogatáson menjen keresztül. *Wiik* hajtja végre lelkiismeretesen ezt a műveletet. *Tonnis* barátunk annak rendje és módja szerint többszörös fürdőn bocsáttatik keresztül. Ezek után lenyirjuk a haját és tetőtől-talpig behintjük rovarporral. Illőképpen lecsutakoljuk és amikor már hihetőleg megszabadult a benne lakozó tömérdek elősdtől, inget adunk rája, gyapjumellényt és lábravalót, mindent szép tisztát. *Tonnis* erre abban a hitben, hogy már készen van a toilette-je, haladéktalanul elébem akar járulni, hogy bemutassa magát. *Wiik* nek sehogyan sem sikerül megértetni vele, hogy a *kablunak* nem szokták magukat nyilvánosan ilyen lenge ruházatban mutogatni. A nadrág és mellény szegény eszkimónk minden örömét megrontotta. Egy csapásra — *kabluna* lett belőle.

Napról-napra jobban és jobban fölenged a jég. A parti vizeit kibővül, olyannyira, hogy *Hansen* hadnagy csónakon eljut egészen a Pfeffer-folyó torolatáig, Gjöahavntól negyven kilométerre.

Julius 28-án a horgonyzóhely a jégtől egészen fölszabadul. A Simpson-szoros jége kékes színt ölt, jeleül annak, hogy rövidesen várható a jég megindulása. Egy jó szélroham ezt az egész jégkérget mindenestől egy csapásra elhordaná. Nap mint nap ragyogó, a szó szoros értelmében égető verőfény; hála ennek a lanyha időjárásnak, a bennünket még fogvatartó jég vastagsága rohamosan csökken. A hó vége felé azonban a szép idő véget ér. Julius 31-én éjjel heves északkeleti szél kerekedik; a talajt fehéren lepi el a dara.

... Egy idő óta nem mondom, hogy éppen nyugtalanok, de elfogódottak vagyunk. A nyár nagyobb ré-

sze elmúlt és a *Simpson*-szorost borító jég oly szilárd, akárcsak télen. Seholy a legkisebb szakadás! Ebben az évszakban az éj már néhány órán át sötét, következésképpen mennél tovább késik megszabadulásunk, annál veszedelmesebbé válik a hajózás ezekben a keskeny vizekben. Aggodalommal lessük-várjuk, milyen hatása lesz az északkeleti szélrohamoknak. Eltelik néhány óra — megjelenik az első szabad vizek és végre, végre az egész jégtömeg megmozdul dél felé!

Teljesen készen vagyunk az indulásra, kivéve, hogy a meteorológiai műszerek és a kutyák nincsenek még a hajón. Ezeket néhány perc alatt berakhatjuk, egyébként pedig minden készen. A hajó belseje tele tudományos gyűjteményekkel. A hajóüreg szája közelében vannak a legértékesebb ládák, mindenekfelett a Gjöahavni tartózkodásunk két éve alatt végrehajtott észlelések minden eredményét magában foglaló két vasláda. A ládák vizállóak és úgy vannak szerkesztve, hogy a víz színén fönnmaradjanak; tengerbe dobhatók, anélkül, hogy a tartalmuk átnedvesednék. A ládák nagyobb részén rajta van a hajó neve: *Gjøa*. Ha az expedíció mindenestől odavész, a ládák esetleg még mindig megmenekülnek a pusztulástól.

Az értékesebb ládák mellett vannak elraktározva a két hétre való élelmiszert, töltenyt, a légszükségesebb tábori felszereléseket tartalmazó kisebb ládák és azok a vízhatlan vászonzsákok, amelyek ruházati cikkeinket rejtik magukban. Hajótörés esetén mindezek a dolgok szempillantás alatt kirakhatók és megmenthetők. A ladikokat és kajakokat gondosan megvizsgáljuk. Semmi lehető elővigyázatosságot el nem hanyagolunk a netalán bennünket érhető baleset következményeinek enyhítésére.

Gjöahavntól nyugatra csak tapogatózva hatolhatunk előre a vizalatti padokkal eltorlaszolt tengerben. Három mélységmérő szalagot csináltatok és egy ön-

jelző készüléket. A belső szolgálatot jó előre a következőképpen szabályoztam. A két gépész felváltva kerül szolgálatba. A fedélzetre beosztott négy ember közül hárman állandóan ügyeletesek, a negyedik pihen. Hála a közöttünk uralkodó összhangnak és egyetértésnek, ezt a valósággal tulfeszítő munkabeosztást nemcsak jó szívvvel, de örömet fogadják. Mindegyikünknek csak egy gondolata van: a közös vállalkozás sikerét biztosítani.

Elkövetkezett ime augusztus és a jég még mindig szilárd. Napjában többször fölmászom egy szomszédos domb tetejébe, amelyről messze kilátás nyílik nyugat felé. Mindig ugyanaz a csüggesztő helyzet!

Végül, augusztus 12-én újból élénk északi szél támad. Ha egyáltalán ki tudjuk vágni magunkat, az csak ma lehet. Reggel elmegyünk, hogy megvizsgáljuk a tengert egy kis halom csúcsáról. A jelenségek kedvezőbbek. Széles szabad vizeitükör nyílik a King William föld mentén. Várjunk még, lehet hogy néhány óra alatt tisztul a helyzet. Délután négykor újra fenn vagyunk megfigyelő helyünkön. Szabad víz mindenfelől!

Elhatározásom kész: hajnalban három órakor elvitorlázunk.

Mielőtt folytatnám az amerikai sarki szigetengeren keresztül való hajózásunk történetét, átadom a szót az én kedves munkatársamnak, *Hansen* hadnagynak, hadd beszélje el ő rövid foglatban a Victoria földjére tett expedíciójának eseményeit.

A Haakon-király földjén.*)

Bucsulakoma. — Ahol a Franklin-expedíció áldozatai nyugosznak. — Szarvas-vadászat. — Jegesmedvék fel-dulták a raktárt. — A kiilnermiun eszkimók között. -- Fóka-vadászat. — Medve-pecsenye. — Élelmiszer állomás. — Haakon király földje. — A Nansen-fokon. — Térképezés. — Vissza a Gjőára.

Egyetlen utitárssal, *Ristvedt*-tel kelek utra két szá-non, összesen 113 kilogramm élelemmel. Szánjainkat hat-hat kutya huzza. Napjára és fejenkint 800 gramm eleséget számítva, készletünk több mint két hónapra lesz elegendő. A napi élelemadag így oszlik meg: 30 gramm margarin, 200 gramm csokoládé, 300 g kétszer-sült, 200 g pemikán, 25 g szárított főzelék, 25 g szári-tott borsó, 5 g aszalt áfonya, 5 g kávé, 5 g cukor, 5 g só és bors. A *Crozier*-fokon a mult nyáron (1904-ben) élelmiszer-raktárt állítottunk, és pedig hátrahagyunk 100 kilogramm zsír- és szárított hal keveréket és 130 kilogramm pemikánt, utóbbit a kutyák számára. Ha érintetlenül maradt, becses tartalékra lelünk benne.

Gjőahavntól a *Crozier*-foknak, onnan a *Crozier*-foktól nyugatra elterülő szigettenger és a *Victoria*-föld felé vesszük utunkat. Expedíciónk főfeladata e mindedig tökéletesen ismeretlen nagy sziget északi partjának kikutatása. A megteendő távolság légvonal-ban 1600 kilométer, legkevesebb két havi utazás.

*) Ezt a fejezetet Godfred Hansen hadnagy írta.

1905 április elsején, az indulásra kitüzött nap vihszerű szél dühöng és sűrű köd ereszkedik. Alig látni néhány lépésnyire. Örültség lenne ilyen időben utra kelni. Másnap friss déli szél; az ég még ködös. A hőmérő csak négy fokot jelez a fagypont alatt. Amennyire meg vagyunk edzve a sarki éghajlat szigorúságához, ez a hőmérséklet szinte melegnek tetszik. El is határozzuk tehát, hogy utnak indulunk.

Indulás előtt *Lindström* kitünő villásreggelit készít, pompás, illatos kávé és rénszarvas-beefsteak-et. Bármily nagy legyen is a mohósága és tudomány-szomja, soha kutató nem hagyja el sajnálkozás nélkül kényelmes tanyáját, amit a hajó nyújt neki. Eszébe jut ilyenkor, amit odahagyni készül, és amit hosszú ideig nélkülözni fog; észébe jut a jó fekvőhely, a puha párna, a duruzsoló kályha, a derüs világot árasztó lámpa...

A szánok tegnap óta készen. Az enyémnek a terhelése 230, *Ristvedt*-é 206 kilogramm. A reggeli után tehát indulás!

Első napi menetünk rövid: 17.5 km. Akárhogy is, a tanyahelyre érve csunyául ki vagyunk állva. Nehéz sor ez, szakadatlanul futni a kutyák előtt, ösztökélni és vezetni őket a lágy hóban vagy az érdes jégen, — egy szóval mindig talpon lenni, készen rá, hogy a nehéz helyeken a kutyáknak segítségére siessünk. A felszín állapota legfeljebb ha percekre engedi meg, hogy fölkuporodjunk a szánra és megpihenjünk.

Április 4. — Megkerüljük a *C. F. Hall* fokot, amelynek a földjében a Franklin-expedíció áldozatai nyugosznak.

Tíz nappal később a *Crozier-fok* vidékén rénszarvas bukkanik föl a távolban. Azonnal megállítjuk a kutyákat; ha észrevennék a vadat, ugatásukkal egykettőre megszalasztanák. *Ristvedt* ügyesebb, mint én; nem lévén elvesztegetni való puskaporunk, átenged-

dem neki a lövés dicsőségét, magamnak tartva fenn a kutyafogat felügyeletének jóval szerényebb feladatát. Ez a felvigyázás azonban a legkevésbé sem *sinecura*, kivált mikor az állatok megszimatolják, miről van szó. Valóságos harcot kell folytatni velük és csak a legnagyobb erőfeszítések árán sikerül a megugró állatokat féken tartani.

A rénszarvas sík területen legelészett, amelyen hiányzik a legkisebb rejtekhely a vadász számára. Ristvedt az eszkimók csel fogásához folyamodik; nagy kerülőt tesz, oly módon, hogy a napot a hátába kapja, azután egyenesen előre tart, az állat felé. Lelapultan, csak térdét hajlítva, mászik előre. Ez a hadi taktika lehetővé teszi az eszkimóknak, hogy megközelítsék a vadat és leterítsék nyilaikkal.

Mielőtt puskacsőre kaphatná, Ristvedtnek néhány száz méternyit kell előre csusznia. A lég nyugodt, nem kell félnie, hogy a vad megorrontsa a dolgot. Egyszer csak a rénszarvas fölkapja a fejét és figyelmesen vizsgálgatja Ristvedt testének fekete tömegét. Mint ha csak kérdezné: hát ez mi lehet? Ennek a szokatlan négy lábunak olyanforma alakja van, mint neki. Elvaskitva a naptól, nem tudja fölismerni. Nyilván rénszarvas lehet; táplálékot keresve a havat kapirgálja, hogy kiszabadítson magának néhány fűszálat. Egy perccel később lövés dörren. A kutyák azon nyomban felütik fejüket; füleiket hegyezve megfeszítik nyakukat, orrlyukaik kitágulnak. Alig van időm felszökkenni az egyik szánra, már visznek, ragadnak abba az irányba, amerről a lövést hallották. Ristvedt leterítette a vadat. Amikor megérkezem a tetthelyre, a kutyák olyannyira föl vannak izgatva, hogy csak végső erőmegfeszítéssel lehet lebirni őket és helybenmaradásra kényszeríteni.

Fölrajuk zsákmányunkat. Messzelátónkat gondosan végigjártatjuk a láthatáron. Csakugyan: fölbuk-

kan a második rénszarvas. Társam tüstént elindul utána; a szerencse kedvez neki, azt is elejti. Két rénszarvas — igazi főnyeremény nekünk és a kutyáinknak.

Ezek után a Crozier-foktól délre elterülő öböl — a „kevésbé mély viz öble“ — felé vesszük utunkat.

Egyszerre csak az egyik kutya fölkapja a fejét és morogva elkezd szimatolni. Valami vadnak kell lennie a közelben. Kisvártatva elszalad, ugyanakkor két társa kezd nyugtalankodni. Nyomban a látcső után nyúlunk és megvizsgáljuk a környéket. A kutyák nem tévedtek. Egy dombháton előttünk két rénszarvas sétál békességesen. Még messzire vannak és a szél onnan fú, ennél fogva egyenesen feléjük irányítjuk szánjainkat. Ilyen körülmények között ugyancsak nem kell ám biztatni a jóságot; iramodik, mint a szél. A helyzet nem kedvező; az ellenség domináló helyet foglalt el. Szerencsére a rénszarvasok nagyon kíváncsiak; észrevévén a hóból kiváló fekete foltokat, leszállnak a dombtetőről és megindulnak felénk. Ristvedtnek nem akadt más dolga, mint várnia, míg lőtávvolba kerülnek. Lövés dörren és az egyik állat mereven elbukik. A másik, ahelyett, hogy menekülne, még mindig felénk tart. Társa mozdulatlanul fekszik a havon — nincs veszély, gondolja magában. Második lövés — az állat ugrik egyet és vágatva eliramlik. Fut ötven métert, fut száz métert, aztán nehézkesen összerogyik. Ez is megvan. A szerencsés vadászat után szaporán haladunk tovább a Crozier-fok felé. Keserves csalódás váraozik ránk. A medvék teljesen földúlták a Crozier-fokon elhelyezett eleségraktárunkat. Hogy lehet ez, hiszen a depó szilárdan épült! A cink-ládákat a falak közé helyeztük volt el, és a falak olyan hatalmas íégtömbökből voltak rakva, hogy két erős embernek minden erejét meg kellett feszítenie, hogy elmozdítsa; és még hozzá a tetejébe vaskos köveket raktunk, amelyeket éppen csak hogy meg tudtunk emelni. A

medvék alaposan elbántak ezzel a ciklops-épitmény-nyel. Nagybecsü készleteinkből nem maradt egyéb egy bádoglemeznél, az is összehajtogatva papiroslap módjára.

Másnap, április 15.-én pihenő a rénszarvasok föl- darabolása, a szánok átterhelése és ruháink megszá- rogatása céljából. Ebben az évszakban a fókabőr-ru- hák nagyon hamar átnedvesednek, belülről az izzad- ság, kívülről a rátapadó hótól. A szánok terhének könnyítése okából egy kis rénszarvas hust és petró- leumot hátrahagyunk. Elássuk egy gödörbe, távol a parttól. A medvék rendesen nem mennek messzire a jégperemtől, remélhető tehát, hogy rejtekhelyünk ga- rázdálkodásuk elől védve marad.

Április 16.-ától május 4.-éig utinaplóm váltakozva számol be rossz időről, viharról és tiszta időről. Az összeálló jég turolásokat alkot; a könnyű menetből veszedelmes torna válik. Rendületlenül megyünk to- vább célunk felé.

Május 4. — Kezdetben a hó kedvező. Mindketten szánjaink mellett lépegetünk, sőt egyszer-egyszer föl is kapaszkodunk reá.

A kutyák, ahelyett, hogy egyenesen igyekeznének a legközelebbi szárazföld felé, amerre hajtjuk őket, állandóan kitérnek jobbkéz felé; északnyugatnak sze- retnének vinni. Nemsokára megeljük a magyará- zatát nyakasságuknak: a távolban mozgó fekete pontok mutatkoznak a jégmezőn. Mi lehet ez vajjon? Megdobog a szívem. Ha élőlény tartózkodik ebben a jégsivatagban, bármiféle is, megnyílik a lehetősége a legfontosabb fölfedezéseknek. Azonnal a messzelátó- hoz kapok. Csakugyan egy csoport eszkimó elvonuló- ban fókavadászatra. Csodálatos szimatjukkal a ku- tyák megéreztek őket, mielőtt mi még bármit is lát- hattunk volna belőlük.

Azonnal elindulunk feléjük. Az eszkimók felénk

tartanak. Négy-öttszáz méterre érvén, megállanak. Mi hasonlóképpen. Sivatagokban, ahol az erősebb joga uralkodik, tanácsos készen lenni minden eshetőségre. A szánokat oldalt fordítjuk, hogy védelmet nyujtsanak és mögöttük, mint valami fedezékben, elhelyezkedik *Ristvedt*, töltött puskával. Én parlamentaireként előre megyek, föltartott kezekkel, hogy lássák, nincsen nálam fegyver. Csakhamar elindul egy eszékimó is. Szembe jő velem utánozva kézmozdulatomat, ugyancsak hogy mutassa békés szándékait. Hangtávolba érve „ellenfelem“ valami zagyva nyelven ilyenforma kiáltást hallat: *Kiilnermiun innuit*. Törzsének a neve lehetett. Válaszoló nek, hogy mi *kablunák* (fehérek) vagyunk. Egymás karjaiba borulunk és a bennszülöttek udvariassági törvényei szerint összedörgöljük az arcunkat. A barátság meg van pecsételve. Az együtt töltött két napon testvérként bánt velem. Attól fogva, hogy a *kabluna* szót hallotta tőlem, meg volt győződve róla, hogy tudok a nyelvén és nem szünt meg szórakoztatni, jóllehet egy szót se érttem beszédéből.

Látván parlamentairejeik béketárgyalásának nyilvánvaló sikerét, a „csapatok“ maguktól megindulnak egymás üdvözlésére. Végehossza nincs az arcdörgölésnek. Általános örömrivalgás élénk taglejtéssel kísérvé.

Együtt tartunk már most új barátaink tanyahelye felé, amely jó néhány kilométerre van ide. Társaink kutyafalkáját befogjuk erősítésül s így gyors iramban haladunk. A tanya közelében bennszülöttekkel találkozunk. Újabb ölelkezések. Meghívásukat, hogy az ő igluikban töltsük az éjt, elhárítjuk. Így nyár felé már ezek a hókunyhók nem igen kellemesek behorpadt tetőzetükkel és átnedvesedett, átázott falaikkal. A sátornak elsőbbséget adok.

A nép kíváncsian bámulja meg a sátor felállítá-

sát. Régen nem volt már részük ilyen látványosságban. Szemmelláthatólag roppantul szeretnék közlő szemügyre venni, mit rejtegethetnek szánjaink. Szerencsére egyik félelmetes kutyánk szemfülesen őrizi rakományunk rendkívüli kincseit.

A tábor mintegy féltucat kunyhót számlál, husz-harminc lakóval. Az iglők egy része üresen áll; egyes családok elköltöztek már az északabbra fekvő *Admiralty*-szigetekre, ha ugyan jól értettük meg magyarázataikat, hogy az együttélő törzs teljes létszáma kétakkora. Kis töredéke ez csupán a *kiilnermiun*-eszkimók tekintélyes törzsének, amely az utóbbi télen az *Albert Edward* öbölben járt fókavadászatra.

Heten haltak meg közülük ebben az évszakban. Tüdőbajnak estek áldozatul, ahogy ezt egyik eszkimó megértette velünk, mellét veregetvén, köhécselve.

Ezek a bennszülöttek még kezdetlegesebbek, mint a nedzsillik. Ijaik azonban jobbak, jeléül, hogy könnyebben jutnak fához. Viselötük is eltér a Gjöahavn környékén letelepedett eszkimókéétól.

Egy kis zsebkésért vásárolok egy fókát, amelyet az egyik bennszülött éppen akkor fogott. Hasonlóképpen szerzek jókora mennyiségű fókaszalonnát a kutyák számára. A közös megegyezéssel megállapított csereérték egy 8 centiméteres szög egy-egy negyed fókáért. A vásár befejeztével ráadásul egy vésőt ajándékozok üzletfelemnek. Ez az ajándék betetőzi örömét. Elégültségében a többiek is résztvesznek, mind büszkének rá, hogy törzsükhöz számíthatják egy ily csodálatos szerszám boldog tulajdonosát.

Vacsorára fókahus volt és fókaszalonna. Máskor is ettem már fókapecsenyét, de első eset, hogy a bennszülöttek módjára elkészítve ettem. Akár hiszik, akár nem, a fogás kitünő volt. A friss fókaszalonna vetekedik a disznószalonnával, bár kevésbé zsiros.

Másnap még az eszkimók körében maradunk, hogy

kutyáinknak pihenőt adjunk és szétosszuk a szalonnakészletet az üres konzerves dobozokban. Hat hétre való eleségünk van. Nagyobb mennyiséget nem bíránk szállítani. Az éjszakát nyugodtan töltjük, a jóleső tudatban, hogy az Albert Edward-öböl szilárdan be van fagyva.

Május 6. — Bucsut veszünk barátainktól. Hogy megháláljuk csekély szolgálataikat, egy ollót, egy kést, néhány tüt és üveggyöngyöt adunk nekik. El vannak ragadtatva: sohasem láttak még ekkora gazdagságot és sohasem fogják elfeledni a szerencsét, amely hozzájutatta őket ezekhez a kincsekhez.

Május 7. — Utban az *Adelaide*-fok felé. Idestova egy hónapja, hogy a jégmezőn vándorlunk és nem látunk egyebet jégsivatagnál. Igyekszünk is, hogy elérjük a partot és megmászunk valami dombot, amelynek a tetejéről messzeterjedő kilátásban gyönyörködünk.

A fok déli lejtőjén a táj szinte nyáriasan hat. Az elszáradt füvel borított hómentes foltok, bár ez a föld még mélyen át van fagyva, a hó egyformaságához szokott szemünkben a melegség és termékenység benyomását kelti. Minden csak viszonylagos ezen a világon.

Május 8. — Déltájban fekete pontok tűnnek szemünkbe. Látcsövön vizsgálva mozdulatlanoknak látszanak. Alighanem sziklák... ha ugyan nem egyebek. Itt északon és kivált ebben az évszakban az ember szünetlenül áldozata a legmeglepőbb optikai csalódásoknak.

Kibujik a nap. Azonnal megállunk, hogy megfigyelést tehessenek. Mialatt beállítom a teodolitot, *Ristvedt* messzelátóval vizsgálgatja a fekete pontokat. Szenvedgő fókák! Ezek a kétlakiak csak félszemmel aluszhatnak. Minden félperçben fölütik a fejüket, kémlelik a láthatárt, hogy megnyugtassák magukat, hogy nincs semmi gyanus a közelben; aztán visszaesnek előbbi mozdulatlanságukba, hogy kisvártatva megint előlről

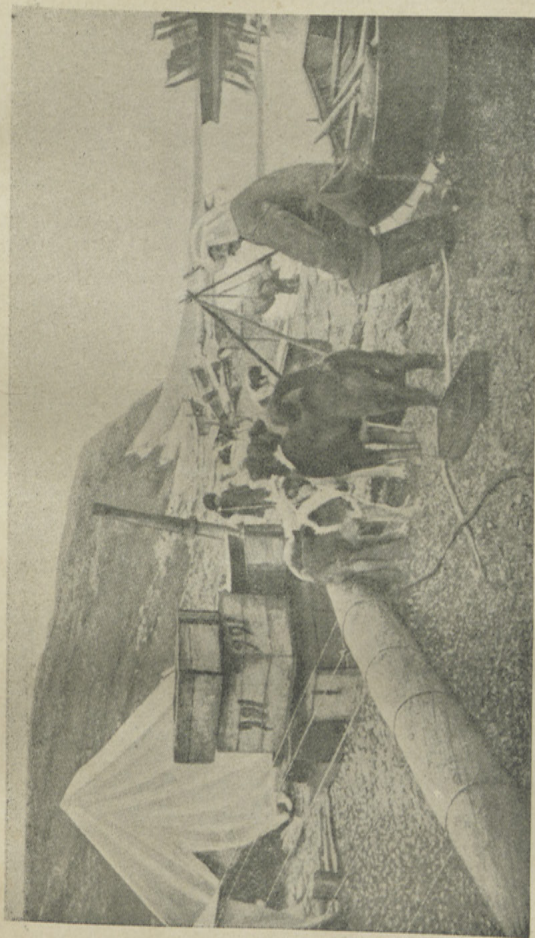
kezdjék. Az ilyenyre bizalmatlan vadat nem könnyű terítékre kapni. A közeledésre ki kell használni a pilálanatot, amikor az állat feje nyugszik; mihelyt megmozdul az ember, elbuvik a fóka a jégtömbök közt. Amíg a fóka orra a levegőben van, nem szabad mocsnanni sem, különben szempillantás alatt eltűnik. A nehézkes és ügyetlennek látszó állat hihetetlenül fürge és gyorsmozgású. Habár a terepviszonyok kedvezőtlenek, *Ristvedt* megkísérli, hogy elérje a fókákat.

A szánokat megfékezem és a legizgékonyabb kutyákat megkötözöm, hogy ne ugorhassanak el a vadász nyomában, aztán folytatom megfigyelésemet. Egyszerre, miközben éppen a nap állását készülök meghatározni, föltaszit egy rettenetes lökés. Teodolit és háromláb a hóba gurul. A kutyák, meghallván egy távoli lövés zaját, minden elővigyázatosságom ellenére előre rontottak és ugrásukban feldöntöttek. Azonnal üldözésükre sietek. Nehéz hajsza és küzdelem után a szánok feldöntése árán, sikerül végre a kutyákat megjuhászitanom. Ezek után hozzá fogok megint a megfigyeléshez. Merő szerencse, hogy a műszer puha hóba esett és a legkisebb sérülés se érte. Befejezván fölvételeimet, csatlakozom *Ristvedt*hez, aki ekkorra már el ejtett egy hatalmas fókát. Tekintélyes élelmiszer gyarapodás — a fóka 205 centiméter hosszú; kerülete két méter.

A Victoria föld északi partjára a legrövidebb ut — *Rae* térképe szerint — az *Albert Edward* öböl szűk északi öblén keresztül vezet. Ennek az összeszűkülő öbölnek a felkutatása tehát most legelső feladatunk.

Izgalmas vadász-élményünk után nem könnyű megint haladásra bírni a kutyákat. Nem képesek megérteni, hogy lehet elhagyni ezt a vidéket, ahol olyan sok szép fóka van és olyan pompás lakmározás kínálkozik. Tisztára olyan az észjárásuk, mint az eszkimóké, ami egyébként természetes.

Lassan-lassan a jégmezőt ellepő párázat fölött föl-

Tanyank King Point-on.

tünedezik a part. Végre mást is látunk, mint az örökös jeget, amelyen hosszú hetek óta utazunk. A tájkép tulajdonképp nem valami festői. Hegyek nincsenek. A térszínhullámok legfeljebb száz méter magasságot érnek el — de mily nagyszerűeknek tünnek fel mégis a fásztó egyformaság után, amit magunk mögött hagytunk.

Egy szűk bejáraton keresztül, amely balra van attól, amelyen haladni szándékoztunk, kibogozhatatlan térszínre jutunk. Ristvedt megmászik egy halmot, hogy tájékozódjunk; sikerül is átjárót fedeznie fel. Ennek a kilátóhelynek a magasságából lehet csak jól fölismerni a szárazföld és a tenger határát. Határozott parti jégperem árulja el ezt, amelynek alsó széle a dagály hullámjárása következtében letöredezett.

Május 10. — Ötven kilogramm fókahúst helyezünk el. A kutyáknak szánjuk ezt tartalékul visszatérő utunkra. Mi lesz belőlünk, ha a jégzajlás korábban bekövetkezik, még mielőtt elérnők a Gjőát. Ne törjük ezen a fejünket most, amikor erélyes előnyomásunk földfedezésekben oly szép eredményeket ígér. Jobb lesz, ha előbb végrehajtjuk a kutatást s csak azután kezdünk aggályoskodni *hogyan* mászunk ki a bajból, ha már benne leszünk.

Május 13. — Havasi fajt jelenik meg a sátor közelében. A madárhang tavaszias hatását ugyancsak lerontja a vakító hóföregtet, mihelyt orrunkat kidugjuk. Akárhogy is, utra kelünk. Térszín-hullámokon hajtunk keresztül, majd fölmászunk egy halomra — az Alice-dombra — amelynek a csucsáról mintegy 15 kilométer távolságra észak felé föltünik a befagyott tenger. A *Collinson* térképén jelzett öböl nem létezik. Az angol utazó távolból vette fel a vidéket és a tengerszoros jégtorlódásból eredő kiemelkedéseit (szigeteknek nézte és a szomszédos mély sikokat tenger-öbölnek. A domborzat teljes hiánya meggátolja a tenger és a szárazföld határának fölismerését.

Elérvén ismét a tengert, annak a jegén folytatjuk útunkat északnyugat felé a part közelében. Az állandóan igen alacsony partokat szigetek és zátonyok szegélyezik.

Május 15. és 16. — Hőmérséklet — 30°. Gyöngeszel. Hét liter petróleumunk van. A legszigorubb tápkarékosságot kell betartanunk mostantól fogva tüzelő dolgában.

Május 17. — A norvég nemzeti ünnep napja. Ennek a nevezetes napnak a megünneplésére *Lindström* adott volt nekünk induláskor egy kis dobozra való halpuddingot, két doboz tejkonzervet, válogatott kétszersültet és hat szivart. Az olvasóra bizom, kísértse meg elképzelni, mily sokra becsültük most ezeket a finom dolgokat.

A hófelszín állapota nagyon kedvezőtlen. A tegnapi vihar minden védett helyet tele fútt hóval; ezekben a hóbuckákban mélyre süppedezünk, valósággal fürdünk a hóban. Majd a tenger jegén, majd pedig a parton vándorlunk, de a haladás egyaránt kinos. A nap folyamán elérjük a *Kristian Mikkelsen* fokot. Észak felől mély öböl nyílik, a *Danemark-fjord*. Ebben az irányban nagyon távol, alacsony fennsík mutatkozik.

Május 18. — Felséges regellel kezdődik a nap, tiszta, verőfényes napsütéssel, aminőt már rég nem élveztünk. De az öröm nem tart soká. Újból leszáll a köd.

Azt hisszük, a tenger jegén járunk és ime kő bukkanik fel. Tehát a szárazföldön vagyunk. Kissé távolabb a part fölé kiemelkedő jégcsirttel találkozunk — itt megint egészen bizonyosan a tenger jegén vagyunk. A két szomszédos hely között lehetetlen a tenger és a szárazföld érintkezését megállapítani. Ez a példa mutatja, mennyire megnehezíti a domborzat hiánya e vidék kikutatását. Az Anker-fok, a *Danemark-fjord*

északi foka körül apró szigeteknek kell lenniök, amelyek azonban alig emelkednek a víz színe fölé. Balra, jókora távolságra megjelenik a *Dirckinck-Holmfeld* hegy, amely egy lapos előhegyet választ el az Ankerfok felé.

Május 20. — Az idén első ízben emelkedik a hőmérő a fagypontra tájékára. Az olvadó hó olyan kásaszerűvé válik, hogy szánjaink megrekednek. Egész nap legfeljebb ha néhány kilométernyire vergődhetnénk el, kár lenne pocskolni erőnket. Célszerűbb a sátorban maradni. Délutánra leszáll a hőmérsék; a megpuhult óra tükörsima jégkéreg fagy; igen kedvező szánút.

Hála e körülménynek, fürgén haladunk. Szerencsétlenségre azonban éjjel még egyszer változik a helyzet. Megered a hó. Hajnalban két órakor kénytelenek vagyunk aránylag rövid menet után tanyát ütni.

Május 22. — A *Sverdrup*-fokon, az egyhangu partvonal legszembeszökőbb pontján, eszkimó táborozás nyomai: kőből rakott kör, amely sátor megrögzítésére való volt.

Amodább a Norvégia-öbölben mindig ugyanaz a lapos partvidék. Utunk egyformaságát medveadászat szakítja meg. Nyugodtan ballagok, amint egyszerre látom ám, hogy *Ristvedt*, aki hátra maradt, rohan felém. Kétségtelenül valami rendkívüli dolognak kellett történnie. Vizsgálom a láthatárt, anélkül, hogy meg tudnám állapítani, miről lehet szó. Hiába, már én csak nem vagyok vadász, aki a vadat a legvalószínűlebb távolból fölfedezi.

— Medve! — kiáltja felém *Ristvedt* — addsz hamar a látcsövet!

Csakugyan fölismerem a mackót; egészen messze egy jégrögön szundikál. Hébekorba föl-fölkapja a fejét, aztán lepihen megint. A csakhamar szabadon bocsátott kutyák sebesvágatva rontanak rá az ellen-

ségre. A vad, figyelmessé válván a dühös vonításra, hirtelen neki iramodik, de még mjelőtt elérhette volna a nyílt vizet, a falka bekeríti. Risvedtnek elég ideje van, hogy utólérje és két golyót küldjön utána.

Az állat sovány; üres gyomra mutatja, hogy rég-ideje kegyetlenül bőjtől. Akárhogy is, értékes kiegészítése élelmiszerkészletünknek. Este főtt medvehuszt eszünk, medvehuslevessel. Rendkívül híg eledel; hogy kiadósabb legyen, kénytelenek vagyunk hozzá csapni egy jó adag fókaszalonnát. A hus kemény és szívós, de a mi helyzetünkben nem igen válogatós az ember. A kutyák egész éjjel lakmároznak a hulladékon.

Másnap ragyogó napsütés, a hőmérsék mindössze -10° , aránylag enyhe idő. Ellomhulva az éjszakai tiszvornyázástól és a „nyárias“ melegtől, a kutyák nem gondolnak egyébre az alvásnál.

Május 25. — Egész nap felséges idő. Este kilenckor indulunk. Az ég beborul. Sűrű fekete ködfelhők boronganak. A legragyogóbb napra szürke, szomoru és fagyos éjszaka következik. Ebben a gyászos időben könnyedén menetelünk; ezen a napon közel 40 kilométert akarunk megtenni. Minthogy mitse látunk, az iránytűre bizzuk magunkat. Szerencsére szilárd a jég.

Éjjél felé elérjük a partot; ugyanakkortájban föl száll kissé a köd. Élénk meglepetésünkre mindenfelől föld vesz körül: teljesen zárt öbölben vagyunk. Az öbölöt *Greely-havn*-nak nevezzük el. Téli állomásul kitűnően alkalmas hely. A kikötő mélysége hihetőleg elég egy kutató hajónak, a jéghegynyi jégrögökből ítélve, amelyeknek 8—9 méter mély járatuk lehet.

Az öböl nyugati és keleti partjain buckák emelkednek, amelyek közt alacsony földszoros húzódik. Átkelve ezen az „ablak“on, északon ismét elérjük a tenger jegét.

A köd sűrűbbé válik, mint valaha. Ez leverő. Abban járunk elvégre is, hogy ismereteinket szaporítsuk,

ezért küzdöttünk, ezért fáradoztunk — és most ne lássunk semmit a vidékből, amelyet tanulmányozni készültünk?! Elhatározom, hogy kutatásainknak háttér szabok.

Erőfeszítéseink mindamellett nem voltak hiábavalók. Több mint 200 kilométer ismeretlen partot térképeztünk. Ezt az új földet Norvégia uralkodójáról, VII. Haakon királyról és a fokot amelyen állunk, a híres neves norvég kutatóról, Fridtjof Nansen-ről nevezzük el. Ezen a ponton cairnt emelünk, amelyben a következő okiratot helyezzük el:

„Ma 1905 május 26-án, a norvég Gjøa expedíció egy csoportja elérte ezt a pontot, amelyet Nansen-foknak nevezett el. Földrajzi fekvés: 72° 2' é. sz. és 104° 45' ny. h. Greenvichtől. A part láthatólag tovább terjed északnyugat felé. Ezen a ponton visszafordulunk a hajó felé.

Godfred Hansen. — Per Ristvedt.“

A Nansen-fokon egy második medvét lövünk. Ristvedt, a sátorból kilépve szemtől-szembe találja magát az állattal, öt lépésre sátrunktól. Fürgén megragadja a mindig töltve tartott puskát és jól irányzott golyóval leteríti látogatónkat, amely holtan rogy össze.

A foktól északra a part ismét igen ellapul. Délen, a Greely-haen körül a már említett kis kerek halmokon kívül fölfedezünk egy tekintélyes magasságú dombot, az Ovidia-hegyet, amely uralkodólag emelkedik ki a végtelen síkság fölé. Ez a legszembeszökőbb magaslat, amelyet láttunk egész utunkban a Haakon király föld partjain.

Május 27-én megkezdjük visszatérő utunkat. Gyorsan haladunk. Junius 5-én az Albert Edward öbölben vagyunk. Ebben az utunkban az időjárás ki-

tünő. A táj egész képe átalakul a jótékony nap be-
tolyása alatt. A hó rohamosan fogy és nagy fekte-
foltokban bukkan föl a föld. Örömmel látjuk bennök
a közelgő nyár jeleit.

Junius 11.-én a *Taylor*-szigeten vagyunk, ahonnan
átvágjuk a *Jenny Lind*-sziget fokát. Négy nappal ké-
sőbb közeledünk a *Royal Geographical Society* szí-
getekhez. A legelső földön, amelyet elérünk, az *Inge-
borg* hercegnő szigetén, már teljes nyarat élvezünk. A
hónak alig van már nyoma; a földet mindenfelé mo-
haszönyeg borítja és a levegőben madarak éneke
zsong... Meghatározom ennek a pontnak földrajzi
fekvését, aztán hozzáfogok a környező szigetek térké-
pezéséhez. Élelmiszereink fogytán vannak, kénytele-
nek vagyunk tehát gyorsan dolgozni. Nincs már több
félliter petróleumunknál és két napra való csokoládé.
A kétszersült elfogyott. Közeledik a pillanat, amelytől
fogva éhezni fogunk.

A szigettenger déli oldalán fölfedezünk egy szo-
rost, amely elég mélynek látszik rá, hogy a *Gjøa* át-
haladhasson rajta. Ettől a szűk átjárótól délre fölfe-
dezzük a *Bryde*-szigetet. Ennek a földnek a tetejéről
mintegy 28 kilométer távolságra föltűnik egy kerek
kiemelkedésekkel behintett, nagykiterjedésűnek mu-
tatkozó sziget. Ebben az irányban a földek úgy látszik
a kontinensig terjednek.

Junius 18.-án nagy küzdelemmel átkelünk az
Alexandra-szoroson. Az olvadó hó felületén éjjelente
keletkező sima jégkéreg bebeszakad alattunk és min-
den lépten mélyre süppedünk. Valóban szomorú lenne,
ha baleset érne ugyyszólván az utolsó pillanatban, ami-
kor csaknem végére jutottunk három hónapos utazá-
sunknak.

A Crozier-fokon hagyott eleségdepó érintetlen.
Jókora mennyiségű rénszarvas-, petróleum- és csokolá-
dékészlethez jutunk. Az utóbbi napok nélkülözései

után ez most pazar bőségszámba megy. Innentől fogva a Simpson-szoros jegén különben is könnyű utunk lesz. Még egy heti erőfeszítés, és június 25-én megérkezünk *Gjøahavn*-ba, boldogan, hogy viszontláthatjuk társainkat.

Godfred Hansen hadnagy.

Az északnyugati átjáró legyőzése.

God-da! — Utrakelés. — Mégegyszer az eszkimók között. — Manni. — Küzdelmes ut. — A delejtű zavara. — Az első hajó nyugat felől. — „Nem Amundsen Ön? — Mc. Kenna kapitány ujságjai. — A „Bonanza“. —
Megérkezés a King Point-ra.

1905 augusztus 13-án reggel 3 óraker, huszonhárom havi tartózkodás után a *Gjøa* elhagyja a róla elnevezett kikötőt, hogy az északnyugati átjárón keresztül vivő utját befejezze. Eszkimóink a kora hajnali órában is talpon vannak; mindnyájan tartanak rá, hogy utolsó istenhozzádot mondjanak. *Talurnakto* barátunk kiválik élénk magatartásával, sokáig követ a parton és egyre kiabálja: God-da! God-da!

Kivül jutván a szoroson, a leggondosabb elővigyázatosságot fejtjük ki, hogy kikerüljük a zátonyra jutást. Az árboc-kosárból *Hansen* és *Lund* vigyázzák a zátonyokat, egy emberünk meg állandóan méregeti a mélységet. A King William föld mentén a mélység meglehetősen egyenletes: átlagosan tizennyolc méter. A fenék mindenütt agyag vagy szikla.

Jelentékeny jégtömeg uszik felénk. Esztelenség lenne ebben a ködben tovább merészkednünk. A *Booth-*

fok magasságában horgonyt vetünk. A helyzet nem valami bátorító. Egyenesen előttünk a *Todd*-szigetek között igen sok a jég, ennek a három szigetnek a nyugati partján ellenkezőleg nyílt vizek terül el. Délután három óra felé a köd teljesen széteszik; a barátságosan reggeli órákra derült szélcsöndes nap következik. Folytatjuk utunkat. Megkíséreljük keresztül surranni a szigetek és a jégzaj között. Az átjáró messziről igen szűknek tetszik. Vajha elég mély lenne hát!

— Azt hiszem, át tudunk menni rajta — jelenti *Lund* magas megfigyelő helyéről. És csakugyan, baj nélkül átjutunk a szűk szoroson.

Másnap hajnalban két órakor tulkerülünk a *Douglas*-öblön, amelynek a végében eszkimó barátaink valamennyien ott tanyáznak egy halom tetején. Sűrű köd lepi be a *Simpson*-szorost. Ilyen körülmények között elhatározom, hogy várok inkább. Közeledvén a száraz földhöz, a mélység egyenlőtlen. Óvatosságból jó távol kötök ki. A borongós időben az eszkimók nem veszik észre a hajót. Hogy figyelmüket magunkra irányítsam, szabályos időközökben kürtjelzéseket adatok. Csakhamar a ködből kiválik egy kajak; azután egy második, rövidesen egész kis flotilla evez felénk. Derék eszkimóink boldogok, hogy viszontlátnak bennünket. Elindulok tanyájukra. Nem látni egy lépésre magunk elé. A bennszülöttek mindamellet a legnagyobb sebességgel eveznek és egyenesen a kikötőhelyre érkeznek. Ilyen homályban és ilyen egyforma vizekről a helyes utirányt meglesni és megtartani, háromnegyed óráson — ehhez valami hatodik érzék kell, bizonyosan.

Az eszkimótelep hét kunyhóból áll. Körös-körül valóságos sarkvidéki paradicsom, rendkívüli bőség élelmiszerforrásokban. A domb lábánál — amely dombon eszkimóink tanyáznak — elterülő lagunákban hemzseg a hal és a közeli síkságon megszámlálhatatlan tömegekben legelnek a rénszarvascsordák. Felhasználom ezt a kitérésemet élelmi készletünk kiegészítésére. A benn-

szülöttektől harminchat rénszarvas-combot és nagy-mennyiségű szárított lazacot veszek. *Tonnis* helyébe pedig más fiatal eszkimót fogadok, egy *Manni* nevűt, aki alkalmasnak látszik reá, hogy jó szolgálatokat tegyen.

A bennszülöttek állhatatlansága javithatatlan. Alig három napja, hogy *Tonnis* késznek nyilatkozott életét adni érte, csak hogy velünk jöhessen — és ime most, miután úgy élt a hajón, mint egy eszkimó herceg, evett-ivott kedvére, most egyszerre itt akarna hagyni és partra szállani.

Hét óra felé a köd kezd fölszakadozni. Rögtön visszatérek a hajóra és egy órával később elvitorlázunk. Tisztán ragyog a nap, az ég derült, a levegő langyos, szél se rebben. Sohse éreztünk még ilyen élénk nyári hangulatot. A két átjáró közül — az *Eta*-sziget két oldalán — csak a déli járható a Gjöával és ez is csak éppen-hogy. Mennél közelebb jutunk, a mélység annál jobban csökken. Állandóan mérjük a mélységet a mérőónnal és hol jobbról, hol balról hagyjuk a zátonyokat. Néhol a víz mélysége alig haladja meg az öt métert. Ez az átkelés a legkényelmesebb hosszú hajózásunk egész idején, az amerikai sarki-szigettenger szűk átjáróinak szövevényében.

Délután *Ristvedt* tökéletes tisztogatásnak veti alá *Manni* barátunkat. Egy tábla szappan és egy üveg rozvarpor rámege erre a műveletre.

. . . Este a helyzet fenyegetővé válik. Ameddig a szem ellát, jég és jég mindenütt. Augusztus 15.-én hajnalhasadtakor délre vagyunk a *Royal Geographical Society* szigetektől. Körös-körül vastag, szilárdra fagyott jég. Következésképpen jégzaj északon és délen. Sőt a sziget-tenger keleti partját szegélyező jégzalag olyan messzire folytatódik, hogy elzárja utunkat. Ilyen körülmények között ki kell erőszakolnunk az áttörést. A *Gjöa* kicsi ugyan, de szilárd és faltörő kos módjára

hatalmas ütésekkel lehet mérni vele a jégtorlaszokra. Nagyobb nehézség nélkül csakugyan sikerül magunkat az uszó jégtáblákból egyesült jégszalagon átvágnunk. Nyílt vizü csatornába jutunk. Egy ideig délnek tartva ismét nyugati irányt vehetünk. Ezen a helyen azonban az átjáró nagyon összeszűkül és a tengerfenék megbízhatatlan. 9-től 30 méterig terjedő mélységek váltakoznak percről-percre. E mellett meg mindenfelől szirtek dugják ki fejüket és valamivel odább nagykiterjedésű tengeralatti pad mutatkozik. Lassan törtetünk előre; a horgonyok állandóan készen a leeresztésre. A mélység éppen hogy elegendő. De megpróbáltatásunknak még nem jutottunk végére. Amerre nézünk, zátonyok és zátonyok merednek reánk. A tenger elárasztott réthez hasonlít, amelynek barázdapartjai és göröngyei ki-ki emelkednek.

Este hat órakor végre a *Gjøa* beér a *Victoria*-szorosba. A szigetek közti szűk bejárat, amelyen nagy küzdelmek árán vergődünk keresztül, *Palander* tengernagyról, a *Vega* jeles kapitányáról nevezem el*) A *Victoria*-szorost hasonlóképpen sűrű jég torlaszolja el, mindamellett elég könnyen érjük el *Jenny Lind* szigetet. Másnap az elvitorlázás pillanatában a vitorlarud eltörik. Mindazáltal folytatjuk utunkat nyugat felé.

Augusztus 17. — Emlékezetes nap expedíciónk történetében. Ezen a napon értünk végére az átjáró ama részének, amelybe még nem hatolt be hajó mielőttünk. Az északnyugati átjáró még tömérdek nehézséget tartogathat, de mostantól fogva nem az ismeretlent járjuk többé: a Bering-szorosig elterülő tengereket már szántották a kutatók hajói.

Másnap reggel három órától fogva ismét uton, a

* A *Vega* volt az első hajó, amely keresztülhatolt az északkeleti átjárón. Európából Ázsia északi partja mentén jutott el 1879-ben a Bering-szorosba és a Csendes-óceánba. Az északkeleti átjáró fölfedezésének dicsősége Erik Nordenskjöld nevéhez fűződik.

csatornákon keresztül. Nehézség nélkül haladunk át a *Finlayson*-szigetek között és két kis szigetecske között, amazoktól két kilométernyire. A jégnek nyoma sincs semerre. Az iránytű ismét igen érzékennyé vált, de nem tanácsos vakon rábízni magunkat; csak a legnagyobb körültekintéssel használhatjuk.

Augusztus 19. — Elhagyjuk a *Richardson*-szigeteket. Délután elhaladunk a *Miles*-szigetek foka előtt. Az volt a tervem, hogy itt horgonyt vetek, de az áramlás és a szél kiúzi hajónkat a nyílt tengerre. Ez a szigetecsoport több szigetből áll, mint amennyiről a térképek tudnak; keleti partjuk meredélyesen bukik a tengerbe, nyugat felé a partok szelid lejtésűek.

Az éjjelt a *Douglas*-sziget előtt töltjük, lehorgonyozva. Hajnal óta uton vagyunk a *Dolphin* és az *Union*-szoros felé. Ennek a csatornának nehéz meglegelni a folytatásait.

A *Krusenstern*-fok felé tartó utunkban nagy tengerelatti pad visszatérésre kényszerít. Örültség lett volna kockáztatnunk biztonságunkat, most, amikor vállalkozásunk sikere bizonyos már és egy ostoba zátonyrajutásnak fölládozni minden eddigi munkánk eredményét. Horgonyt vetünk tehát a *Douglas*-szigetnél, hogy onnan óvatosan kitanulmányozzuk az átjáró vizeinek mélységeit.

Másnap napkeltekor tovább vitorlázunk. Küzdelmes előrehatolás után délután három órakor behajózunk végre a *Dolphin*- és *Union*-szorosba, amelyet oly mohón igyekeztünk elérni.

Nagy az örömöm, hogy túl vagyunk ezen a nehéz átjárón. Az utóbbi napokban súlyos aggodalom rabja voltam. A padokkal eltorlaszolt csatornák szövevényében minden percben bekövetkezhetett a szerencsétlenség. Szüntelenül fojtogatott az aggodalom és maró lelki fájdalom fogott el a gondolatra, hogy vissza kell fordulnom a legyőzött vizekről. Került az álom és elvesztettem étvágyamat. Mihelyt lefeküdtem, megrohant

a nyugtalanság és nem tudtam szabadulni a fejünk felett lebegő leveretés gondolatától. Lázias izgalom ejtette hatalmába egész lényemet. Idegeim kimerültek. Ha asztalhoz ültem, torkom úgy elszorult, hogy a falatot se tudtam lenyelni . . . Most bezzeg annál nagyobb étvággal falatozom!

. . . Jóllehet az idő tiszta, a *Clark*-szigetet nem sikerül fölfedeznünk. Létezése kétségesnek látszik. A tenger mindenütt szabad. Csak olykor-olykor mutatkoznak apró jégrögök, amelyek emlékeztetnek rá, hogy a sarkvidéken vagyunk és szemünket nyitva kell tartanunk.

A nehézségeknek még nem jutottunk végére. Augusztus 26-án délután négykor magasföld tűnik szemünkbe. A köd gátol benne, hogy tisztán fölismerjük. Minthogy becslésünk szerint a *Parry*-fok közelében vagyunk, azt gondolom, az amerikai szárazföld kinyuló foka az, amely fölbukkant előttünk. Nos, másnap reggel rájövök tévedésemre. Az idő kitisztul; megállapítható, hogy a magasföld a *Nelson*-fok a *Baring*-földön. A tévedés nagyfontosságú. Az amerikai bálnavadászok elbeszélések később, hogy hasonló kalandok gyakoriak ezekben a vizekben. A szomszédos hegységek kétségtelenül vastartalmúak; innen való hogy a mágnestűk megzavarodnak. Másik zavaró körülmény, hogy az áramlás igen heves ebben a tengersizorosban.

27-én szolgálatom lejártával lementem, hogy lepihenjek. — Mély álmomból lépések zajára riadok föl. Emberek szaladoznak össze-vissza a fedélzeten. Nyilvánvaló, hogy valami rendkívüli történhetett. Hihetőleg medvét vagy fókát látnak, gondolom magamban és bosszant, hogy alvásomban zavarok. *Harsen* hadnagy bombaként ront be kabinomba a kiáltással:
— Kapitány, vitorla!

Ime az északnyugati átjáró legyőzetest! Gyermekkorom álma megvalósult! Elérzékenyülök; könnyek szöknek szemembe. Kedveseim jutnak eszembe.

Mintha csak látnám őket, amint jönnek felém, szerencsét kívánni. Sietve fölkapom ruhámat. A fedélzetre fölvivő lépcső alatt megállok *Nansen* képe előtt. Az az érzésem, hogy rám mosolyog és rokonszenves arca elégedettséget sugároz.

. . . Az idő felséges. Élénk keleti szél űz előre és himbálja kellemesen hajónkat. A levegő enyhe. Északon föltűnik a napfényben csillogó *Nelson*-fok. Ebből a derüs ragyogásból közeleg felénk egy kétárbocos. Mindnyájan fenn vagyunk a fedélzeten; vidám büszkeség tölti el szívünket. Fölvonjuk a lobogót. Gyöngegd tekintetek és szeretetünk övedzi a lobogót, amint lassan siklik fölfelé, följebb és följebb, az árboc csúcsára. A másik hajó is felvonja színeit. Amerikai. A két hajó közeledik egymás felé.

Magunkra vesszük legtisztább ruháinkat és átvezünk a hajóhoz. Az amerikai hajó megáll. *Charles Hansson* a neve, San Franciscoból való. Fedélzete anynyira tele van rakva, hogy az ember nem tudja hova a lábát letenni. Ebben a felfordulásban eszkimó asszonyok és négerék serege nyüzsög. A tarka-barka vi-seleteknek ebből a zürzavarából kiválik egy gondozott külsejű ősz szakállu öreg. Nyilván csak a kapitány lehet.

— Nem Amundsen ön? — kérdezi. Nemde mi vagyunk az első hajó, amivel találkozik?

Igenlő válaszomra arca fölélnkül; meleg szerencsekívánatok közben szorítja meg kezemet és meghív, szálljunk le a hajó belsejébe.

James Mac Kenna kapitány, a *Charles Hansson* parancsnoka kitünő ebédet adat és a legszeretettelőbb előzékenységgel rendelkezésemre bocsátja hajójának minden készletét. Szerencsére nincs szükségünk semmire. Az egyetlen dolog, amire áhítózunk: a hírek.

— Sajnos, ujságjaink régiek — mentegetődzik a ka-

pitány, szemelláthatólag elkedvetlenedvén, hogy nem lehet szolgálhatunkra.

— Régi ám önnek — válaszolom — de nekünk, akik több mint két éve, hogy elszakadtunk a világtól, nekünk minden ujdonság lesz!

Vendéglátónk erre előkerit egy nyaláb ujságot. Az első hír, amibe belebotlik a szemünk, a szenzációs felirat: *Háboru Norvégia és Svédország között.* Sietve átfutom a cikket, de nem kapok belőle pontos magyarázatot. Kenna kapitány nem tud felvilágosítani, hogy és mint állanak a dolgok. A bizonytalanság rosszabb, mintha mitsem tudnánk az eseményekről.

Két óra hosszat tartó tanulságos beszélgetés után elbucsuzunk házigazdánktól. Hajóján való látogatásunk emlékére a kitűnő parancsnok egy zsák burgonyát és vöröshagymát ajándékoz — valóságos csemegéket a mi szemünkben, akik oly soká meg voltunk fosztva a friss főzeléktől.

Másnap elhajozunk a *Franklin*-öböl előtt. A „füstölő sziklák”, amelyekről a korábbi utazók megemlékeznek, működésben vannak, sűrű füstfelhő burkolja be őket. Élénk sajnálatunkra az öblöt belepő jég megakadályoz benne, hogy közelebbről megvizsgáljuk az érdekes természeti jelenséget.

A jégmező szélén fölbukkanik egy jegesmedve. Vadászaink nem bírják türtőztetni magukat; tüstént lebocsátanak egy csónakot és ketten elindulnak az állat üldözésére. Sikerül megközelíteniök. A golyó fején találja az állatot és nyomban végez vele.

Kevéssel később két másik mackót jelentenek a jégrögön. A vadászok nagy csalódására nem engedem meg, hogy szenvedélyüknek áldozzanak. Kedvező a szél, ki kell használnunk.

Hajnalra kelve a legcsekélyebb szabad vízfelület se mutatkozik. A sűrű, vágni való ködben nem látni

a hajó orráig. Ilyenkor legbölcsebb, ha vár az ember. Öt óra felé mintegy varázsütésre kitisztul az ég. De ime új veszély: nagy jégtömeg közeledik hátulról, kelet felől. Teljes sietséggel kell menekülnünk előle, még mielőtt ez a harapófogó bezárulna.

Augusztus 30. — Elérjük a *Bathurst*-fokot, aztán akadálytalanul haladunk tovább a part mentén huzódó keskeny csatornában. A hegyfokon eszkimó-csoport üdvözöl, lobogót tűzve ki. Nagy faház tűnik szemünkbe — az első emberi lakóhely, amelyet régideje láttunk. Nem csoda, ha a látvány izgalomba ejt.

Délután megkerüljük a *Bailey*-szigetet. A tenger jégmentes. Rendeletet adok, hogy egyenesen a *Herzschel*-sziget irányában haladjunk. Másnap reggel azonban jégzaj állja utunkat. Közeledünk a parthoz, hogy átjárót keressünk.

Szeptember 1. — Áthatolhatatlan köd. Tegnap tájékozódó fölvételeinknek köszönhetjük, hogy nem kell vesztegelnünk. Szigetek vannak errefelé. Hogy bal eset ne érjen, lassan haladunk, szüntelen a mélységet méregetve. Félórán keresztül a mélység állandóan 9 méter körül tartja magát. Alighanem elegendő földtávolban vagyunk tehát. Minden vitorlánkat kifeszítjük és a motort teljes sebességre állítjuk. Előre! Reggel öt órakor a köd pillanatnyi tisztulása látni engedi a *Hooper*-szigetet. Ugyanakkor észreveszünk két háromárbcost, bevont vitorlával, bálnák fölbukkanására leselkedve. Kevésre rá sűrűbb köd ereszkedik, mint valaha. Pillanatokra fenyegető fehérségek emelkednek ki a szürkéségből: a jégmező előfokai, amelyek kényszerítenek elkanyarodni a *Mackenzie*-folyó torkolata felé.

Dél előtt tizenegykor újabb derület. A két hajó újra láthatóvá válik: az *Alexander* és a *Bowhead*, San Franciscóból.

A másodikára virradó éjjel a helyzet legkevésbé

sem kellemes. A mélység sehol se mulja felül a 7.20 métert, és még hozzá nagyon sok a jég és sötét van, mint a kemencében. A legjobb, amit tehetünk, ha a sziget fokán megvárjuk a hajnalt és akkor folytatjuk utunkat a part mentén nyitva álló csatorna felé.

Délután kettőkor a szél élénkül, és hamarosan viharra erősödik. A szél szárnyán repül a Gjøa, sebezsebben, mint valaha. Ilyen viszonyok közt nem gyerekjáték a kormányos feladata. Harmadfél órás szolgálatom alatt a kezem fölhólyagzik és ingem a veritéktől átnedvesedik.

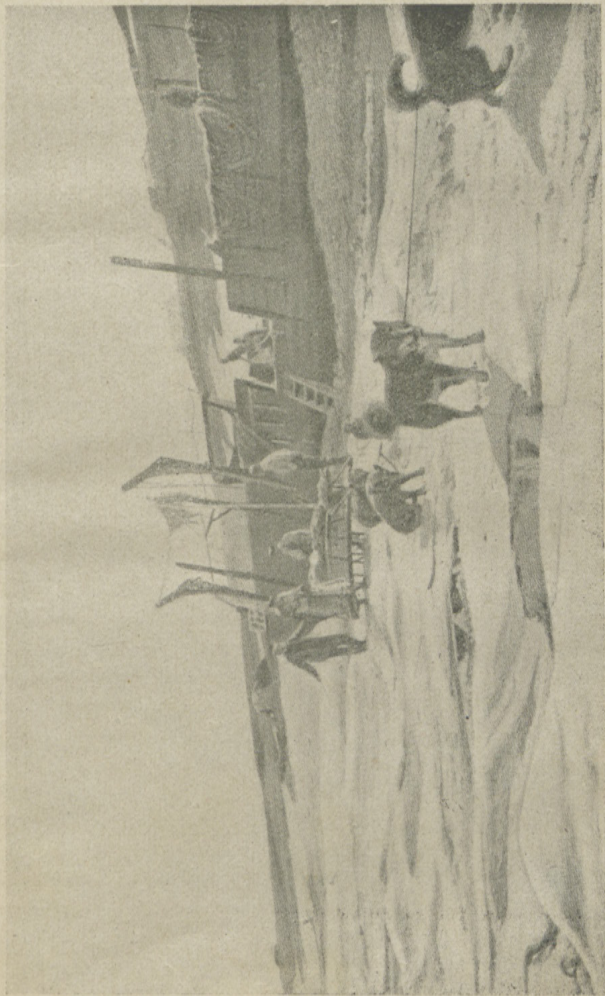
Estére a Sabine-fok mellett horgonyozunk le. A hegyfok 60 méter magas függőleges falban szakad a tengerbe. A partfal alját uszadékfa borítja; a hordalék közt 15 méternél hosszabb törzsek akadnak. A meredély északnak néző lábánál, amelyet csak a nyár világos éjszakáin ér néhány órára a nap, pompás virágok tarkállanak; kimosolyog közülök a kéklő nefelejts. A hegyfok magaslatáról a tekintet magasszáru füvekkel borított hullámos síkság végtelen szemhatárát öleli át, cserjék szőnyegével. A viruló színektől elszokott szemünknek valóságos földi paradicsom!

Másnap a partmenti csatornában hajózunk tovább. Az őrszem nemsokára csónakot jelez. A csónak mellett evez. Meglepetésünkre norvégül szólítanak meg! Látogatónk *Sten*, a King Pointon zátonyra jutott sanchanciscoi *Bonanza* másodtisztje.

Egy bálnavadász és néhány eszkimó társaságában éi ott honfitársunk egy kunyhóban a zátonyra került hajó közelében, amelyet őriznie kell. Szilárd jég zárja el az utat a *King Point* előtt, — jelenti nekünk. De emiatt nincs okunk nyugtalanságra.

— Néha, beszéli *Sten*, aki jól ismeri ezeket a vizeket és tapasztalt hajós, — a jégzajlás nem indul meg október előtt. Türelmesnek kell tehát lennünk.

Délben megállunk és kikötünk egy szilárd jégtömeg előtt, a zátonyra futott *Bonanza* mellett, *Sten*

Élelmiszerek partraszállítása a hajótört Bonanzáról.

kunyhója közelében. Alig-alig kételkedünk benne, hogy a *King Point*-on való veszteglésünk tiz hónapra fog nyulni.

Harmadik telünk.

A nunatarmiun- és a kagmallik-eszkimók. — Kunyhó építés. — A jégbe fagyott hajók. — Az első levél Norvégiából. — A Herschel-szigeti hittérítő. — Atvonuló eszkimók. — Kaland a kutyákkal. — Manni művelődik. — Mogg kapitány. — Vitorlás szánon a Herschel szigetere. — Jimmy.

Manni, eszkimó kísézőnk, teljesen beleszokott a mi életmódunkba. Úgyes lövő volt, adtam tehát neki egy karabélyt és egy vadászpuskát. Fegyvereire büszke és igen jó állapotban tartja őket. Minthogy ismét eszkimók közé jutottunk, megkérdem, nem szeretne-e megválni tőlünk, mert ha igen, szabadságában áll ki szállnia. A jó ember azonban hallani se akar róla; boldog, hogy velünk lehet.

A *King Point*-ra való érkezésünk után *Manni*-val meglátogatom Sten eszkimóit. Egy férfi és három asszony a *Kotzebue*-szoros vidékéről. A bálnavadászokkal kerültek ide. Nehézség nélkül megértik egymást, csak egynémely szó tér el nyelveikben. Ezek a bennszülöttek *nunatarmiun*-nak nevezik magukat, míg a part eme részéről valók *kagmallik*-nak. Az előbbieket jóval kisebb növésűek és kevésbé erőteljes testalkatúak, mint emezek. A *kagmallik*-ok hajdan nagyszámú törzse ma kevés főt számlál; a civilizáció, mint mindenütt, erre az ősekre is végzetes hatást gyakorolt.

Az idevaló bennszülöttek igen jó vadászok és jó tengereszek. Kitünő anyag az amerikai bálnavadászok számára hajóik személyzetének kiegészítésére. Szívesen is ujoncoznak belőlük, mert különbek, mint az Egyesült-Államokból fölhajtható matrózok.

Időtöltésből Ristvedt és Manni elmennek hófajdvadászatra. Én meg halászatok ezalatt.

Telnek a napok, de a jég nem akar engedni. Harmadik télre leszünk kárhóztatva, amikor már reményünk nyílt kijuthatni a szabad oceánra. Sajnos, mindinkább valószínű, hogy erre a sorsra jutunk!

Horgonyzóhelyünk nem látszik rossznak. Előttünk a tenger igen sekély, és megfeneklett hatalmas jégtömegekkel van elzárva. *Sten* elbeszéléséből megtudjuk, hogy három bálnavadász-hajó telelt itt előttünk, anélkül, hogy a legkisebb ostromot kellett volna elszenvedniök a jégtől.

Minden éjjel néhány centiméteres új jég képződik. Szeptember 9-én olyan szilárdan fagy be az öböl, hogy a jégen járhatunk ki a hajóról a partra. Minden reményünk eloszlik, hogy áttörhessük a bennünket foglyul ejtő jégsáncot.

Ugyanezen a napon érkezik tanyánkra egy hittérítő *Herschel*-szigetéről, utban *Fort Mac Pherson*, a Hudson-öböl társaság legészakibb állomása felé, a Mackenzie mentén. Egy kagmallik-eszkimó társaságában van, aki folyékonyan beszél angolul. A kagmallik-eszkimók dísz gyanánt nagy csontgombokat viselnek az ajakszöglet mellett furt lyukakban. Azok, akik a civilizációhoz huznak, lemondtak az ékszerről, de megtartották az ajak-átfurás szokását.

Öt bálnavadász-hajót fogott meg a jég a *Herschel*-sziget mellett, beszéli a hittérítő, és hat másikról nem tudják, merre van. Összesen tehát — mivelünk együtt — tizenkét hajó van a jég fogságában és ezek közül csak háromnak van meg az áttelelésre szükséges elesegkészlete. A helyzet tehát éppenséggel nem örven-

detes. A sarki vidékek termékenyek meglepetésekben és csalódásokban.

12.-én elkezdjük a szárazföldön való letelepedés előkészületeit. Építőanyagban nincs hiány; a parton fölhalmozódott uszadékfák tömegéből egy várost föl lehetne építeni. Két kunyhót építünk; az egyiket lakásnak, a másikat mágnességi megfigyelőnek. Az elsőben két helyiség lesz, egy hálószoba négy embernek és egy konyha, egyuttal ebédlő. Társaim mind ebben a barakkban helyezkednek el, kivéve Hansen hadnagyot és Mannit, akik velem a Gjöän maradnak, hogy a hajót is őrizze valaki.

A mi berendezésünk egészen kielégítő. A hajótörött Bonanzáról elhozott kályha az egész hajón kellemes meleget áraszt és a jólét olyan érzését élvezzük, amit nélkülöztünk előző teleinken. Ebben az évben jóval gondosabban tartjuk a házunk táját, mint idáig. Manni reggelenként kitakarítja a hajószobákat, míg a multban csak hetenként egyszer volt tisztogatás. Valóságos szibaritákká váltunk.

A lapp-kunyhók modorában épülő házunk szeptember 15.-én készen áll; néhány napra rá a mágnességi megfigyelő építését is befejezzük. Hatvan-hetven lépésre mitőlünk van *Sten* szállása. A jóképű kis házban, amelyet szinte villának nevezhetnénk, két helyiség van: az egyikben lakik honfitársunk feleségével és leányával, a másikban a Bonanza bálnavadászhajó szigonyvetője, a feleségével, és egy eszkimó-család. Utóbbi helyiségben van egyuttal a konyha. Egy harmadik kunyhó is van a telepen, abban egy eszkimó-család lakik. A King pointi telepnek összesen husz lakója van, és majdnem ugyanannyi kutya.

Naponta megvizsgálom a jég állapotát, hogy meggyőződést szerezzek, nem lehetne-e rajta eljutni a Herschel-szigetre. Legközelebb futárt indítanak a bálnavadászok téli tanyájáról dél felé. Szeretném fölhasználni ezt az alkalmat, hogy hazai hírekhez jussunk.

Szeptember 24.-én egy eszkimó utazott át King Point-on, nyugat felé. Abból, hogy nem tért vissza, arra következtettek, hogy a jég járható.

Ehhez képest néhány nappal később utra kelek *Sten*, *Manni* és egy másik bennszülött társaságában. A friss hó süppedős, küzdelmes az utunk. King Point-tól hét kilométerre a jégbe vágott lékekben halászgató eszkimók tanyájára találunk. Ezek az eszkimók sokkal haladottabbak, mint nedzsilli barátaink. Igen vendégszeretők. Mindannyiszor, ahányszor csak megállunk náluk, teával és fehér kenyérral kínálnak. Alaska északi partjának a bennszülöttei tömérdek teát fogyasztanak, talán többet, mint bármely más népe a világnak. A jégfelszín állapota olyan kedvezőtlen és annyira nem vagyunk benn a gyakorlatban, hogy csak másnap érjük el Herschel szigetét.

A tömegek látásától elszokott szemünkre úgy hat a kikötő élénksége, mintha csak valami nagy város nyüzsgését látnók magunk előtt. Öt nagy hajó a jégbe fagyva, és körös-körül mindenütt szánok és emberek jövés-menése. Megérkezésünk a legélénkebb kíváncsiságot ébreszti. Szempillantás alatt körülvesz a tarka tömeg, fehérek, mulattok, feketék, sárgák és eszkimók a legsajátságosabb viseletben; az eszkimók többnyire európaiasan, a fehérek eszkimó módra öltözve. A bennszülöttek *kabluná*-nak nemcsak a fehéreket nevezik, mint általában hiszik, hanem minden idegen fajbelit. A négereket mindazáltal többnyire *maktok*-nak nevezik, amely név *fekete fehéret* jelent.

Az *Alexander* hajón *Tilton* kapitány, a parancsnok, oly bensőséges vendégszeretettel fogad, amelyre mind e mai napig mély hálával gondolok. Az amerikai bálnavadász-hajókon való látogatásaim általában legkellemesebb emlékeim közé tartoznak. A kapitány átad egy levelet — családomtól. Kissé régi levél, tizennyolc hónapos, de mily boldogan olvasom!

A *Herschel*-szigeten él egy hittérítő, feleségével

és két kis leányával. Kényelmes háza lakás, iskola és templom egy fedél alatt. Résztveszek az istentiszteleten; az eszkimók igen csinosan énekelnek éppen, amikor belépek. A lelkipásztor gyakorlati ember, amelyennek lennie is kell egy hittérítőnek. Hittérítőnk tehát, hogy odavonzza a báránycákat az isten házába, megsokszorozta az énekeket és néhány rövid alkalmi megjegyzésre vonta össze az egész prédikációt. Papunk kemény akaratú, kitartó ember — olyan tulajdonok, amelyek nélkülözhetetlenek az ő helyzetében, mint akinek nem csupán a lelkek üdvére, hanem a rend fenntartására is kell ügyelnie a bennszülöttek között — ami nem mindig könnyű feladat. Az eszkimók, mielőtt helyt szeszhez jutnak, lerészegednek, és mikor ittasak, a legrakoncátlanabb rendzavarók. A következő tavasszal a hittérítő elhagyta a Herschel-szigetet; sem neki, sem családjának nem volt oka e fölött sajnálkozni. Gyermekei kedves kis teremtések. Az egyik kilenc, a másik hat éves leányka; mind a kettő folyékonyan beszélt angolul és eszkimó nyelven. A tavasz közeledtével a fiatalabbik megbetegedett és meghalt. Hogy beszélték a derék szülők az ő kis kedvencüket! Nem tudok mély megindulás nélkül gondolni fájdalmukra. Mindig magam előtt látom őket, amint imádott gyermekük holttestét viszik a szánon . . .

A bálnavadászoknál való tartózkodásunk napjaiban *Manni* fejedelmileg szórakozott. Nap mint nap látogatóba jár fajbelieiehez, egész oldalasokat kebelez be a rénszarvas- és fókapecsenyéből, avagy óriás darab bálnaszemeket tüntet el rejtélyes gyorsasággal. Amit ő ez alatt a néhány nap alatt elsülyeszt, felülmúl minden képzeletet. Ezekután a gyomortornák után, hogy az emésztést elősegítse, táncra kerekedik társaival.

A futár indulása a *Fort Yukon*-hoz október 20-ára tüzetett ki. Ezen az állomáson meg kell várnia a hajótulajdonosok válaszait a kapitányok távirataira, hogy a válaszokat elhozza magával a Herschel-szigetre. Hi

reket óhajtván kapni Norvégiából, a bálnavadászoktól engedélyt kérek rá, hogy futárjukkal együtt mehessek Fort Yukon-ba, ahol én is meg fogom várni a postát, hogy azzal térjek vissza társaimhoz. Kérelmemet a legnagyobb készséggel teljesítik. Utitársam Mogg kapitány lesz, a *Bonanza* parancsnoka, aki megkísérli Fort Yukon-on keresztül eljutni San Franciscoba, hogy a jövő nyáron új hajóval térjen vissza.

Szeptember 29-én utra kelünk a *Gjøa* téli szállására Mogg kíséretében, aki a Bonanzától hoz magával a nagy utra való élelmiszereket. A kutyák élénk kedvben vannak, egy nap alatt megtesszük a 66 kilométeres utat, Herschel szigetétől a King Pointra.

Távollétem alatt a munkálatok nagyot haladtak. A hőmérséki észlelőbódé fölépült, és október elsején megkezdődnek a meteorologiai észlelések. Másnapra készen áll a mágnességi megfigyelő. A part mentén ugyyszólva egész nap vonulnak el az eszkimók; egyesek a Mackenzie-folyó, mások meg a Herschel szigete felé tartanak. Látogatásaik nem mindig kellemesek és nem is mindig mennek végbe egészen simán. Egyik nap egy átvonuló eszkimó-család ütött sátrat a *Bonanza* közelében. Kutyáikat szabadon bocsátották. Az éhes farka természetesen elszéledt, hogy ennilát kerítsen magának. Éppen az eszkimótanya közelében volt egy szánrakomány fagyasztott hal a Herschel-szigeti bálnavadászok számára. A kóbor farka mihamar fölfedezte ezt a készletet, rávetette magát és a ponyvát darabokra tépve, fölfalta az egész szállitmányt. Az egészből nem maradt egyetlen darab. Éjszaka folytatták kutató utjukat és elpusztítottak még harmadfélszáz halat — amely történetesen *Sten-é* volt — és egy rénszarvasbőr nadrágot, amelyet egyikünk kiakasztott száradni a farakásra. Másnap, amikor a garázdálkodások ki derültek, mulatságos volt nézni a kárvallottakat. Kezgyetlenül dühbe gurultak: Sten rámászott az őre, akiknek a karabéllyal fölszerelve a házat kellett volna

öriznie és égre-földre esküdözött, hogy addig eszkimó innen egy tapodtat sem megy, míg a halait meg nem fizetik. A kutyák gazdái oda se hederítettek mind e lármás fenyegetésekre. Szép nyugodtan, mintha mi se történt volna, megtették uti előkészületeiket, s mikor rá került a sor, nevetgélve és énekelve — elpályáztak.

Multhatatlanul szükséges lévén, hogy télére ele-
ségről gondoskodjunk, *Hansen* és *Ristvedt* egy idevaló eszkimó vezetővel elindulnak vadászni, én meg minden áldott nap szorgalmasan horgászgatok. Naponta harminc-negyven szép fehér halat fogok. Olyasformák mint a hering és izük kitünő. Azon frissiben, ahogy a vizből kirántom, fölaggatjuk őket az árbocra, hogy megfagyjanak. A kötélzeten ott lóg ezenkívül a sok lud, kacsza, hófajd. A *Gjøa* úgy fest, mint valami hal- és vadkereskedő kirakata.

Hansen hadnagy üres óráit arra fordítja, hogy *Manni*-t megtanítsa az írás-olvasás mesterségére és az óra használatára. *Manni*-nak kemény kobakja van, de azért megtanulja a nevének aláírását és az óra le-
olvasását öt perc pontossággal. Társunk beavatja ezek után a *dame* játék titkaiba. Ez már sokkal ked-
vére valóbb; a tanítvány oly gyorsan halad, hogy több-
izben megveri mesterét. Van is ilyenkor öröm és vége-hossza nincs a kacagásnak.

Október 21.-én reggel hatkor elhagyom *King Point*-ot, hogy elvigyem a postánkat *Fort Yukon*-ba. Ma-
gammal viszem *Manni*-t, részben hogy izelitőt kapjon a civilizációból, részben meg, hogy ügyes és megbiz-
ható kísérő legyen velem utamon.

A *Herschel* szigetre való átkelésünk közben nagy csodálkozással veszünk észre valami gyorsan mozgó fekete tömeget a távolban. Szinte azt hihetnők, lég-
hajó siklik tova a jég tükrén és ekkor ismerjük föl, hogy *vitórlás szán*. A különös jármű megáll mellettünk és a rajta ülő négy eszkimó ajánlkozik vontatásunkra. Örömet beleegyezem. Az élénk szél sebesen röpit a

Herschel-sziget felé. A jármű vezetője, aki mellett ülök, angol beszélgetésbe kezd velem. Nyílt ábrázata, értelmes tekintete kellemes benyomást kelt. Örömmel hallok tőle, hogy avégből igyekszik a szigetre, hogy magával vigye a futárt Fort Yukon-ba. Tehát utitársak leszünk. *Jimmy*, új barátom, nem járt még arra, de mindazáltal biztos a dolgában. A bennszülöttek közül senkise akart az utra vállalkozni. Szolgálati fejeiben *Jimmy*-nek egy bálnavadász csónakot ígérték. Egy ilyfajta csónak az evidéki eszkimó vágyainak netovábbja. Ha egyszer szert tett reá, egész életére biztosítva érzi magát.

Délután három órakor megérkezünk a Herschel szigetre.

Észak-Alaskán keresztül.

Utban Fort Yukon felé. — A Herschel folyó. — Eszkimók. — Lázadás a bálnavadász hajókon. — A Bering-szoros vízvázasztóján keresztül. — „Indiánok nyomai” — Salmon Creek. — A mezzofanti remete. — Fort Yukon. — Circle City. — Eagle City. — Táviró állomás. — Hírek hazulról. — Visszatérés a hajóra.

1905 október 24-én utra kelünk Herschel szigetéről Fort Yukon felé. Utitársaim *Mogg* kapitány, a karaván vezetője, *Jimmy* eszkimó és felesége, *Kappa*. *Manni* az indulás pillanatában beteget jelentett. Lábfájásról és általános kimerültségről panaszkodott. Visszaküldtem tehát a Gjöára egy csoport bennszülöttel.

Hatalmas levelezészsákokat viszünk magunkkal. Ezek gondosan lezárva *Mogg* szánjára vannak erősítve.

Az én szánom halad előre könnyü terhével. Öt kutya huzza. Ezen a vidéken a kutyák rászoktak, hogy vezető járjon előttük. Ski-re kapok tehát és ily módon könnyen haladok. Utitársaim hócipőt viselnek. Az Alaskában használatos hócipők (*snowshoes*) keskenyebbek, mint a canadaiak; hajlitott orruk különösen megkönnyíti az utat. Fáradságos kaptatók és hirtelen lejtők után érzük el a *Herschel*-folyót; annak a mentén haladunk tovább. Torkolata körül a homokzátornyok és kavicsbuckák szövevényében nem könnyü az utra rátalálni.

Félötkor tanyát ütünk. Mialatt *Jimmy* és *Kappa* a sátrat feszítik ki és *Mogg* leveszi a szánokról a vascsorának valót, én valami gallyfélét kutatok a főzéshez. Sapka alaku sátrunkban kályha is van. Ezen a kellemes enyhelyen egészen jól érezzük magunkat.

Másnap a folyó mentén tartva fölfelé, szűk és mély szorosokon hatolunk keresztül. Ezekben a szurdokokban a szélrohamok olyan hevesek, hogy minden unta lan fölborulunk. Ezen a tájon érzük el az erdei növényzet legészakibb határát. A legelső fa, amire rábukkanunk, egy sziklaszakadékban függő tűlevelű. Husz hónapja mult, hogy élő fát nem láttam; most tehát még ennek a senyvedt fácskának a megpillantása is rendkívüli élményszámba megy. Nyilvánvaló jelez, hogy emberlakta tájhoz közeledünk.

Október 25. — A jég felületét kiöntésből eredő viz borítja. Hasonló jelenség mutatkozhatik a legnagyobb hidegekben is.

Október 27. — Reggel egy nyugat felé nyitott oldalvölgy bejárata előtt haladunk el. A hegyekkel határolt tájkép fás virányaival Norvégiára emlékeztet. A völgy fölé nagyszerű hóborította magaslatok emelik fejüket. A völgy szájánál két sátor tűnik föl. Feljűk tartunk. Négy eszkimó fogad igen barátságosan, két férfi és két asszony. Vadászaton járnak erre. Egész nap velük maradunk. Jókora darab rénszarvashúst bekebe-

lezek; nem tudni, mit tartogat a jövő, minden alkalmat meg kell ragadni, hogy erőre tegyen szert az ember.

Délelőtt elérkezünk a „viharlyuk”-nak nevezett szűk kanyon-hoz. Mélysége négyszázötven méter. A jeget vihar-leszaggatta sziklák borítják, amelyek a szomszédos magaslatokról zuhantak le a mélységbe. A mély szorosban minden pillanatban ki vagyunk téve a lavinának veszedelmének. Átkelésünk alatt a szélvész oly erősen dühöng, hogy négykézláb kell kapaszkodnom. Vezetőnk szerint pedig ma gyöngye a szél, ahhoz képest, ami néha végigsüvit a hegyszoroson.

A kanyon-on túl újra eszkimókkal találkozunk. Habár még fiatal az idő, elhatározzuk, hogy tanyát ütünk. Ezek a bennszülöttek is rénszarvasra vadásznak; ez az állat nagy számban él a vidéken. Már ideig hatvan darabot lőttek belőle. Mint tegnap, ma is egész nap lakmározunk, hogy „biztosítsuk magunkat a jövő eshetőségeivel szemben.”

Délnek haladva a térszín egyre inkább ellapul. A csúcsok itt már legömbölyítették és szélesen szétterülő szelid lejtőkben szállnak alá. A hó tömörebbé válik; az ut ennyivel is könnyebb. Gyakoriak a rénszarvasnyomok. Farkasok nyomaira is rá-rábukkanunk. A farkas szivesebben keresi fel ezt a délibb tájéket, mint a sarki tenger partvidékét, mert erre bőségesebb táplálékot talál.

Október 30.-án magas hegyekkel körülvett tóhoz érkezünk. Ebből ömlik ki a folyó, amelyet ideig követünk. A legmagasabb csúcsok, amiket látunk, 1200 méter körüliek. Az eszkimóknak, akikkel utóbb találkoztunk, eleségraktárak van a tó partján. Hogy készleteiket a ragadozók és rágcsálók ellen biztosítsák, négy cölöpön nyugvó embermagasságu emelvényre helyezik.

Véres tragédia színhelye ez a vidék. Néhány éve egész sereg matróz megszökött a bálnavadászok hajói-

ról, magukkal vivén az eleséggel és lőszerrel terhelt szánokat. Az eszkimók kíséretében üldözésükre küldött tisztek egy domb lábánál rajt' ütöttek a lázadókra, éppen táborverés idején. A felszólításra, hogy adják meg magukat, a szökevények azzal feleltek, hogy rálöttek tisztjeikre. Ütközetre került a sor; két matróz elesett, kettő fogságba jutott. A többiek szétszóródtak az erdőkben, ahol nagyjából halálukat lelték. Rettentő szenvedések után ötnök sikerült csak Fort Yukon-t elérnie.

Erre a vidékre érkezvén, podgyászainkat a szánokról „toboggan“okra rakjuk át. Munkánk befejeztével sátor alatt barátságos melegben kellemes napot töltünk.

November 3. — Áthaladván a sarki tenger és a Bering-szoros vízválasztóján, egyenesen délnek tartunk a hegyeken keresztül, a „Tüskésdisznó“ folyó (Porcupine River) völgye felé. 5-én elérjük a Coleen River-t, az előbbinek mellékfolyóját. A néhány centiméternyi hóval fedett jégen gyors menetben haladunk. Két nappal később vezetőnk menet közben megáll és elkezd vizsgálni a havat.

— Indiánok nyomai!

Követve a nyomokat csakhamar kunyhókhöz érünk. Cooper hatása alatt szinte vártam, hogy festői viseletben megjelenjenek a vad indiánok, tollasan és tomahawk-osan. Milyen csalódás! Egy nyugodt kis emberke üdvözlő bennünket angolul. Fekete ruhában van. Ugy hat rám az egész jelenet, mintha Norvégia valamelyik magas völgyében találkoznám egy odaváló hegyvidéki emberrel.

10-én, az indián tanyáján töltött kis pihenő után folytatjuk utunkat a Coleen River mentén. Három napra rá megérkezünk a második kunyhóhoz, amelyben két asszonyt találunk. A férfiak elmentek a Tüskésdisznó-folyó mellé, hogy valami kereskedőféle em-

berral találkozozanak. Ha nyomaikat követjük, két napi utat nyerünk, beszélük az indián asszonyok.

November 14.-én este a kutyák hirtelen megállanak, hangosan szimatolnak, azután teljes sebességgel neki erednek. Nyilván megorrontották valami kunyhó közellétét. Csakugyan: szédületes ereszkedő után, egy kis indián telepre érünk a Tüskésdisznó-folyó partján.

Másnap ennek a víznek a mentén menetelünk tovább Fort Yukon felé. Hellyelközzel elhagyott kunyhók és mindenfelé tömérdek nyúl-nyom. Nyúl kétségkívül nagy számban él a vidéken. Olykor rábukkanunk egy-egy nyúl hullájára, amely mellől éppen elzavartunk valami lakmározó ragadozót. Mikor a kutyák efféle zsákmányt szimatolnak, fékezhetetlen iramban rohannak tova. Az elől haladó kutya ráront a félbehagyott lakoma maradékára és néhány szájsattintással fölfalja az egészet. A többiek, nem bírván hozzáférdőzni a zsákmányhoz, beérik a puszta látvánnyal; de azért nem vesztik kedvüket és a legközelebbi alkalommal megint csak ugyanazzal a mohósággal vágatnak előre.

18.-án este egy házhoz érkezünk. *Salmon Creek*. Az állomás minden lakója odajár Fort Yukon-ban, csak az öreg *Thomas* maradt itthon, ez a hősivatagba és erdők magányába vonult mezzofanti remete.

A jó ember négy nyelven beszél: angolul, franciául, indián és eszkimó nyelven. A legkészségesebb barátsággal fogad bennünket. Hogy nekünk helyet adjon, kitudszolja a ház egyetlen szobájából a benne lakó öt bennszülöttet. Kutyáink az új szálláson úgy viselkednek, mint az ellenség a hódított országban. Hozzáférdőközvéen valahogy házigazdáink élelmiszeres készleteihez, olyan hézagot ütnek bennök, hogy másnap alig tudnak megmozdulni. A lakmározás következtében másnap roppant lomhán vánszorognak előre, és csak 20.-án délután egy órakor érkezünk meg Fort Yukon-

ba. Ez az állomás egy megerősített postahivatalt, egy iskolát, hittérítő állomást és vagy harminc rozoga bennszülött kunyhót foglal magában. Van továbbá itt egy csere-állomás, ahol az indiánok prémeket cserélhetnek be élelmiszerekért és ipari termékekért.

Nagy csalódásomra azonban táviróhivatal nincsen Fort Yukonban. A legközelebbi táviróállomás 370 kilométerrel délebbre, *Eagle City*-ben van. Vállalkozom a hosszú utra az egyetlen célból, hogy összeköttetésbe jussak Norvégiával. Utra kelek tehát *Eagle City* felé, még mindig *Mogg* kapitány társaságában. Eszkimóink kimerültek lévén, helyettük egy indiánt viszünk magunkkal.

Viszonylag civilizált vidéken járunk. *Fort Yukon* és *Dawson* között postaszolgálat közeledik, négy továbbító állomás (*relais*) útján. A futárok kutyafigazton járnak *Eagle*-ig, onnan kezdve lovakat használnak. Az egész távolság *Fort Yukon*tól *Dawson*ig 555 kilométer.

Első napi utunknak végére érven, egy a viszonyokhoz képest kényelmesen butorozott házikóban töltjük az éjszakát. Két táborigy, két szék, egy asztal és kályha — ennyi az egész.

November 26-án *Circle City*-ben vagyunk. Innen kezdve a futárral együtt utazunk. A legkisebb sajnálkozás nélkül válunk meg vezetőnkől, a legelviselhetlenebb személyiségtől, akit csak valaha ismertem. Miután a hittérítők tanításából rájött, hogy minden faj egyforma, gondja volt rá, hogy éreztesse, hogy nem ismeri el a fehérek bármi elsőbbségét. Az elvben kitűnő oktatás ilyen sajnálatos eredményeket szül.

Circle City igazi kisváros, kávéházakkal és nyilvános tánchelyiséggel.

Innen kezdve az ut könnyüvé vált. Minden 32 kilométeren kis menedékház, három helyiség: hálószoba, konyha, és egy lakószoba az öt számára. Az utasok, akiknek nincs ágyneműjük, ha az ágyakat már elfog-

lalva találják, megosztják az ágyat az előbb érkezettekkel. Fáradalmas ut után az ember oda se néz erre a kis keveredésre. Nekünk, akik a sarkvidékről jövünk, ezek a szállók úgy tűnnek föl, mint a kényelem és előkelőség netovábbjai. Az árak különben elég borzosak. Maga az éjszakai fekvőhely, akár egyedül alszik az ember, akár másodmagával egy ágyban, fejénként egy dollárba kerül. Minden étkezés személyenként másfél dollárban van megállapítva, úgy, hogy egy nap költsége megközelíti a hat dollárt.

Élénk izgalmak közt közeledem *Eagle City*-hez. Százszor elgondolom, hogy néhány óra múlva összeköttetésben fogok állani Norvégiával, azokkal, akik kedvesek nekem. Még egy kanyarulat a folyó mellett és három kilométerre magam előtt megpillantom a szelid, barátságos vidéken elterülő várost. Egyenesen a *Fort Egbert*-nél, közvetlen *Eagle* mellett berendezett táviróhivatal felé vesszük utunkat. Az itt állomásozó két gyalogszázad tisztjei rendkívül szívélyesen fogadnak.

Két hónapig várok *Eagle City*-ben, míg végre megérkezik a posta Norvégiából. Csak február 3-án kezdem meg utamat megint észak felé, egész halom levelemmel és ujsággal megrakodva bajtársaim számára. Hat héttel később, 1906 március végén lépek ismét a *Gjøa* fedélzetére.

Utolsó napjaink King Point-on.

Élet a hajón. — Wiik halála. — A Royal North West Mounted Police. — Szánok jövés-menése. — Posta Edmontonból. — Temetés.

Ó mekkora örömet szerzett a hazai posta, amit magammal hoztam! A megérkezésemet követő naptól ünnepnapot csináltunk, hogy mindenki zavartalanul merülhessen bele a levelek és ujságok olvasásába.

Távollétem alatt a hajón semmi említésreméltó esemény nem adta elő magát. A meteorologiai és mágnességi megfigyelések szabályszerűen folytak tovább. A tél szokatlanul szigorú volt. Egymást érték a viharok — és milyen viharok! A dühöngő orkánok olyan sűrűn kavarták föl a havat, hogy alig lehetett látni néhány lépésnyire. A legkisebb réseken át behatolt a hó a szobákba.

Március 22.-én emelkedik ez idén (1906) első ízben a hőmérő a fagypont fölé. Ezen a napon $+0.2^{\circ}$ -ot jegyeztük föl.

Friss huskészetünk bőséges.

Egy napon kilencven nyulat hoz egy eszkimó, másnap más bennszülöttek egy jávorszarvas oldalast hoznak eladásra. Minden a legjobb kerékvágásban haladna, ha *Wiik* egészségi állapota nem volna oly nyugtalanító! Habár az utóbbi időben társunk nem érezte magát a legjobban, semmi se sejtette betegsége súlyosbodását, amikor egyszerre — 26.-án este — heves szúrásokról panaszkodott. A fájdalom a bal oldalán

mutakozott. Tüstént naftolt adtunk be a betegnek és sikerült is állapotán könnyíteni. Másnap újból jelentkezett a fájdalom és Wiik ágyban maradt. Valószínűleg mellhártyagyulladásban szenvedett, amely betegségen már egyszer keresztülment, mint tőle megtudtam.

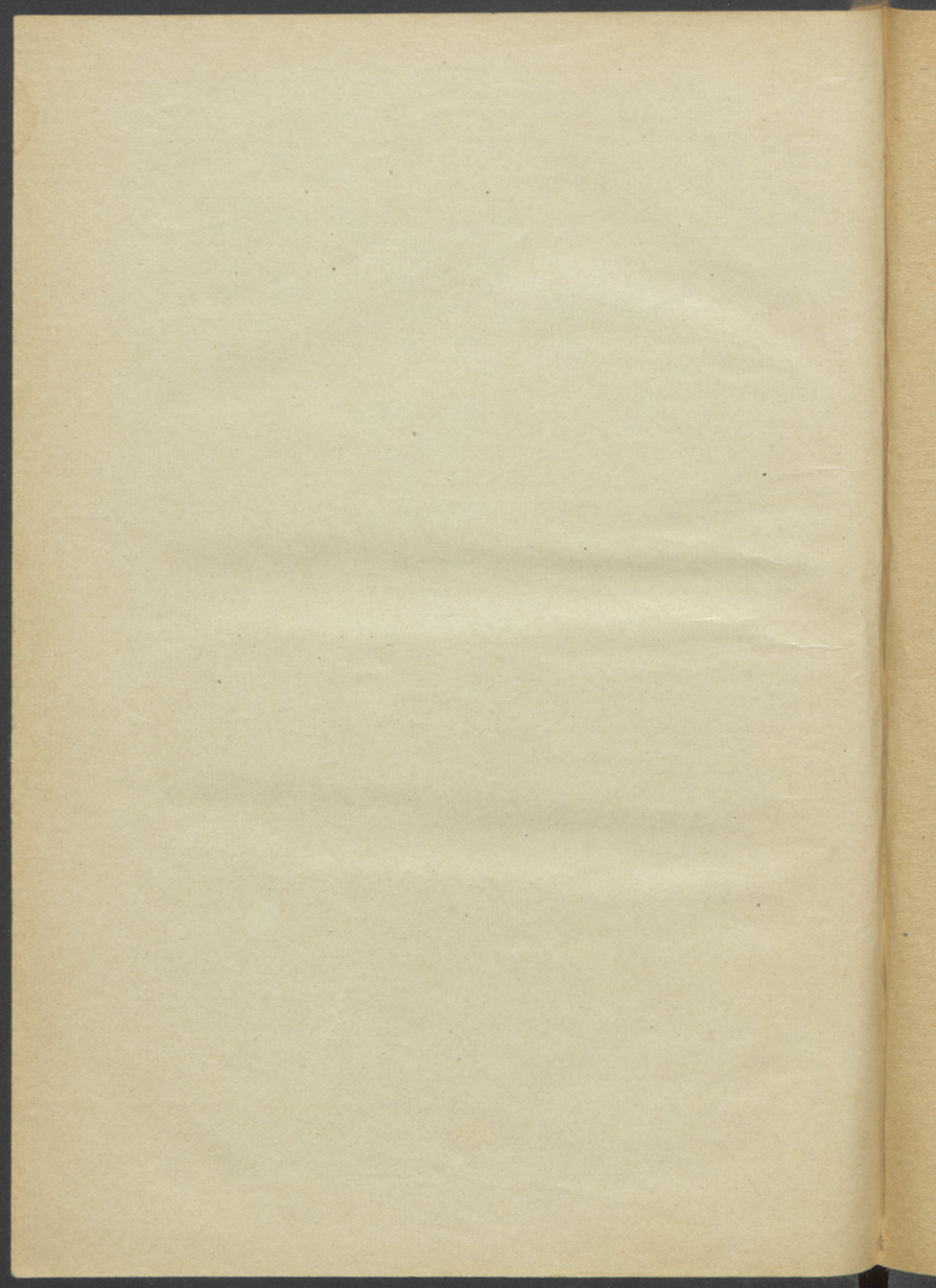
Orvos nincs közöttünk, egyedüli útmutatóm ilyen esetekre egy gyakorlati orvosi könyv. Ennek a tanácsaihoz képest hideg borogatásokat rendelék. A beteg láthatólag könnyebben érzi magát. Fájdalom, a gyógyulás nem volt tartós. Délután még hevesebben lép fel a fájdalom és a hőmérsék 39.5^o-ra szökik. Mustáros borogatóst rendelék, utána flastromot. Erre az erélyes gyógymódra megenyhül a baj: 29.én este a láz leszáll 38.4^o-ra. Érverés gyors, de szabályos. 30.án reggel a hőmérsék még 38.8^o, de este már csak 37.6^o. A beteg étvágya javul. Még néhány nap és betegünket már csak lábbadozónak tekinthetjük — felgyógyulása biztos mederben halad.

Fájdalom! A remény korai volt! Az éj folyamán a beteget kiveri a hideglelősszerű láz, olyan hevesen, hogy őt fölmelegítendő, lakótársának melléje kell feküdnie. Másnap reggelre mindazáltal a hőmérséke nem haladja meg a 38.8 fokot, délelőtt leszáll 38.6-re, de az érverés kihagyó. Elhatározom, hogy futárt menesztek a bálnavadász-hajók orvosáért, Herschel szigetére, de az időjárás olyan kegyetlen, hogy még eszkimó-kutyát se ver ki ilyenkor az ember. A küldönc induálsa másnap reggelre marad. Délután ötkor rövid, szaggatott hívással egyszerre megszólal a villamos-csengő, amely a házat a hajóval összeköti. Rohanok a beteghez. Megérkezésem pillanatában — utolsót lehel. Mily retentetes megpróbáltatás! Sohsem fogom elfelejteni, míg élek, ezt az órát. Mindnyájunkon erőt vesz a megहतottság.

Wiik kitűnő bajtárs volt, örökké vidám és tele odaadással. A halál mindenütt vészhozó látogató, de

Sapka-alaku sátrunk, kályhával.

mennyivel kegyetlenebb a halál, amely ebben a mi elszigeteltségünkben sujt le közibénk!

Hogy csüggettségünkön erőt vegyünk, a munkához menekülünk. A munkához, a hajszott lelkek leg-hatalmasabb vigasztalójához.

A föld olyan mélyen be van fagyva ezidőszerint, hogy nem temethetjük el szegény barátunkat. Ravatalra helyezük a halottat és a koporsót a házba hozzuk és a házat bezáratom.

Néhány nappal a szerencsétlen eset után vadászaink visszatérnek. 237 nyulat lőttek. Ezen a vidéken roppant nagy számban él ez a vad, de olyan kicsire nől, hogy egy nyulat két ember kényelmesen elfogyaszt egy étkezésre. Vadászata nagyon könnyű. Rajzvonalban hajtják a vadat a bozótba és ha egyszer belevették magukat ebbe a rejtekbe, seregestől legyilkolattják magukat. Nem keresnek futásban menedéket.

Április 4. — Megfigyeljük egy varju átvonulását. Első hirnöke a tavasznak.

Néhány nappal később vadászaink újabb 72 nyulal és 5 hófajddal térnek meg vadászkirándulásukból. Eszkimó társunkban, *Manni*-ban, örömünk telik. Mindig elégedett, mindig jókedvű és emellett igen szófogadó, engedelmes. Tanácsomra teljesen leszokott a bagózásról és a dohányzásban is mértéket tart.

Elérkezik a husvét. Sokkal erősebben meg vagyunk rendülve *Wiik* hirtelen halála miatt, hogysen ünneplésre gondolnánk. Mindössze egy-egy hagymát szavazunk meg magunknak az ünnepekre.

Április 14.-én megjelent *Howard* a *Royal North-West Mounted Police**) felügyelője, egy altiszt, egy indián és egy eszkimó kíséretében. Egyenruhája szokatlan hatást kelt itt a jégsivatagban. *Howard* a *Herschel*-szigetre megy, hogy megerősítse megjelenésével

* Királyi északnyugati lovas rendőrség.

a canadai kormány fennhatóságát ezeken a messze vidékeken . . .

A part mentén jövő-menő szánok mindegyre élénkebben tanuskodnak a tavasz közeledéséről. Nap mint nap vonulnak el a szánfogatok, majd az egyik, majd a másik irányban. Természetesen valamennyi megállapodik hajónk előtt.

Április vége felé megérkeznek a hófajdok. Megszámlálhatatlan tömegekben lepik el a kikötő körül emelkedő halmokat, de olyan vadak, hogy mindig lőtávolon kívül maradnak.

Tanitványunk napról-napra művelődik. Haladása főleg a *dame*-játékban és a *patiences*-ban meglepő, viszont azonban a norvég nyelvben alig vitte többre, mint amennyire a kezdet-kezdetén volt.

Most, hogy *Wiik* halála egész létszámunkat hatra apasztotta, nagyon fáradságos munka vár reánk, ha majd ismét tengerre szállunk.

Hansen hadnagyot és *Ristvedt*-et április végén elküldöm a *Herschel*-szigetre, hogy a bálnavadász hajókról kérjenek két embert számunkra. Kérelmemet, mint mindig, nagy készséggel fogadják; június elsejére el fogják küldeni a kívánt erősítést.

A hó vastagsága napról-napra csökken. Április végén a hőmérsék a fagypontra fölé szökik és a jégmező felületén vztükrök kezdenek mutatkozni. A hómentes foltokon nyüzsög a bennszülöttek nyelvén *hiksziess*-nek nevezett patkányféle. Ez a kis emlős megszámlálhatatlan csapatokban jelenik meg. Prémjét az eszkimók ruházatuk szegélyének díszítésére fordítják. Egy ruha beszegésére hatvan ilyen kis állat bőrét használták fel.

Május 2. — Egy indián érkezik az *Edmonton*-ból *Fort Mac Pherson*-on át továbbított postával és átad két levelet, egyet nekem és egyet *Hansen* hadnagnak. Kissé régiek a levelek, de azért nem kevésbé megörvendezettők. Ha barátaink csak sejtenék is odahaza.

mily végtelen örömet szerez a posta érkezése a sivatagba száműzött utazónak, bizonyosan kevesebbet hevertetnék tollukat.

Május 8. — Két új társunk megérkezik. Az egyik norvég, a másik amerikai. Velük együtt jő *dr. Wight* a bálnavadász-hajók egyikéről, aki szeretne lehető hamar visszatérni az Egyesült-Államokba és arra kér, vigyük magunkkal. Azonnal beleegyezem. Az új utassal tehát teljes a létszám.

Elhatározzuk, hogy *Wiik*-et a mágnességi megfigyelő belsejében temetjük el, a kunyhóban, amelyet szegény társunk maga épített és ahol utolsó munkáját végezte azzal a hévvel és odaadással, amellyel a közös cél érdekében valóban mindhalálig munkálkodott. Emléke ott lebeg a kunyhó felett, ahonnan messze-messze hatol a tekintet végig a Jeges-tenger partjain.

Május 9-én temetjük. A lobogókat félárbocra sülyesztjük, a koporsót kihozzuk a házból és szánra helyezzük. Azután elindulunk a kunyhó felé, amelynek a belsejében megásva a sir. Utolsó útja ez bajtársunknak az ő kedvelt állomására. A bejáratnál megállunk. Utolsó istenhozzádót mondván *Wiik*nek, elimádkozzuk a Miatyánkot, a koporsót lebocsátjuk a sirba és letakarjuk a norvég zászlóval. Ha a szertartás rövid volt is, nem hagyott kevésbé mély nyomot szívéünkben.

A sirt tőzeggel és virággal borítjuk be és magas keresztet tűzünk fölibe.

A Bering-szoros felé.

Uti készülődés. — A Gjöa megmozdul. — Búcsu az eszkimóktól. — Ujból a jég fogságában. — Bálnavadászat. — A Herschel-sziget. — Eszkimó burgonya. — Manni balesete. — Bálnavadász-hajók. — A san-franciscói földrengés hire. — Ködben, zátonyok közt.

Május elején megkezdjük uti előkészületeinket. Néhány hónapon belül látogatókat kap a Gjöa, jó lesz tehát kicsinosítanunk a hajószobát és frissen mázolni a hajó oldalait. *Lindström* végzi ezt a munkát általában megelégedésre. A tatarozás után hajótermünk igen jóképűvé válik. A diszhelyen a királyi család tagjainak portréja, lobogóval körülvéve, alatta fölrás: *Mindent a hazáért*. A szoba egyik falát útvonalunk térképe, a másikat Nansen arcképe ékesíti.

Junius fagyos idővel köszönt be. Elsején a hőmérsék nem emelkedik a -1.5 fok fölé. Amint egyszer a partmenti jég hótakarója elolvad, a Mackenzie sárral bemocskolt édesvizéből fagyott jég is mihamarabb eltűnik.

Végére jutottunk a jó időknek. 28-án este, egy délkeleti széllel megjönnek a szunyogok. Napról napra több és több, s napról-napra vérszomjasabbak. Szunyogháló nélkül az orrunkat se dughatjuk ki.

Junius utolsó napján a mágnességi műszerek a hajón vannak. A pillér helyébe, amelyen azok helyet foglaltak, fatáblát állítunk ezzel a felirattal: *Gjöa*

1905—1906. — Ugyan-e nap véget érnek a meteorologiai észlelések.

Július 2-án erős déli szélroham $+18^{\circ}$ -ra hajtja föl a hőmérőt. A part mentén egyre nagyobb és nagyobb szabad vztükör keletkezik. Megkezdjük első mozdulatainkat és hajónkkal a *Bonanza* mögött helyezkedünk el. A hajóroncs fog védeni bennünket, ha jégtömegek hatolnak a kikötőbe. E pillanatban a legcsekélyebb ok sincs aggodalomra. A jégtáblák, hol egyik, hol másik irányban, kiúsznak a tengerre. Túl ezeken a megmozdult tömegeken, úgy látszik, a nyílt víz óriási területeket meghódított már, de mindaddig, amíg a bálnavadász-hajók útnak nem indulnak, legjobb ha nyugodtan várunk.

Július 10-én este három hajó tűnik fel a nyílt vizekben, túl az elúszó jégperemen. Egyikük a jég széle mentén kelet felé halad és másnap egész közel hozzánk, behatol a parti csatornába. Semmi se állja útját elindulásunknak. Végre tehát út a hazatérés órája!

Ragyogó délután, derüs nyugalom ömlik el a tájon. Kutyáink elégtelen sűtkéreznek a napon, nem is sejtven sorsukat. Sajnálkozva szánom rá magamat, hogy elhagyjam ezeket a hűségees szolgálakat. A túlságosan igénybe vett fedélzeten azonban állandóan csak láb alatt lennének. De meg aztán mit csinálnánk velük, ha egyszer megérkeztünk San Franciscoba. Itt legalább nekik megfelelő éghajlat alatt maradnak.

King Point valamennyi eszkimója a *Bonanza* fedélzetére sereglük, hogy tanuja legyen utrakelésünknek és barátságos búcsuüdvözletet intsenek felénk, amit mi is hosszan viszonzunk.

Nyílt víz! Teljes sebességgel előre! A *Gjøa* újra megrázkódik, hogy megkezdje hosszú útja utolsó szakaszát. Elhaladva *Wiik* sirja előtt, a lobogót félárbocra engedjük. Meghatottsággal intünk végső istenhozzádot

e kedves és derék bajtársunknak, akinek az emlékezete elkísér a jövőbe.

A bálnavadász-hajók orvosa, aki velünk teszi meg az utat, beszáll hozzánk, azután elindulunk nyugat felé. A Herschel-szigeten túl áttörhetetlen jégmező állít meg és kényszerít rá, hogy visszaforduljunk és horgonyt vessünk a sziget mellett. Július 13-án történt ez, délután három órakor. Meddig tart ez az új fogság? — nem minden aggodalom nélkül vetjük föl a kérdést. Időtöltésből kikutatjuk a szigetet, amelynek földje levetette már téli hóköpönyegét.

A szárazföldről keskeny és igen mély csatorna által elválasztott Herschel-sziget műveleti központul alkalmas pompás kikötőt biztosít a bálnavadászok céljaira. Amerika északi partján nem lévén semmi biztos kikötő hely, ennek a révnek a fölfedezése e kalandos tengerészekre igen nagy fontosságu.

Mint mindenütt a sarkvidékeken, ehelyütt is borzasztó szerencsétlenségek játszódtak le. Az elsőnek ezek közül nem a jég és nem a viharok voltak okozói, hanem az északamerikai polgárháboru. 1865-ben a déli államok egy kalózhajója jött föl a Bering-szoros vidékére és fölgyújtott harminc bálnavadász-naszádot, amelyek mintegy tizenöt millió korona értéket képviseltek. A második nagy katasztrófa 1876-ban történt. Ebben az évben harminc bálnavadász-hajót fogott meg a jég a Barrow-fok előtt. Hetven ember odahagyta a hajóit, elindult délnek és odaveszett. 1897-ben szintén több hajó elpusztult a jég között. Végül 1905-ben az erre járó vadász-hajók legnagyobb része áldozatul esett a jég korai érkezésének, de ebben az esetben emberéletben nem esett kár.

A bálnát ezen a vidéken csupán csak a „halcsont-jáért“ vadásszák. A tengeri szörny többi részzeit az amerikaiak nem használják fel semmire. Igaz, hogy a „halcsont“ értéke egymagában tekintélyes jövedelmet biztosít. Egyetlen bálnából befolyt néha tizezer dollár.

A halcsontos cetek vagy grönlandi bálnák vadászata természetesen nehéz és veszedelmes. Igen félénkek. A legkisebb zaj elzavarja őket. Épp ezért mihelyt észreveszik a cetet, megállítják a gépet és csak vitorlával folytatják az utat. Még messzire a vadtól, csónakot bocsátanak a tengerre, de a csónak is evező nélkül, pusztá vitorlával közeledik az állat felé. Egyenesen az óriási tengeri szörnyeteg felé tartva, a szigonyvető elől helyezkedik el, készen rá, hogy kivesse a szigonyt. Ezeknek a bálnáknak a vadászatára nem használnak szigonyvetőágyut, mint más cetféléknél. A lövés zaja husz kilométeres körben minden bálnát elzavarja. Robbantó szerül a *tonit* használatos. Ha a bálna nem pusztul el az első szigonyvetésre, a kötelet utána engedik. Ha jégtömegek vannak a közelben, a vadászoknak ugyancsak résen kell lenniök, hogy a bálna magával ne vonszolja őket a veszedelembé. Mindamellett csak a végső veszély esetén szánják el magukat, hogy elvágják a kötelet.

Nem szívesen mond le az ember ekkora értékű zsákmányról. Ha sikerül elfogni a bálnát, elvontatják a hajóra. A fejet levágván, az óriási tetemet átengedik a halaknak és a madaraknak. Azután levágják a „halcsontokat“, és a fej többi részét belevetik a tengerbe.

1843-ban fogták az első ilyenfajta bálnát a Bering-tengerben. Öt évvel később hatolt át az első bálnavadászhajó a szoroson. 1905-ben tizennégy hajóból álló vadászflootta cirkált ezeken a vizeken. A legszerencsésebb hajó tizenegyet fogott a hatalmas tengeri emlősokból. Több mint hat évtizeden át óriási hasznot hajtott ez a mesterség, de mennyi veszedelem, mennyi emberélet árán! És mindez miért? Csak hogy a kényes asszonyok hozzájussanak a fűzőikhez és testük báját biztosítsák!

Bármily kora hajnali órára esett is megérkezésünk,

a Herschel-sziget eszkimói talpon vannak. A bálnavadászok utrakelése óta fontos személyiségekké váltunk és a legnagyobb tiszteletet tanusítják irányunkban. Rövid pihenő után megmásszuk a sziget legmagasabb pontját, hogy a jég állapotát megvizsgáljuk. Nyugat felé tekintélyes jégtömegek torlódtak össze, de az amerikai part mentén szabad csatorna húzódik, amely elérhetőnek látszik a sziget és a szárazföld közötti szoroson át. De vajjon elég mély-e ez a csatorna? Ebben a tekintetben az értesülések ellentmondók. A kérdésre világot derítendő, Hansen hadnagy hidrográfiai „terep”-szemlére indul. Vizsgálódásainak eredménye, hogy a tengermélységek igen eltérőek — tanácsos tehát inkább nem bocsátkozni bele a kalandba. Mostantól fogva naponta fölmegy valamelyikünk a dombtetőre. Négy kilométeres séta igen nehéz térszínen.

A King Point-hoz viszonyítva a Herschel-sziget valóságos paradicsom. Mindenütt színes virágoktól tarkálló pázsitok díszlenek. Leggazdagabb a növényzet a temető mögött. A temető két részből áll. Az egyik a bálnavadászok számára van fenntartva, a másik az eszkimóknak. Az európaiak keresztekkel megjelölt sírjai jókarban tartottak. A bennszülöttek osztálya a legsajátságosabb képet nyújtja. Az eszkimók halottjaikat faládákban „temetik” el, és ezeket leginkább csak egyszerűen a föld színére helyezik. A nagyládák sorai úgy hatnak, mintha valami árukirakodó vásárban sétálna végig az ember.

Az amerikai bálnavadászok megjelenése idején a Herschel-szigeten ötszáz kagmallik eszkimó élt; ez időszerint az eszkimók száma sokkal csekélyebb, és ezek is nagyobbrészt kevert vérűek. Egészségtelen kis faházikókban laknak. A konyhók mellé kamarákat és átrakó bódékat építenek.

A hittérítő házában most *Howard* őrnagy lakik.

Helyzete, mint a hatóság képviselőjének, nem éppen könnyű. Egyetlen emberrel kell fönttartania a rendet több száz bennszülött és tengerész között, s mi több, beszédni a környékbeli amerikai hajóktól a díjakat a canadai kincstár számára.

A kikötőhelyen való tartózkodásunk alatt most első ízben eszünk helybeli gazdasági terméket: *kag-mallik burgonyát*, ahogyan a bálnavadászok nevezik a szigetlakókról. Ez a „burgonya“ a *Poygonum bistorta* gyökere. Főzve vagy nyersen eszik; íze nem is rossz, bár az is igaz, hogy nem vagyunk válogatósak.

Július 20.-án északkeleti szél fuj, a legkedvezőbb széljárás arra, hogy a partot a jégtől megszabadítsa. Nyugtalanul lessük az őrszem visszatértét. Sajnos, a hír, amit hoz, minden inkább, csak nem kedvező. A tenger jege szilárdabb, mint valaha!

Másnap új gyászseset sujt le bennünket. *Manni* vadkacsákra vadászott csónakon a hajó körül. Egy szerre *Hansen* hadnagy észreveszi, hogy a csónak fölborulva imbolyog a vizen. Tüstént vízre bocsátunk egy csónakot. Öt perc sem telik bele, ott termünk a bal eset színhelyén — a szerencsétlen vadásznak nyomára se találunk. Elmerült bizonyosan. Szomorúsággal tölt el mindnyájunkat a szegény fiu elveszése. Nagyon megkedveltük, ragaszkodtunk hozzá és örömet szerzett a gondolat, hogy elvihetjük Európába.

A következő nap ismét kimegyek a jég állapotának a vizsgálására. A jég mintha nyugat felé torlódnék. Tehát csak türelem. Hadd dolgozzék csak az északi szél. Ha majd megnyhül, megkísértjük az át-törést. A 21.-ére virradó éjjel a szél csaknem teljesen alábbhagy. Fölvonjuk a horgonyokat. A parti jégperem szegélyét követjük, amely a *Herschel*-sziget délnyugati fokától a kontinens partja mentén húzódik nyugat felé. Athatolunk a jég és a part közötti nyitott csatornán. Eleinte jól haladunk, de a jég lassan-lassan

kitérit észak felé és mihamar zsák-utcába kerülünk. Két álló napi hajózás után kénytelenek vagyunk visszatérni a Herschel-szigeti kikötőbe. Mi, a sarkvidék régi hajósai, nyugalommal fogadjuk ezt a kellemetlen kényszerűséget, — nem így azonban utitársunk, a kitűnő doktor.

Fogságunk ugylátszik, sohse ér már véget. Néhány órával visszatérésünk után egyik társunk kimegy a megfigyelőbe, mint ahogyan elneveztük a sziget legkiemelkedőbb magaslatát. Csüggesztő hirt hoz: a jég még vastagabbra hizott! Megszabadulásunkat most csak déli szélről várhatjuk, amely mindezt a jeget kiűzi a nyílt tengerre. De mikor jön meg ez a szél?

Julius 30-án bálnavadászhajó érkezik az állomásra: a *Belvedere*. Élelmiszere és tüzelője fogytán lévén, a személyzetet szkorbut támadta meg.

Augusztus 2-án a jégmező nyitottabbnak látszik. Elhatározzuk, hogy újból kísérletet teszünk. Délután négykor elvitorlázunk. Egy órával később elébünk vág a *Belvedere*; az is nyugat felé veszi útját. A jég szegélye mentén haladunk és este kilenckor egy nagy jégzirthez kötjük hajónkat, a parttól 13, a *Demarcation Point*-től 18—20 kilométer távolságra. Másnap egész nap ezen a helyen maradunk; körülzárt a jég.

Ez a nap királyunk születés napja. A nap tisztelgetére fellobogózzuk a Gjőát és — befőtten nyitunk ebédre. Ez az egész, amit tehetünk; csemege-készletünk fölöttébb szerény.

Éjjel a helyzet csak súlyosbodik. Minden oldalról szorongat a jég. Egy percben már a kormányt fenyegeti. Reggel felé a jég egy megmozdulása visszaadja szabadságunkat. Igen ám; de a sűrű köd és a szél egyenesen szembefordul velünk; nyugatról fúj. Nincs más mit tennünk, mint visszatérnünk a Herschel-szigetre. A *Belvedere* se tudott keresztültörni az akadályokon, ott találjuk azt is szigetünk előtt.

Megérkezik a *Herman* naszád a következő éjjel pedig a *Karluk*. A bálnavadász-hajók sorban visszatérnek hadműveleti központjukba, hogy bevárják az élelmiszer és egyéb készleteket szállító hajó megérkezését. A rá következő napokon a *Treasure* és a *Bowhead* horgonyoz le mellettünk. A Gjöával együtt most már hét hajó van együtt a kikötőben. A bálnavadászok elhatározzák, hogy augusztus 10.-éig várnak a szállítóhajó megérkezésére. Ha nem jön meg akkorig, elébe mennek a *Barrow*-fokra.

Augusztus 9.-én nagy esemény. Új futár érkezik *Edmonton*-ból és *Fort Mac Pherson*-ból. Hirét hozza a san-franciscoi földrengésnek.

Ugyanezen a napon északi szélvész kerekedik. Délután befut az *Olga* bálnavadász-hajó, amelynek a sorsa már sok nyugtalanságra adott okot. A *Minto Inlet*-ben telelt, a *Prince Albert* földön, ahol néhány eszkimóra talált. Alighanem a *Coppermine*-folyó vidékéről való *kiilnermiun*-eszkimók voltak, abból a törzsből valók, amellyel Hansen és Ristvedt találkoztak a Haakon király földjén.

Az *Olga* több emberét elveszítette, köztük két gépészét. Nem lévén, aki értsen a gépek kezeléséhez, a hajónak vitorlával kellett visszatérnie. Nagyszámu bálnát láttak, de a személyzet megsappanása következtében nem foghattak. A *Bowhead* nyomban fölkekedik a becses vad keresésére.

Másnap friss északkeleti szél. Megunva a hosszas várakozást, elhatározom, hogy tovább vitorlázunk, megvizsgálandók, vajjon ezek az újabb szelek nem teremtettek-e valami változást a jég állapotában.

Uszadék-fát rakunk be, és felvonjuk a horgonyt. Amint kiérünk a révből, erős áramlat gyorsan ragad magával nyugat felé. Egész nap ebben az irányban haladunk. A köd megakadályoz benne, hogy a jég állását és állapotát pontosan fölismerjük. Estére ösz-

szesürösödik a köd, az orrunkig se látunk. A mélység 21 méterről 13,5-re csökken. Nyilván közel járunk a földhöz, talán három-négy kilométernyire. Legből-csebb, ha megvárjuk a köd enyhülését. Kikötünk tehát egy megfeneklett jégtömb mellett.

Másnap este a köd pillanatra felszáll. A látvány igen biztató. A parti csatorna, amelyben járunk, tökéletesen szabad, ameddig a szem ellát. Észak felé ellenben szilárd a jég. A motort megindítjuk. Mint-hogy a szél északnyugatról fuj és a gép gyenge ahhoz, hogy szél ellen haladjunk, zeg-zugban vitorlázunk. Ilyen esetekben a motor sokat segít; nagy mértékben növeli a sebességet.

Az *Icy Reef* közelében széles fehér jégmező tűnik fel a parton, de a jég természetét nem tudjuk tisztán szemügyre venni. Minden valószínűség szerint gleccsernek kell lennie. Egyébként hallottunk már róla a *Herschel-szigeten* való tartózkodásunk alatt. Jóllehet nem nagykiterjedésű, említést érdemel, amennyiben ez az egyetlen gleccser, amit Amerika északi partjain észleltek. Az *Icy Reef* környéke tele van szórva édesvizi jégrögökkel. Nagy sajnálkozásunkra nincs időnk ennek az érdekes helynek a tanulmányozására.

Tizenegyedikén hajnalban két órakor megkerüljük a *Manning-fokot*, amelyen számos eszkimó megszokott fordulni. A parton kunyhók és uszadékfa-rakások láthatók, de élőlény semerre nem mutatkozik. Délután a jég közelebb kényszerít a szárazföldhöz. Nem szeretem a dolgot, mert a *Cambden-öböl* (és hihetőleg ott járunk), *Collinson* szerint tele van tengeralatti padokkal. Egy alkalommal a mélységmérő mindössze 3,5—5,4 méter közötti mélységeket jelez. Szerencsére a jég újból kitér oldalt, és följebb húzódtunk megint észak felé, ahol jelentékenyebb mélységekre találunk. Este igen élénk északkeleti szél támad és áthatlan köd ereszkedik. A vitorlák egy részét bevonjuk.

Nem lévén biztosak benne, hol vagyunk, elhatározom, hogy kikötünk egy zátonyra futott jég tömb mellett és bevárjuk a fejleményeket. Egyszerre csak fölszáll a köd és föld tűnik fel, egyenesen előttünk — valószínűleg a *Flaxman*-szigetek.

Olyan kevesen vagyunk, hogy mindegyikünk kénytelen a legkülönbélebb munkákat magára vállalni. Ez este például *Lindström* meteorológiai észleléseket és mélységméréseket végez. Ezek után a dagasztáshoz lát és eközben felügyel a motorra. A többiek hasonlóképpen. Sohsem koronázta volna siker törekvéseinket, ha társaim nem oly jóakaratuak, oly tevékenyek és sokoldalúak. Nehéz viszonyok közt testvériesen veszszük ki részünket a fáradalmakból, együtt szenvedjük át a nyugtalanságokat, — ha meg kedvez a szerencse, az öröm érzete is egyformán fölmelegít mindnyájunkat. A *Gjøa* személyzete egy test, egy lélek.

Nyitva az út nyugat felé.

Zsák-utcában. — A *Cross*-sziget. — A *Thetis*-szigetek. — A *Simpson*-fok. — A *Gjøa* megsérül. — A *Barrow*-fok. — Győzelem.

A jég tömeg, amelyhez kikötöttünk, jégzajból ered, több esztendő óta hatalmas jégrögökkel, jeléül annak, hogy ez a jégmező sohsem volt olyan nyugodt, mint ma. A jégtáblák, amelyek összetömörüléséből származott ez a szilárd jégfelület, kisebbek és újabbkeletűek, mint Grönland jege.

Másnap még mindig sűrű a köd. Jégtömbünk mellett maradunk továbbra is. A köd rövid ideig tartó el-tisztulásával Hansen hadnagy megállapítja, hogy öt-

hat kilométerre vagyunk északra a *Flaxman*-szigektől.

Tizenhatodikán alább hagy a szél és a köd is felzállván, utra kelünk. Óvatosan haladunk mintegy hét kilométeres óránkénti sebességgel. A mélységmérő állandóan munkában. Kezdetben a jég hajózható, elég jól haladunk. De újabb nehézségek várnak ránk. Délután ötkor jégzaj zár el minden kijárást nyugat felé. Megkísérlem megkerülni az akadályt, olyképpen, hogy a szárazföld és a parttal párhuzamos padok közé terelem a hajót. A tengeralatti zátonyok közt a köd miatt igen bajos szabad csatornát találni a parti vizek felé. Lassan tapogatózunk előre; a horgonyok lebecsátásra készen. A padok felszine rohamosan emelkedik. Már csak 2.7 méteres a víz! Azonnal megállunk és csónakot küldünk előre a mélység megállapítására. Erről felől nincs mit várnunk. A csatorna, amelyben vagyunk, zsákutcában végződik.

Más ponton való kísérletünk szerencsésebb eredménnyel jár. Hat méteres mélységre találunk és még hozzá jégmentes a víz. A parti csatornába érve gyorsan vitorlázunk nyugat felé. A zátony oldalai védelemnek a külső jégtömegek nyomása ellen.

Reggel öt órakor elhagyjuk a *Cross*-szigetet. Ezen a szigeten kereszt van állítva tájékoztatóul. Négy órával később a tengerfenék 12.5 métert ér el. Nyitabb vizekre értünk tehát. Szerencsét kívánunk magunknak, hogy kijutottunk a tengeralatti zátonyok közül, mert a nyílt víz szilárd jege bizonyosan néhány napra megakasztott volna bennünket. Délben elhaladunk a *Thetis*-szigetek egyike mellett. Tul rajta szabad a tenger, de sajnos nem soká. A *Hanson*-öböl előtt ismét olyan tömeges jég fogad, hogy ki kell térnünk déli irányban. Éjjel áthajózunk az öblön és a *Pacific*-padon, amelyet a *Halkett*-fok mellett csak öt méteres víz borít. Az örökös jég kényszerít rá, hogy földközben járjunk. Átvágunk a *Smith*-öblön, a padok és a part

között, kivéve a Halkett-fokot, amely mellett még sekélyebb.

Este hatkor feltűnik a Simpson-fok. A helyzet agasztoán alakul. A jégmező ugylátszik kiterjed a fokig. Közelebb jutva találunk ugyan egy csatornát a föld mentén, de nagyon segély a Gjõa számára. Megint csak kikötünk egy jégtömbhöz és várjuk az eseményeket. Egész éjjel keleti szél. Reggelre a jég állapota mintha megváltozott volna, ujjabb kísérletet teszünk a parti csatornában. A tenger alatti pad hirtelen olyan magasra emelkedik, hogy csak harmadfél méteres a víz mélysége. Még egyszer vissza kell vonulnunk és újból kikötünk egy megfeneklett jégtömbhöz.

Az éj folyamán a keleti szél erősödik, nemsokára viharra fajul. A mögöttünk elterülő szilárd jégmező, amely védett eddig a szél ellen, eluszik a szélben és fedetlenül hagy. Kérdés, hogy a jégtábla, amelyhez kikötöttünk, ki fogja-e állani az óriási hullámok ostromát és az uszó jég minden percben ismétlődő lökéseit. Előkészítettem a horgonyokat, hogy azonnal lebecsáthassuk, ha jegünk elmozdulna. Jégtömegek rohannak meg hátulról; egész éjjel talpon vagyunk, hogy támasaikat elhárítsuk.

Az aggodalom hosszú órái után végre megvirrad. A szél egy rohama alaposan megváltoztatta a jégzajt. Próbálkozunk meg tehát, ujjabb kísérlettel. De nem is olyan könnyü ám fölvonni a horgonyokat az apró kiterjedésü jégrögök fölé, amelyek bele kapaszkodtak. Ennek a nehézségnek az elhárítására *Helmer Hansen*-t választom, ügyes és fürge bajtársunkat, akinek minden sikerülni szokott első fogásra. Nem csalódtam benne, hogy rábízam a kényes feladatot. Egy kézfordítással elintézte a dolgot, minden egyéb incidens nélkül, mint hogy hideg zuhanyt vett akaratlanul.

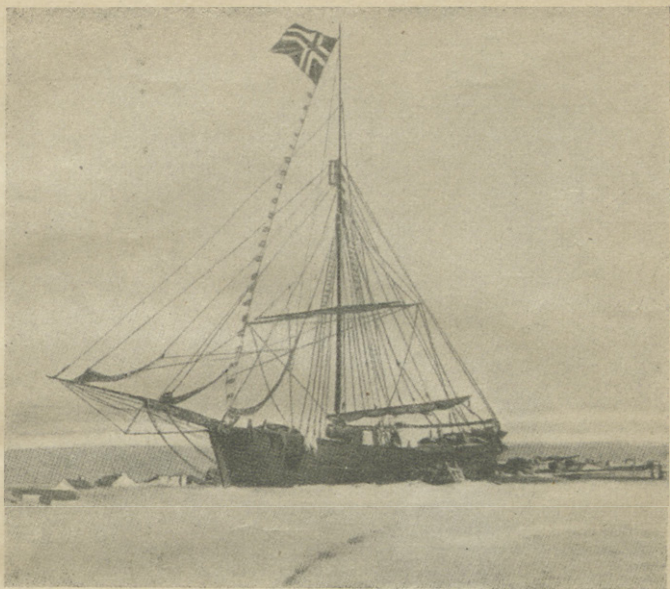
Augusztus 18. — Az utóbbi éjszakai vihar kisörpötte a parti csatornát. Folytathatjuk utunkat. A

Simpson foktól öt kilométerre egy sekély tengeralatti padon megfeneklett jégrögökre találunk.

Allandó csúf időjárás. A vihar orkánná fajul. A *Fatigue*-öbölben kikötünk a jégtömbök egyikén, amelyek a bennünket a szél és a hullámok ellen védelmező tengeralatti padokon zátonyra futottak. Mindig igen kényes dolog jégmező közelében kikötni, mert az ember nem tudja figyelemmel kísérni hajója elmozdulását. Észre se veszi és már körül van fogva és az úszó tömegek sodorják magukkal észak felé. Ezekben a vizekben különösen nagy a veszély. A *Barrow*-fok mellett az áramlás a sark felé tartó; ez az, amit *Nansen* éleslátó elméje fölhasznált a maga céljaira.* Ez az északkeleti tengeráramlás gyakran olyan ragadó, hogy szinte örvényt alkot a tenger közepett. Ezen a tájékon történt, miközben a jégen igyekeztünk keresztültörtenni, hogy egyik csavarszárnyunk hevesen beleütött egy jégrögbe. Az ütés következtében elhajlik a csavar tengelye. Minden igyekezetünk meghiusul, hogy a motort megindítsuk. A zátonyra jutott széles és szilárd jégtömb, amelyhez lehorgonyoztunk, kitünő védelmet nyújt. Az éj folyamán a jégzaj hol összesajtolódik, hol meg kiterjedni igyekszik. Később a szél enged. Hajnalban négykor folytatjuk utunkat nyugat felé.

Vaskos jégtömegek usznak el előttünk. Szüntelen hadakoznunk kell, hogy kikerüljük őket. Indulásakor fölhuzván a nagy vitorlát, a vitorlarúd eltörik. Ime most már tökéletesen le vagyunk szerelve. Se gépünk, se vitorlánk. Gyámvitorlát feszítünk ki és ezzel a be-

* *Nansen* ezzel a sarki áramlással vitette magát észak felé (1893—1896.) Hajója, a *Fram*, amelyet később *Amundsen* a déli sarkvidékre vezérelt, följutott csaknem a 86. szélességi fokig. — *Amundsen* most (1922-ben) készül *Nansen* tervét megvalósítani: a *Bering*-szoros tájékaról kiindulva, az északi sarkon keresztül jutni el Európába. A fordító.

A Gjõa ünnepi diszben.

rendezéssel a Gjõa folytatja utját. Egy órával később a havaria ki van javítva.

A partoktól jég választ el. Ez nem jó jel. Dél tájban megint megállit a jég. Még egyszer kikötünk egy megfeneklett jégtömbhöz. Allandóan sűrű köd. Ime most nyugat felé úszik el a jégtömb. Hogy foglyul ne ejtsen, elvitorlázunk.

Délután két óraker a köd fölszáll és két vitorlát pillantunk meg egy alacsony fok mögött, amely a Barrow-fok lehet. A fok tulsó, nyugati oldalán horgonyzó hajók, nyilván a kedvező alkalmat várják az elvitorlázásra. A parti csatornától elválasztó jég átörhetőnek mutatkozik, elhatározom tehát, hogy kísérőszakolom az áthatolást. Délután háromkor minden vitorlát kifeszítve, a jégzaj leggyöngébb része felé irányítjuk hajónkat. A sarki hajózásban legtapasztaltabb társunk, *Lund*, fölmege az árbockosárba és onnan irányítja az ütközetet. Különösen kényes feladat vitorlášhajóval! Csak a legtapasztaltabb tengerész veheti fel a harcot, hogy kivezesse hajóját a zajló jég álnok öleléséből.

Hála a jégzaj előtt elterülő nyílt vitzükörnek, a *Gjõa* neki futtat az akadálnak. A rázkódás rettentés, de semmi se állhat ellen a mi derék hajónknak. Az összeütközés hevességétől megnyilik a jég. Az ily módon keletkezett résen éket verünk az elénk torlódó jég kellős közepén. Rendkívül lassan dolgozzuk magunkat előre. Sok türelemmel és erőfeszítéssel mindjobban megközelítjük a nyílt vitzükört — már csak két óriási jégtömb választ el tőle. A *Gjõa* minden erejével neki ront az akadálnak és eközben mi csákyákkal dolgozunk, hogy elhárítsuk a jeget. Kétségbeesett küzdelem. Végül is győzünk és a siker lázában hatalmas hurrázásba törünk ki. Az utolsó nehézség legyözve; most már nyitva az út a nagy Oceánhoz.

Vissza a civilizációba!

Hajók a Barrow-fokon. — Találkozás Mikkelsennel. — A Thetis. — Mogg kapitány. — Hazai posta. — A Belcher-fok. — A Prince of Wales-fok. — A Fairway Rock. — A Csendes oceánon. — A csillagos lobogó. — Fogadtatás Nome-ban. — San Francisco.

Teljes sebességgel vitorlázunk nyugat felé a parti csatornában. Rohamosan közeledünk a Barrow-fokon kikötött hajókhoz. Minden biztonnal postát hoznak számunkra. Híreket kapunk azoktól, akiket szeretünk — ez a gondolat forró örömmel tölti el szívünket.

Most is állandóak a tengeralatti zátonyok és homokpadok, amelyek a part előtt nagykiterjedésű lagúnákat alkotnak. Este félhétkor kénytelenek vagyunk még egyszer kikötni egy jégtömbhöz. Egy órával később a köd széteszlik. Egyszerre öt horgonyzó hajó válik láthatóvá! Percek alatt uton vagyunk. Északkeleti szél segít előre. Ennek következtében a motor hibája sem okoz késedelmet.

Este tíz órára megkerüljük az amerikai szárazföld északnyugati fokát, a Barrow-fokot. Kevésre rá kikötünk a többi hajó mellé a fok mögött. Ezek a hajók is észrevették a Gjőát. Még le se horgonyoztunk, egy csónak a hajóra hozza *Ejnar Mikkelsen*-t, az angol-amerikai *Duchess of Bedford* expedíció vezetőjét. Az expedíció kedvező szélre vár kelet felé vivő útjában.

Egészen közel megyünk a földhöz, hogy a többi hajó

mellett köthessünk ki. A derék bálnavadászhajók a leglelkesebb barátsággal fogadnak. Üdvözlésünkre mind felvonják lobogóikat és megszakítás nélkül bugatják bőgő ködkürtjeiket. Siketítő zajgás. Csakhamar megjelennek a *Harold Dollars* és a *Montrey* naszád kapitányai, hogy szerencsét kívánjanak. A *Harold Dollars*, a bálnavadászhajók szállító hajója, hosszú hettek óta vesztegel már itt; tisztjei lemondtak már a reményről, hogy kelet felé előnyomulhassanak és elérhessék Herschel-szigetét. A *Montrey* egyike annak a két hajónak, amelyek a múlt évben megmenekültek a jég pusztító öleléséből. Személyzete bálnavadászatra jár oda a Barrow-fok környékén.

Kevéssel később a *Thetis* gözcsonakja új látogatókat hoz. A *Thetis* az amerikai vámszolgálat hajója. Később fölmegegyek a hajó fedélzetére, postánkért. Nagy csodálkozásomra ott találom Mogg kapitányt, volt utitársamat Alaskán keresztül. Pilótaként szolgál a jég között való hajózásban.

Egész halom levelet ad át, továbbá almát és szivart ládászámra. Ez éjjel senki se alszik sokat a *Gjőán*. Mindenki a leveleit akarja olvasni, — mindenkinek csupa jó hírt hozott a hazai posta.

Másnap a vitorlarúd helyreállításán dolgozunk. A szállítóhajó kapitányától vásárolt négy darab alkalmas fának a segítségével a sérülést csakhamar helyreállítjuk, de az új vitorlarúd olyan nehéz, hogy a mi „kis lovacsánk“ éppen csak hogy föl bírja vonni.

Vásárlók gyümölcsöt, szivart és amerikai koncerteket. Utunk utolsó szakaszán meg akarom jutalmazni magunkat. Időközben súlyos jégtömeg hatol be horgonyzóhelyünkre és neki ütközik láncainknak. Akárhogy is, sikerül fölvonni a horgonyokat és elvitorlázni. Meglepetéssel látjuk, hogy más hajók is útban vannak nyugat felé: a *Treasure* és a *Karluk*, amelyek Herschel szigetről érkeznek.

Este 11-kor elkerüljük a *Thetis*-t. Amikor a gőzös mellett elhaladunk, udvariassági szokásainkhoz hiven kitűzzük lobogónkat. A *Thetis* kapitányának azonban más fogalmai vannak az udvariasságról és nem válaszol üdvözlésünkre.

Még mindig gyenge északkeleti szél. Egy-egy szélroham esőt hoz. A *Belcher*-fok előtt elérjük az utolsó jegeket.

A jéggel való gyakori összeütközésünk következtében azt vártam volna, hogy a hajóba több víz fog szivárogni, mint eddigelé. Az aggodalom szerencsére nem alapos. Milyen szilárd is a mi kis Gjöánk! Ellenáll a legrettenetesebb lökéseknek.

Augusztus 24-én első ízben nyugodt vizek. Mindenki zsémbel a beteg „kávédaráló”-ra és sűrűn hullnak a gúnyos tréfák a gépészekre.

Grönland óta első ízben látunk rozmárokot, de sohse nagyszámu csapatokban.

Napról-napra emelkedik a meleg. Akármilyen belső hév fűtse és lelkesitse is a sarki utazót, a legkellemesebb érzés akkor fogja el, amikor újból érzi az éltető édes meleget. Időről-időre tengeri madarakkal találkozunk — bűvárokkal. Hosszú idő óta az első madarak.

1906. augusztus 30-án délelőtt 11-kor föltűnik a *Prince of Wales*-fok, amely jelzi a Bering-szoros keleti bejáratát. A hegyfok csúcsát borító köd megakadályoz benne, hogy megállapítsuk magának a foknak a helyzetét. A foktól észak felé negyven kilométerre nyulik el egy mély vizekkel körülvett keskeny homokzátony. A mélységmérő nem árulja el a zátony közelségét. Ha nem ismerjük fel jólőre, kockáztatjuk, hogy belesodródunk a part és a zátony közé és kritikus helyzetbe kerülünk. Ez a kockázat annál nagyobb, mert rossz az időjárás. A tenger magas hullámokat ver, egymást érik a szélrohamok és félelmetesen megmegrázkódtatják

kicsi hajónkat. Balesettől tartva kihajózunk a nagy vizre, olyan távolságra, ahonnan még látható a föld.

Délután egy órakor a köd fölszálltával fölismerem a *Fairway Rock*-ot, ezt a szembeszökő alakulású hegyes sziklaszirtet, amely igazi tájjelzőként mered fel a tengerből. Gondtalanul folytatjuk útunkat nyugat felé. Valamivel távolabb föltűnnek néhány pillanatra a *Diomedes*-szigetek. Barátságtalan kopár sziklaszirtetek. Egy eszkimó törzs él a szigeteken, állandó összeköttetésben a bálnavadászokkal. Kikötő nincs a szigeteken, de azért a hajók megállanak itt áruk becserélése és toborzás céljából. Ezek az eszkimók valóságos tengeri farkasok; kitűnő matrózok és bálnavadászok válnak belőlük. Ujabb bizonyága az eszkimók etnikai értékének, akik ime jobbak hirüknél.

...Az északnyugati átjáró tehát meg van hódítva! Az első eset, hogy egy és ugyanaz a hajó az Atlanti oceánból kiindulva elérte a Csendes oceánt, észak felől kerülve meg az amerikai szárazföldet. Egy pohár bort üritünk a siker örömére. Szerettem volna megünnepelni az emlékezetes eseményt, de az idő nem kedvez ennek. Be kell érünk egy csöndes pohárköszöntővel. Még csak a lobogót se vonhatjuk fel; a szél darabokra tépné.

Reményemben, hogy még napszállat előtt elérjük a York-fokot, hogy ott töltsük az éjt, megcsalódtam.

A hegyfoktól még csaknem húsz kilométerre járunk, amikor utól ér az éj. Bevonjuk vitorlánkat. Hajnalban, amint útra kelünk, megint eltörik a vitorlarúd. A balesetet ennek a darabnak a saját súlya okozta. Kezdetleges kijavitása alkalmával ugyanis nagyon megnöveltük a súlyát. Ilyen körülmények között elhatározom, hogy kikötünk *Nome*-ban. Eleinte az volt a szándékom, hogy nem állunk meg ebben a városban, de a havaria kényszerít tervem megváltoztatására. Ennek az északi városnak a lakossága egyébként igen szives meghívást küldött élém a Barrow

fokra, hogy kössek ki Nome-ban. Hajónkat tehát egyenesen a város felé irányítom.

Elhaladunk a *Sledge*-sziget és a szárazföld között. Félvitorlázattal lassan siklik előre a *Gjöa*. Délután a szél gyenge szellővé lanyhul. *Lund* leleményességéhez folyamodunk, találjon ki valamit. Szerencsés ötlet. Bajtársunknak csakugyan hamarosan sikerül kifeszítenie a nagy vitorlát. Sebességünk azonnal megnövekszik.

. . . Nome házai feltűnedeznek. Ha csak még egy órát tart a szél, elérjük célunkat. De a sors másként határoz. Teljes szélcsend kerekedik. A városból észre kell, hogy vegyenek, felvonjuk színeinket. Egy szélroham a part felé hajt, — sajnos, nem elég tartós a szél. Már gyújtják a lámpákat a városban. Esteledik. Bosszantó helyzet!

Egyszerre csak egy gözbárka bukkan fel a sötétségből. Füttyszó, kiáltások, üdvözlések hangzanak fel — megannyi lelkes tünete az öröm amerikaias melegségének és közvetlenségének. A csónakon a csillagos lobogó és a norvég zászló leng. Fölismertek!

A fogadtatás, amelyet a nome-iek rendeztek számunkra, különösen meleg és szívélyes. Minden ováció között, amelyben részesítettek visszatérő utunkban, legkedvesebb emlékem marad ez az első: a nomeieké!

Nome-nek se réve, se kikötője, ennél fogva a nyílt vizen maradunk, készen rá, hogy ha kell, a legelső jelre tovább indulhassunk. Lehorgonyozván, *Hansen* és én beszállunk a gözbárkába az elébem jött szeretreméltó társasággal.

A csónakra vetődő villamos fény elvakítja szemünket, annyira, hogy azt sem tudom, hogy' szálltam ki. Hurrá kiáltások visszhangzanak körülöttünk. A kiáltások közepette fölcsendül egy kellemes zene, amely lelkem mélyébe markol és könnyeket fakaszt szememből: a norvég himnusz, a mi nemzeti dalunk! És aj-

kunk vele rebegi a dal kezdő mondatát, amely minden gondolatunk foglalata, és irányítója életünknek: *Mindezt a hazáért.*

*

Szeptember 5-én Hansen hadnagy a Gjööt délnek irányítja, San Francisco felé. Én két nappal később veszek búcsút a kis aranyásó várostól, hogy Sitkában befejezzem mágnességi megfigyeléseinket. Október 19-én találkozunk újból San Franciscóban, ahol hajónkat az amerikai tengerészeti gondjaira bízom. Ott pihen ki most a mi hűséges jó hajónk a háromsztetendős küzdelmes út fáradalmait.

A mágnességi megfigyelésekről.

(Jegyzet.)

A mágnességi erő intenzitását vízszintes és függőleges összetevővel határozzuk meg. Akinek sikerül megmérnie az elsőt és ismeri a lehajlást (inklináció szög), könnyen kiszámíthatja a teljes intenzitás értékét. A vízszintes intenzitás meghatározására két módszer van használatban. Az első abból áll, hogy egy mágnest a mágnestű felé közelítünk és följegyezzük a mágnestűknek normális helyzetéből való kitérülését. Mentől gyöngébb a vízszintes intenzitás, annál nagyobb a mágnestű által érzett zavar (kitérülés). Ha ismerjük a mágnes erejét, kiszámíthatjuk a vízszintes intenzitást, számításba vévén a kitérés szögét és a mágnes távolságát.

A másik módszer szerint megfigyeli az ember a függőleges tengely körül lengő mágnes vízszintes kilengésének időtartamát. Nyugalmi helyzetében ez a mágnes a mágneses északi sark felé mutat; ha kilóditjuk helyzetéből, addig leng, míg ismét vissza nem foglalja egyensúlyi helyzetét. Mentől erősebb a vízszintes komponens, annál gyorsabban foglalja vissza normális irányát és annál rövidebb a tartama minden egyes kilengésének. Ha ismerjük az alkalmazott mágnes erejét és eme lengések tartamát, kiszámíthatjuk a vízszintes erő intenzitását. Könnyen érthetőleg ez a komponens oly mértékben csökken, amily mértékben közeledünk a mágneses sarkhoz. A mágneses sarkponton a lehajlás egyenlő lévén 90 fokkal, nyilvánvaló, hogy a vízszintes erőnek 0-val kell egyenlőnek lennie.

A különféle mágneses elemek megfigyelésére a következő műszereink voltak: tizennégy mágnestűnk a vízszintes kom-

ponens tanulmányozására, három inklinációs és két deklinációs iránytűnk, végül önjelző műszereink, amelyek óramű segítségével följegyzik a mágnestű legkisebb kitérülését egyik vagy másik irányban, valamint a vízszintes intenzitás változásait.

Tudnivaló, hogy a mágnestű nem pontosan észak felé mutat, hanem a csillagászati délkörtől eltérő irányban és pedig a mágneses északisark felé. Az a szög, amelyet a délkör síkja alkot a mágnestű síkjával, nevezetiek deklinációnak. Egyébként a súlypontján szabadon felfüggesztett tű az északi félgömbön a föld felé inklináló helyzetet vesz fel. A szög, amelyet a tű a vízszintessel alkot: az inklináció. Megvizsgálható végül a mágneses erő intenzitása.

Ezek az elemek eltérőek tér és idő szerint. A földgömb különböző pontjain érezhetően különbözők és ugyanazon a ponton is napi, évi és évszázados változásokat szenvednek; végül pedig gyakran szenvednek hirtelen pillanatnyi zavarokat. Ezek az úgynevezett mágneses viharok. Ha vonalal kötjük össze a földfelületnek azokat a pontjait, amelyek ugyanabban az időpontban ugyanolyan elhajlást (deklinációt) mutatnak, megkapjuk az izogon-okat, vagy egyenlő deklinációju vonalakat. Mindezek a mágneses sark felé futnak össze, amely jelenleg Gjöahavntól 160—170 kilométerre van.

A mágneses sarkponton a mágnestű egyenesen a föld középpontja felé mutat, más szóval: az inklináció 90 fok. Amely mértékben távolodunk délfelé, oly mértékben csökken az inklináció, hogy végül az egyenlítőn elérje a 0° -ot. A vonal, amely összeköti mindazokat a pontokat, amelyek az inklináció 0° , a mágneses egyenlítő. Ez a vonal metszi a földrajzi egyenlítőt. A görbék, amelyek összekötik az egyenlő inklinációju pontokat, izoklináknak nevezetnek.

Jegyzet: A hőmérsék adatai mindenütt Celsius-fokokban. — A Hansen név, ha így röviden említették, Godfred Hansen hadnagyot jelenti.

NÉVMUTATÓ.

(A számok a lapszámot jelentik.)

A.

Abruzzoi herceg fok 42, 76, 83.
 Achliehton sziget 75.
 Adelaide félsziget 94.
 Adelaide fok 111.
 Admiralty szigetek 110.
 Akla, eszkimó 88.
 Albert Edward öböl 110 117.
 Alexander (hajó) 127, 132.
 Alexandra szoros 118.
 Amundsen 9, 15—6, stb.
 angekok, eszkimó „varázsló“ 63.
 Anni, Atikleura fia 64.
 Arctic (hajó) 96—7.
 Astrup, Peary utitársa 42.
 Astrup fok 42.
 Atangala, eszkimó 89, 90, 95.
 Atikleura, eszkimó 63—5, 70.
 Attira, eszkimó 52.

B.

Baffin föld 12.
 Baffin öböl 30.
 Bailey sziget 127.
 Baring föld 124.
 Barrow fok 150, 155, 160—5.
 Bathurst fok 127.
 Beaufort sziget 36.
 Beechey sziget 32—3.
 Belcher expedíciója 32.
 Belcher fok 164.
 Bellot expedíciója 32.
 Bellot szoros 34.
 Belvedere (hajó) 154.
 Bering szoros 9, 100, 122, 150, 160, 164.
 Betzold fok 42, 74, 82.
 Bonanza (hajó) 128, 131, 184, 149.
 Booth fok 120.

Boothia Felix föld 13, 36, 40, 68, 72, 82, 98.
 Bowhead (hajó) 127, 155.
 Bryde sziget 118.

C.

Cabot hl—2.
 „Cairn“-ek (kögülek) 40, 98.
 Cambden öböl 156.
 Cambridge öböl 94.
 Chesterfield Inlet 96.
 Circle City 141.
 Clark sziget 124.
 Coleen River (folyó) 139.
 Collinson 94, 113, 156.
 Columbus 7, 11.
 Cook 8, 13.
 Coppermine River 89, 155.
 Cross sziget 158.
 Crozier fok 80—1, 85, 94, 104—5, 107, 118.
 Csendes-óceán 13, 122 165.

D.

Dalrymple Rock 28.
 Danemark fjord 114.
 Davis szoros 24.
 Dawson 141.
 De Gerlache 18.
 Demarcation Point 154.
 Deutsche Seewarte 18.
 Diomedes szigetek 165.
 Dirckinck-Holmfeld hegy 115.
 Disko sziget 24.
 Dolphin szoros 123.
 Douglas öböl 120.
 Douglas sziget 123.
 „Duchess of Bedford“-expedíció 162.
 Durdas szigetek 41.

E.

Eagle City 141—2.
Edmonton 146, 155.
Era (hajó) 96.
Erebus (hajó) 14.
Erebus öböl 32.
Erera, Atikleura fia 64.
Eta sziget 85, 121.

F.

Fair sziget 22.
Fairway Rock 165.
Farewell fok 23.
Fatigue öböl 160.
Farewell-fok 23.
Finlayson szigetek 123.
Flaxman sziget 157—8.
Fort Mac Phenson 130, 145, 155.
Fort Yukon 136—6, 139, 140.
Fram, Nansen hajója 160.
Fram-expedició 17.
Franklin 13—4, 32, 94.
Franklin öböl 126.
Franklin szoros 33.
Frederick fok 68.
Frederick föld 40.
Frobisher 7, 12.
Fullerton fok 90, 96.

G.

Gabotto 11—2.
Gauss, Drygaiski hajója 96.
Gerlache, De —, 18.
Godhavn 24—5.
Greely 14.
Grönland 22—3, 26, 31.
Grönlandi dán királyi kereskedelmi hajóársaság 24.
Greely-havn 116.
Guiche fok 41—2.

H.

Haakon király földje 99, 117, 155.
Hallkett fok 158.
Hall 14.
Hall fok 105.
Hansen, Godfred, hadnagy 20, 24, 37, 42—4, 46—7, 49, 53—4, 56, 58, 60, 62, 73, 80

81, 85, 99, 101, 104, 117, 119, 124, 131, 135, 146, 152—3, 155, 157, 166—7.
Hansen, Helmer, másodhadnagy 20, 53, 58, 73, 80—1, 85, 159.
Hanson öböl 158.
Hansson (Charles —) hajó 125
Hardy fok 68, 71.
Harold Dollars (hajó) 163.
Herman (hajó) 155.
Herschel folyó 137.
Herschel sziget 130—7, 145—6, 150, 152—4.
Holm sziget 27.
Hooper sziget 127.
Horsburgh fok 31.
Horten 21.
Hovgaard szigetek 75.
Howard őrnagy 145, 152.
Hudson Bay Company 130.
Hudson öböl 83, 89, 96.

I.

Icy Reef 156.
icstuastorvik eszközök 68, 71—2.
Iglu, eszkimó hókunyhó 52—3, 57—8, 63—4, 91, stb.
indjének 139, 146.
Ingeborg hercegnő szigete 118
Iivdlarsuk 26.

J.

Jenny Lind sziget 118.
Jimmy, eszkimó 136—7.

K

Kabluna, a fehér ember eszkimó neve 101, 109, 132.
„kagmallik burgonya“ 153.
kagmallik eszkimók 129, 152.
Kajagolo, Teraju felesége 54.
kajak, eszkimó bőrcsónak 28, 81, 120, stb.
Kappa, Jimmy felesége 136—7.
Karluk (hajó) 155, 163, 110, 155.
külmerrman eszkimók 109, 155.
King Point 128—9, 132, 134—5, 152.

King William föld 14, 42, 47, 61
80—1, 84—6, 103, 119.
Klutschak 50.
Kogoptinner, eszkimó „va.
rázsló“ 62.
Ko-ok-ka tö 75, 81.
Kotzebue szoros 129.
Kristiania 19, 20.
Kristianiai fjord 21.
Krusenstern fok 123.

L.

Labrador 12.
Lancaster szoros 13, 31.
Leopold öböl 56.
Lind (Jenny Lind) sziget 118.
Lindström, szakács, 20, 25—
6, 54, 73—5, 105, 114, 118,
157.
Luigi Amedeo fok 42, 76, 83.
Lund, hadnagy 20, 39, 43—4,
46—7, 49, 53—4, 73, 96, 99,
119, 120, 161, 166.

M.

Mac Clintock 14, 34, 62, 84.
Mac Clintock szoros 35.
Mac Kenna kapitány 125.
Mackenzie folyó 127, 130, 134,
148.
M. Clure 15.
Magalhaes 11.
Mackenzie 13.
mágneses sark 14, 32—3, 43, 56,
72, 168—9, stb.
Maguire fok 34.
maktok, a négerek eszkimó
neve, 132.
manik-tu-mil 50—1, 62.
Manni, eszkimó 121, 129—131
133, 165—6, 145, 153.
Manning fok 156.
Matheson hegy 42, 70, 83—4.
Matty sziget 37—8, 61, 67—8,
71—2.
Melville öböl 26—8.
Melville sziget 13, 32.
Mikkelsen, Einar, 162.
Mikkelsen fok 114.
Miles szigetek 123.
Minto Inlet 155.
Mogg kapitány 134, 136, 141.
Montrey (hajó) 163.

Moodie őrnagy 96.
Mylius-Erichsen 29, 30.

N.

Nansen, Frédéric 15, 17—8, 40,
117, 125, 160.
Nansen fok 117.
nedzsihi eszkimók 62—70.
Nelson fok 124—5.
Neumayer, Georg von, 18, 98.
New York 15.
Nome 165—6.
Nordenskjöld, Erik báró 5, 122
North Devon 31.
North Somerset sziget 33, 56.
Norvégia 134, 141—2,
Norvégia öböl 115.
Novaja Zemlya 19.
nunatarmiun eszkimók 129.
Nutara, Teraju fia 54.

O.

Ogfuli eszkimók 53, 66.
Olga (hajó) 155.
Orkney szigetek 22.
Ovidia hegy 117.

P.

Palander, a Vega kapitánya
122.
Parry 18—4.
Parry fok 124.
Payer 13.
Peary, Robert, 16, 40.
Peel Inlet 86.
Peel szoros 33.
Pettersen öböl 42.
Pfeffer folyó 101.
Porcupine River 139.
Prescott sziget 33.
Prince Albert föld 155.
Prince of Wales fok 164.
Prince of Wales sziget 33.
Prince Patrick föld 32

R.

Rae 14, 112.
Rae szoros 42.
Repulse Bay 83.
Richardson szigetek 123.
Ristvedt, Peder, 20, 44, 46.

49, 53—4, 58, 70, 72, 99,
104, 113, 115, 117, 121, 130,
146, 155.
Ristvedt tó 86.
Roquette sziget 34.
Ross, John, 13, 50.
Ross, James Clark 8 14.
Rcss szoros 35.
Royal Geographical Society
szigetek 94, 118, 121.
Royal North-West Mounted
Police 96.

S.

Sabine fok 128.
Salmon Creek 140.
San Francisco 134, 167.
Saunder sziget 30.
Schwatka 14, 94.
Schwatka öböl 42, 76, 82,
85, 87.
Scott 8.
Shackleton 8.
Simpson fok 159, 160.
Simpson szoros 42—3, 79—81,
85, 101—2, 120.
Sitka 167.
Sledge sziget 166.
Smith öböl 158.
Spitzbergen szigetek 19.
Sten 128, 130—1, 134.
Sten, Aksel, 18.
Store Hellefiskbank 24.
Sukkertoppen 23.
Sverdrup expedíciója 20.
Sverdrup fok 115.

T.

Talurnakto, eszkimó 75, 82—
4, 90, 95, 97, 99, 100, 119.
Tasmania szigetek 72.
Taylor sziget 118.
Teraju, eszkimó 54—5, 57, 70.

Terror (hajó) 14.
Thetis (hajó) 163—4.
Thetis szigetek 158.
Thomas, a salmon-creeki „re-
mete" 140.
Tilton kapitány 132.
Todd szigetek 120.
Tomotkutu, eszkimó 86—7.
Tonnis, eszkimó 100, 121
Torup, Sofus, 19.
Treasure (hajó) 165, 163.
Trobe öböl 61, 84.
Tuskésdisznó folyó (Porcu-
pine River) 139.

U.

Uglen, eszkimó 75, 86—7.
Uglon, eszkimó 93.
Umlaktuallu, eszkimó 78—9, 93.
Union szoros 123.
Upernivik 26.

V.

Vasco da Gama 11.
Vega, Nordenskjöld hajója 122.
Victoria föld 81, 94, 99, 104.
Victoria szoros 99, 122.
„viharlyuk" kanyon Alaská-
ban 138.

W.

Wight dr. 147.
Wiik domb 77—8, 86.
Wiik, Gustav Juel, 20, 36,
46, 49, 52, 73, 95, 97; ha-
lála 143—7, 149.
Winnipeg 89.

Y.

York fok (Grönland) 28.
York fok (Alaska) 165.
Young, Sir Allen 34.

TARTALOM:

	Lap
A hat világrész. (Előszó helyett) — — — — —	5
Halász Gyula: Az északnyugati átjáró — — — — —	11
AMUNDSSEN ÉSZAKI UTJA.	
Búcsu Norvégiától — — — — —	17
Nansen hazatérése Grönlandból. — Hogyan lett belőlem kutató? — Látogatás Nansennél. — Az út terv. — Előkészületek. — A Gjøa felszerelése. — Az utitársak.	
Hajózás Grönland nyugati partjain — — — — —	22
Az Atlanti-óceánon keresztül. — Grönland partjai mentén észak felé. — Találkozás az első eszkimókkal. — Mylius-Erichsen.	
Az amerikai sarki szigettenger utvesztőjében — — — — —	31
Ahol a Franklin-expedíció odaveszett. — Új vizeken. — A mágneses sark közelében. — Uszó légben.	
Veszélyben a Gjøa — — — — —	35
Küzdelem az úszó jéggel. — Tűz. — Zátonyra jutunk. — Kórakások a partokon. — Veszedelemes horgonyzás. — Viszszavisz az áramlás. — A Gjøa révbe ér.	
Az első tél Gjøahavnban — — — — —	45
Berendezkedünk „Gjøhavn“-ban. — Szarvas vadászat. — Az eszkimók tanyáján. — Tudományos megfigyelések. — Karácsony a téli szálláson. — Kalandunk eszkimó barátunkkal.	
Utban a mágneses sark felé — — — — —	55
Kunyhó-építés. — 61,7 fok a fagypont alatt. — A nedzstill-eszkimók tanyáján. — Atikleura. — Éva leányai.	
A mágneses sark közelében — — — — —	67
Az icdszuastorvik-eszkimók telepén. — Kirándulás a Mattyszigetre. — Kétszáz kilométer egy óraüvegért. — A Boothia Felix földön. — A mágneses sark közelében. — Ismét a Gjøán.	
A nyár Gjøhavnban — — — — —	73
A megrétáfti szakács. — Kirándulások Gjøhavn környékre. — A Schwatka-öböl. — Nyári örömök. — Fürdés a szabadban. — Eszkimó tragédia.	

- Nyári utazások Gjøahavn környékén** — — — — — 79
 Utrakelés. — Vérengző szunyógek. — Csónakázni tanuló.
 — Csónak-kirándulás Talurnaktoval. — A két Hansen utja.
- A második tél Gjøahavnban** — — — — — 86
 Eszkímó szomszédunk. — Szarvas-vadászat. — Influenza az eszkímók között. — Mr. Atangala. — Levél Norvéglába. — Karácsonyi lakoma.
- Indulás Gjøahavnból** — — — — — 92
 Tavasz ébredése. — Eszkímók a Franklin expedícióról. — Atangala visszatér a Hudson-öbölből. — Levél az Arctic parancsnokától. — Ieszerejlük a mégnességig megfigyelt. — Hansen és Ristvedt megérkezése. — VII. Haakon király földje. — Uszoda Gjøahavnban. — Tonnist fölvatjuk „Kabluná“-nak. — Szabad az ut nyugat felé!
- A Haakon-király földjén** — — — — — 104
 Bucsulakoma. — Ahol a Franklin-expedíció áldozatai nyugosznak. — Szarvas-vadászat. — Jegesmedvék feldúlták a raktárt. — A kilnermiun eszkímók között. — Főka-vadászat. — Medve-pecsenye. — Élelmiszer állomás. — Haakon király földje. — A Nansen-fokon. — Térképezés. — Vissza a Gjøára.
- Az északnyugati átjáró legyőzése** — — — — — 119
 God-da! — Utrakelés. — Mégegyszer az eszkímók között. — Manni. — Küzdelmes ut. — A dejetji zavara. — Az első hajó nyugat felől. — „Nem Amundsen Ön?” — Mc. Kenna kapitány újságja. — A „Bonanza”. — Megérkezés a King Point-ra.
- Harmadik telünk** — — — — — 129
 A nunatarmiun- és a kagmallik-eszkímók. — Konyhó építés. — A jégbe fagyott hajók. — Az első levél Norvéglából. — A Herschel-szigeti hittérítő. — Átvonuló eszkímók. — Kaland a kutyákkal. — Manni művelődik. — Mogg kapitány. — Vitorlás szánon a Herschel-szigetre. — Jimmy.
- Észak-Alaskán keresztül** — — — — — 136
 Utban Fort Yukon felé. — A Herschel folyó. — Eszkímók. — Lázadás a bálnavadász hajókon. — A Bering-szoros vizválasztóján keresztül. — Indiánok nyomai! — Salmon Creek. — A mezzofanti remete. — Fort Yukon. — Circle City. — Eagle City. — Táviró állomás. — Hírek hazulról. — Visszatérés a hajóra.
- Utolsó napjaink King Point-on** — — — — — 143
 Élet a hajón. — Wiik halála. — A Royal North West Mounted Police. — Szánok jövés-menése. — Posta Edmontonból. — Temetés.

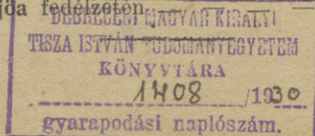
A Bering-szoros felé	145
Utí készülődés. — A Gjöa megmozdúl. — Búcsu az eszkimóktól. — Ujból a jég fogságában. — Bálna-vadászat. — A Herschel-sziget. — Eszkimó burgonya. — Manni balesete. — Bálnavadász-hajók. — A san-franciscói földrengés híre. — Ködben, zátonyok közt.	
Nyitva az út nyugat felé	157
Zsák-utcában. — A Cross-sziget. — A Thetis-szigetek. — A Simpson-fok. — A Gjöa megsérül. — A Barrow-fok. — Győzelem.	
Vissza a civilizációba!	162
Hajók a Barrow-fokon. — Találkozás Mikkelssennel. — A Thetis. — Mogg kapitány. — Hazafi posta. — A Belcher-fok. — A Prince of Wales fok. — A Fairway Rock. — A Csendes óceánon. — A csillagos lobogó. — Fogadtatás Nomban. — San Francisco.	
A mágnességi megfigyelésekről (Jegyzet)	168
Névmutató	170
Térképek:	a kötet végén.

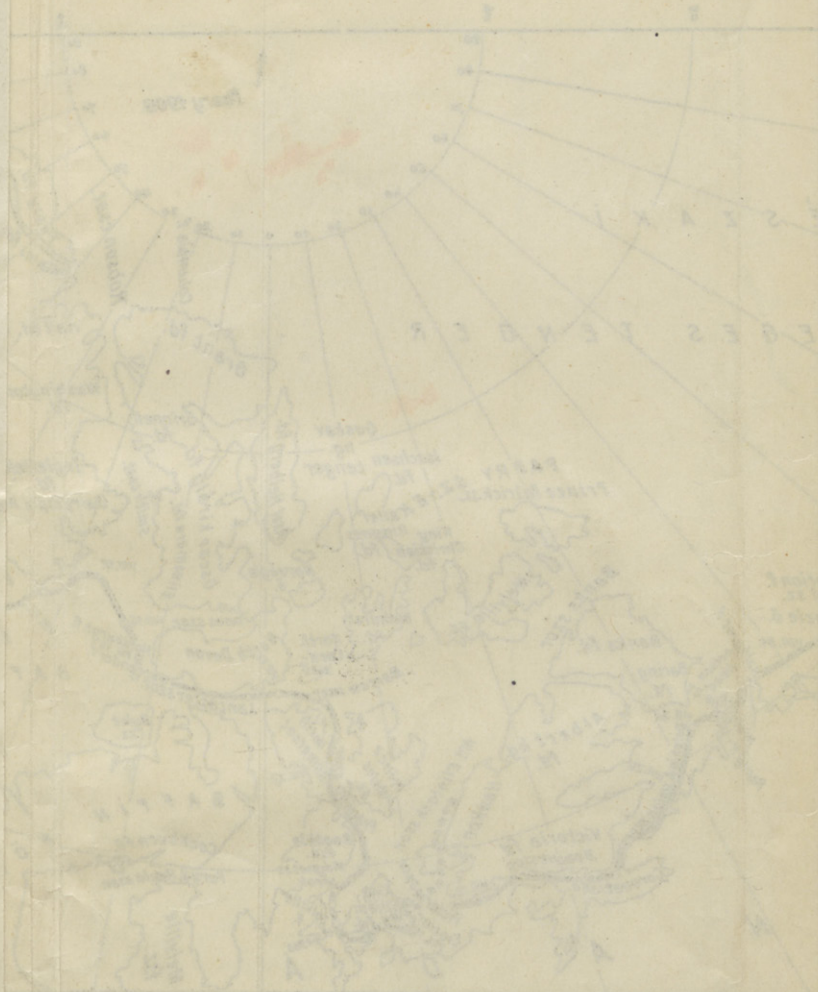
A nagyobbik térkép fokhálózatának számjelzése hibás. A 90-es számmal jelölt szélességi kör helyesen a 85. — A térkép közepén függőlegesen végighaladó „O. Greenwich“-csej jelzett délkör helyesen 90° Greenwich-től nyugatra. Ehhez képest az attól balra 10-től 90-ig terjedő számokkal jelzett délkörök számaihoz 90 fok hozzáadandó; a 0-tól jobbra eső délkörök számjelzése pedig így alakul: 10 helyett 80; 20 helyett 70; 30 helyett; 40 helyett 50; 50 helyett 40; 60 helyett 30, stb.

KÉPEK JEGYZÉKE.

(Az itt feltüntetett lapszámok a képre vonatkozó szöveg lapszámjai.)

Road Amundsen arképe	— — — — —	Cimkép
Két eszkimó szépség	Godhavnban	— — — — — 26
Eszkimók	Grönland északi részéből	— — — — — 26
Élelmiszereket	rakunk ki	— — — — — 45
Talurnakto,	eszkimó	— — — — — 82
Jimmy,	eszkimó vezetőnk Észak-Alaskában	— — — — — 131
Eszkimó gyerekek	nyíllal lövöldöznek	— — — — — 83
Hansen hadnagy és Ristvedt,	útban a Victoria földjére	— — — — — 104
A Gjöa a King Point-on	— — — — —	— — — — — 130
Tanyánk a King Point-on	— — — — —	— — — — — 131
Élelmiszerek partraszállítása a hajótört	Bonanzá-ról	— — — — — 134
Sapka-alaku sátrunk, kályhával	— — — — —	— — — — — 137
A Gjöa ünnepi díszben	— — — — —	— — — — — 154
Nyári este a Gjöa fedélzetén	— — — — —	— — — — — 99

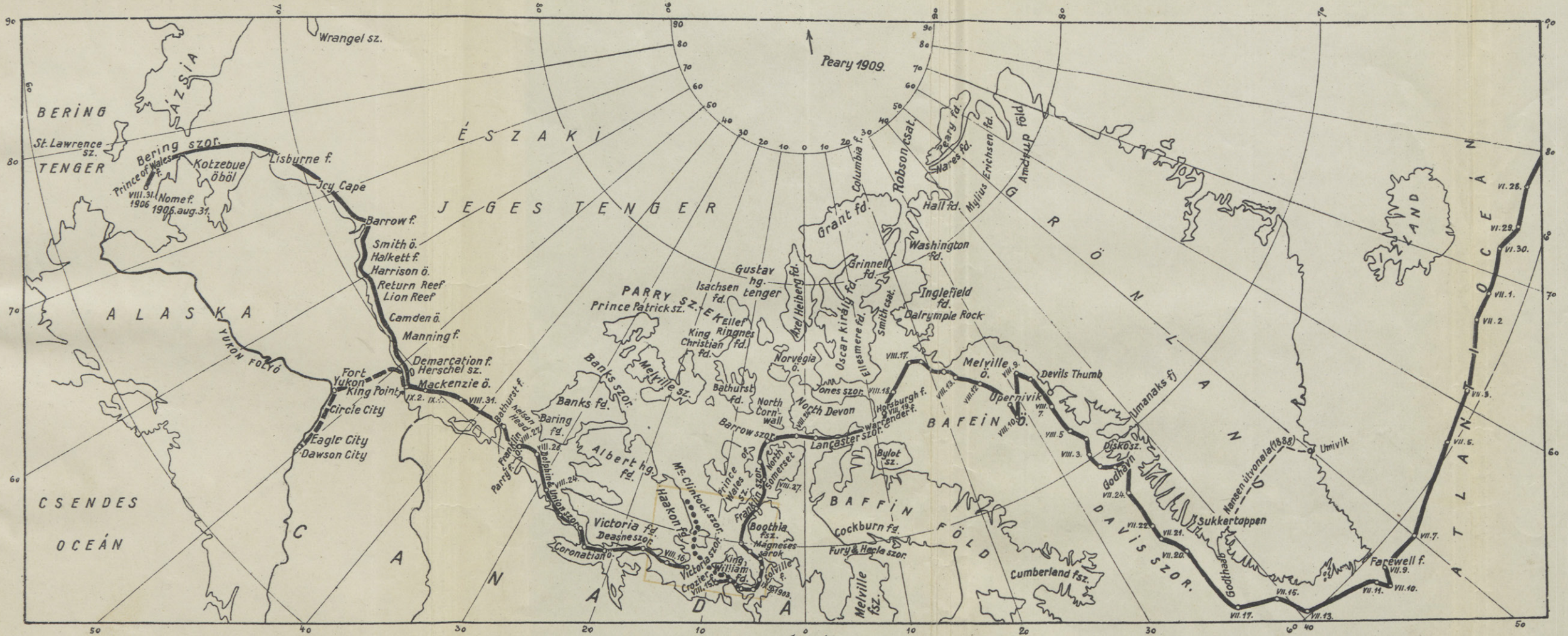

Magyarországi állatok katasztrófái

1. - 1875	2. - 1876	3. - 1877	4. - 1878	5. - 1879	6. - 1880	7. - 1881	8. - 1882	9. - 1883	10. - 1884
-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

Amundsen útja az északnyugati átjárón keresztül.

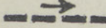
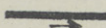
Jelmagyarázat:

	a Gjöa útja	f. = fok	fd. = föld	h. = hegy
	Amundsen szán-utazása	sz. = sziget	fsz. = félsziget	fj. = fjord
	Herschel szigetéről	ö. = öböl	szor. = szoros	t. = tenger
	Eagle Citybe.			
	Hansen szánútia			

Mérték 1:20,000,000.

Hansen hadnagy szán-utazása Gjöahavnból a Haakon király földjére.

 Hansen útvonala
 a Gjöa útja

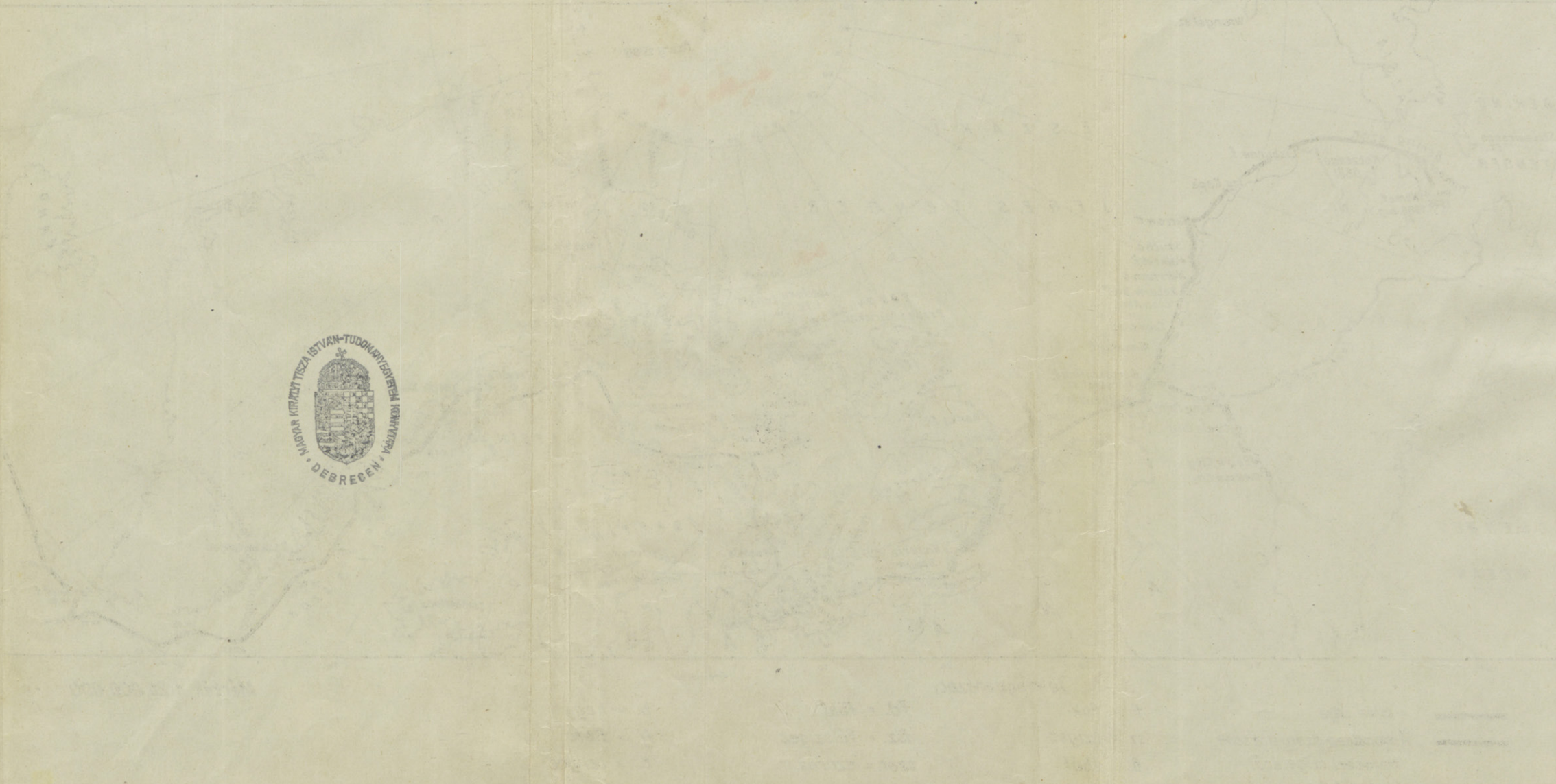
1:3.250.000

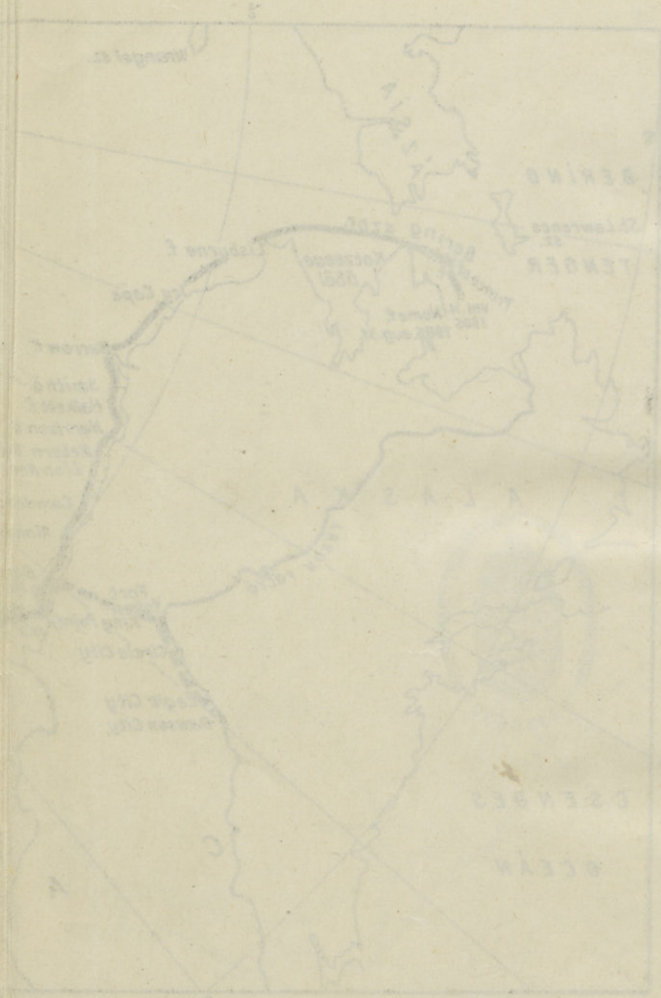
0 km. 50 100 150 km.

Második rész az ország térképéről a Helyi Kéziratok

Amundsen útja az északnyugati oldalon kiterjedtül

1. The map
 2. Amundsen's 1911-12
 3. (Handwritten notes)
 4. (Handwritten notes)

